

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2021-2022

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
του Κωνσταντίνου-Άγγελου Α. Μπαλάσκα
Α.Μ.: 7340112103020

**Το ενέχυρο επί απαιτήσεως κατά τον ΑΚ και την ειδική
νομοθεσία**

Επιβλέποντες:

- α) Γεώργιος Λέκκας
- β) Ευγενία Δακορώνια
- γ) Βάγιας Παναγιωτόπουλος

Αθήνα, 2022

Copyright © Κωνσταντίνος-Άγγελος Α. Μπαλάσκας, Σεπτέμβριος 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή.....	σελ. 4
II. Η ενεχυρίαση απαιτήσεως σύμφωνα με τον ΑΚ.....	σελ. 8
1) Σύσταση του ενεχύρου.....	σελ. 8
2) Λειτουργία της σχέσης.....	σελ. 12
Α) Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών.....	σελ. 12
Β) Ειδικότερα η είσπραξη της απαίτησης.....	σελ. 13
α) εισαγωγικά.....	σελ. 13
β) η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης πριν από την λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης.....	σελ. 14
γ) η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης μετά την λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης.....	σελ. 19
3) Η λήξη της ενεχυρικής σχέσης.....	σελ. 23
III. Η ενεχυρίαση απαιτήσεως σύμφωνα με το ΝΔ της 17.7.13.8.1923.....	σελ. 26
1) Εισαγωγικά-το πεδίο εφαρμογής του ΝΔ.....	σελ. 26
2) Η σύσταση του ενεχύρου.....	σελ. 27
3) Η λειτουργία της ενεχυρικής σχέσης.....	σελ. 31
Α) Το πρόβλημα του νομικού χαρακτηρισμού.....	σελ. 31
Β) Η κρατούσα στην νομολογία άποψη-η διαμόρφωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών.....	σελ. 32
Γ) Ο αντίλογος της θεωρίας.....	σελ. 34
Δ) Η νομολογιακή απόκλιση από την κρατούσα άποψη.....	σελ. 38
Ε) Η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης.....	σελ. 41
4) Η λήξη της ενεχυρικής σχέσης.....	σελ. 44
IV. Η ενεχυρίαση απαιτήσεως σύμφωνα με τον ν. 2844/2000.....	σελ. 45
1) Ο λόγος θέσπισης του ν. 2844/2000-Πεδίο εφαρμογής.....	σελ. 45
2) Η δημοσιότητα του ν. 2844/2000 επί ενεχυρίασης απαιτήσεων.....	σελ. 49
Α) Η δημοσίευση της ενεχυρίασης.....	σελ. 50
Β) Η ειδοποίηση του οφειλέτη.....	σελ. 53
Γ) Η δημοσίευση της ενεχυρίασης μελλοντικής απαίτησης και ομάδας απαιτήσεων.....	σελ. 53
Δ) Η προστασία του προμηθευτή.....	σελ. 55
V. Επίλογος.....	σελ. 56
Βιβλιογραφία.....	σελ. 58

«Ξέρεις ένα πράγμα που μου έμαθε ο θείος Μπάρνεϊ; Ο θείος Μπάρνεϊ μού έμαθε ότι ο λόγος ενός κυρίου είναι αρκετός. Γι' αυτό όταν έπρεπε να λείπω για δουλειές ποτέ δεν κουβαλούσα χρήματα. Ένας από τους γιους μου συνήθως ερχόταν μαζί μου. Συνήθιζε να κουβαλάει λίγα ψιλά. Ίσως για καμιά εφημερίδα, για να δει πως το M.C.C. (Marylebone Cricket Club) τα πήγαινε στο εξωτερικό. Κατά τα λοιπά, το όνομά μου ήταν καλό. Εξάλλου, ήμουν ένας πολυάσχολος άνθρωπος» (Πάρτι Γενεθλίων, Χάρολντ Πίντερ, 1957)

Ι.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τήρηση των υποσχεθέντων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία των συναλλαγών. Διαφορετικά, εάν δηλαδή επιτρέπεται στον οφειλέτη να αθετήσει αζημίως την υπόσχεσή του, τότε το πρόβλημα αυτό θα μετακυλιόταν στον δανειστή, ο οποίος με την σειρά του θα αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις οφειλές του προς τρίτους και με αυτόν τον τρόπο, όπως παρατηρούσε ο Μπαλής, «καταρρέει ολόκληρον το ενοχικόν δίκαιον».¹ Οι σκέψεις αυτές εξηγούν, άλλωστε, τον λόγο για τον οποίον, υπό το καθεστώς του ΑΚ, η αθέτηση της σύμβασης από τον οφειλέτη δεν τον απαλλάσσει από τις υποχρεώσεις του, αλλά οδηγεί σε αλλοίωση της ενοχής ως προς το αντικείμενό της, ανάλογα με την φύση της παράβασης (αδυναμία παροχής-υπερημερία-πλημμελής εκπλήρωση). Επομένως, σε μία τέτοια περίπτωση, ο δανειστής μπορεί να διαφυλάξει τα συμφέροντά του επικαλούμενος έναντι του δύστροπου αντισυμβαλλομένου του τις σχετικές διατάξεις του ΑΚ. Βέβαια, οφείλει να υπολογίζει τις δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσει προκειμένου να λάβει ό,τι δικαιούται από την σύμβαση, μεταξύ των οποίων και η έλευση της διαφοράς ενώπιον των δικαστηρίων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από απόψεως εξόδων, κόπωσης και χρόνου.

Πέρα, όμως, από την δυσχέρεια είσπραξης μιας απαίτησης, σε κάθε ενοχική σχέση ελλοχεύει και ο κίνδυνος της αφερεγγυότητας του οφειλέτη. Η τελευταία αυτή εξέλιξη είναι άκρως ανεπιθύμητη για τον δανειστή, καθώς όχι μόνον διαψεύδεται η εμπιστοσύνη που επέδειξε στο πρόσωπο του οφειλέτη, αλλά, σημαντικότερο, επωμίζεται το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται η αδυναμία του αντισυμβαλλομένου του να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του.

Για να αποφύγει τις ανωτέρω καταστάσεις, ο δανειστής οφείλει να λάβει ορισμένα μέτρα ούτως ώστε να καταστήσει την είσπραξη του χρέους βεβαιότερη. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, το δίκαιο παρέχει στους δανειστές τα λεγόμενα εξασφαλιστικά μέσα, τούτα δε είναι η ασφάλεια και οι κατασχέσεις.² Η ανάλυση των κατασχέσεων εκφεύγει του θέματος της παρούσας και σε αυτό το σημείο θα επικεντρωθούμε στην έννοια της ασφάλειας.

Με τον όρο ασφάλεια νοείται η ενίσχυση της εκπλήρωσης του χρέους.³ Η επισήμανση, όμως, αυτή είναι λίαν περιεκτική και χρήζει περαιτέρω εξειδίκευσης. Συγκεκριμένα, η ενίσχυση του χρέους ή, με άλλη φρασεολογία, της ενοχής⁴ πηγάζει είτε από την θέληση των ενδιαφερομένων είτε εκ του νόμου και αποσκοπεί στην παροχή στο πρόσωπο του δανειστή ορισμένων δικαιωμάτων επί ξένων περιουσιακών στοιχείων που θα του επιτρέψουν να ικανοποιήσει την απαίτησή του όταν καταστεί ληξιπρόθεσμη και δεν εκπληρωθεί.⁵

Ανάλογα με την φύση των παρεχομένων στον δανειστή δικαιωμάτων, παραδοσιακά γίνεται η διάκριση μεταξύ προσωπικής και εμπράγματης ασφάλειας. Με την πρώτη καθίσταται υπέγγυα για την εκπλήρωση της ενοχής άλλη μια ξένη περιουσία στο σύνολό της, ενώ με την δεύτερη αποκτάται δικαίωμα προνομιακής ικανοποίησης

---

¹ ΕνοχΔ § 87

² Οικονομίδης § 69

³ Βλ. ό.π. § 71

⁴ Λιτζερόπουλος § 303

⁵ Βλ. Οικονομίδης § 69, Απ. Γεωργιάδη, Η Εξασφάλιση, σελ. 12.

από την ρευστοποίηση συγκεκριμένου πράγματος.⁶ Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο μορφών ασφάλειας συνίσταται στην τηρητέα σειρά προτίμησης κατά την πληρωμή των δανειστών του οφειλέτη, σε περίπτωση ανεπαρκείας των οικονομικών δυνάμεων του τελευταίου προς τούτο: όταν συγκρούονται περισσότερες απαιτήσεις, εκείνες που εξοπλίζονται με εμπράγματα ασφάλεια προτιμώνται, υπό τους όρους του νόμου, έναντι των «απλών» απαιτήσεων που δεν διαθέτουν κάποιο προνόμιο.⁷ Από την άλλη πλευρά, σε περίπτωση ύπαρξης αποκλειστικώς και μόνο δανειστών που έχουν λάβει προσωπική ασφάλεια (αποκαλούμενοι και ως εγχειρόγραφοι ή ανέγγυοι πιστωτές), ισχύει ως κανόνας η αρχή της προλήψεως: ικανοποιείται όποιος προλάβει να ασκήσει πρώτος τις αξιώσεις του κατά του οφειλέτη.⁸ Τέλος, η σύγκρουση μεταξύ δικαιούχων εμπράγματος ασφάλειας επιλύεται με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, σύμφωνα με την οποία θα προτιμηθεί το δικαίωμα που συστήθηκε κατά το χρονικά πρότερο σημείο.⁹

Ως γνωστόν, ο ΑΚ θέτει στην διάθεση των δανειστών δύο εμπράγματα δικαιώματα, τα οποία παρέχουν στον δικαιούχο τους την εξουσία να εκποιήσουν ξένο πράγμα και να ικανοποιηθούν κατά προτίμηση από το προϊόν της ρευστοποίησής του: το ενέχυρο και την υποθήκη. Σημειωτέον ότι ρυθμίσεις που αποκλίνουν από τις διατάξεις του ΑΚ όσον αφορά τα ως άνω δικαιώματα εισάγονται δυνάμει ειδικής νομοθεσίας (π.χ. ΝΔ 17.7./13.8.1923, ν. 4112/1929, ΝΔ 3899/1958, ν. 2844/2000, ν. 3301/2004).

Σε ό,τι αφορά το ενέχυρο, τούτο συνιστάται όχι μόνον επί κινητού πράγματος (ΑΚ 1209), αλλά και επί απαιτήσεως (ΑΚ 1248). Ως απαίτηση νοείται η εξουσία του δανειστή μιας ενοχής να υποχρεώσει τον οφειλέτη προς εκπλήρωση της παροχής.¹⁰ Η δυνατότητα σύστασης δικαιώματος ενεχύρου επί απαιτήσεως προεβλέπετο ήδη πριν από την θέση σε ισχύ του ΑΚ, δεδομένου ότι το ζήτημα ρυθμιζόταν, ελλιπώς, από τον νόμο της 1/6 Αυγούστου 1836 «περί ενεχύρου»,¹¹ αλλά και από το ρωμαϊκό δίκαιο, στο οποίο προσέφευγε η θεωρία προς συμπλήρωση των κενών του νομοτετήματος αυτού.¹² Εξάλλου, ισχύει ακόμη το άρθρο 39 του, προγενέστερου του ΑΚ, ΝΔ της 17.7./13.8.1923 που καθιερώνει ενέχυρο επί απαιτήσεως (ΕισΝΑΚ 41 § 1, ΕισΝΚΠολΔ 52 αρ. 3)

Η νομοθετική αναγνώριση της απαίτησης ως αντικειμένου ενεχύρου ασφαλώς δεν αποτελεί τυχαία επιλογή. Οι απαιτήσεις είναι σημαντικά περιουσιακά στοιχεία στα χέρια των δικαιούχων τους, καθώς μπορούν να αποτελέσουν μέσο χρηματοδότησης μιας δραστηριότητας είτε με την εκποίησή τους (ΑΚ 455 επ.) είτε με την δόση τους ως ασφάλεια, αποκτώντας ούτω μεγαλύτερη αξία από την κυκλοφορία τους στις συναλλαγές.¹³

⁶ Απ. Γεωργιάδης, ό.π. σελ. 12-13, Χριστακάκου, σελ. 1-2

⁷ Λιτζερόπουλος § 335, σελ. 527.

⁸ Οικονομίδης § 63, σελ. 205 σημ. 2 β', Λιτζερόπουλος § 336, σελ. 528.

⁹ Δωρής, σελ. 18.

¹⁰ Βλ. συναφώς Μπαλή, ΕνοχΔ § 1, σελ. 4, Λιτζερόπουλο § 3

¹¹ Καταργήθηκε με την εισαγωγή του ΑΚ (ΕισΝΑΚ 70)

¹² Μπαλής, Ενεχύρασις Απαιτήσεως, σελ. 199.

¹³ Βλ. Μπαλή, ΕνοχΔ § 150 σελ. 467

Η ενεχυρίαση απαιτήσεως αποτελεί σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ του ενεχυρούχου δανειστή και του ενεχυραστή, δυνάμει της οποίας συνιστάται ενέχυρο σε απαίτηση για εξασφάλιση ενός χρέους που ο δεύτερος οφείλει στον πρώτο, και έχει ως συνέπεια ότι όταν αυτό καταστεί ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, ο ενεχυρούχος δανειστής δικαιούται να εισπράξει την ενεχυρασθείσα απαίτηση. Συνεπώς, για την κατάρτιση της σύμβασης ενεχυρίασης απαιτείται η ύπαρξη: α) της ασφαλιζόμενης απαίτησης, ανήκουσα στον ενεχυρούχο δανειστή και στρεφόμενη κατά του ενεχυραστή, και β) της ενεχυραζόμενης απαίτησης, που έχει ως δανειστή τον ενεχυραστή και οφειλέτη ένα τρίτο πρόσωπο, γνωστό και ως debitor obpigneratus.

Επειδή οι ανωτέρω σχέσεις ούτω περιγραφόμενες ενέχουν υψηλό βαθμό αφαίρεσης, σκόπιμο είναι να αναφερθούμε από τώρα σε ορισμένα παραδείγματα αντλημένα από την νομολογία: κατασκευαστική εταιρεία προκειμένου να χρηματοδοτήσει την αγορά οικοπέδου και την ανέγερση επ' αυτού υπεραγοράς λαμβάνει ομολογιακό δάνειο από Τράπεζα, προς εξασφάλιση της οποίας ενεχυριάζει κάθε μελλοντική απαίτηση από εκμίσθωση του ανεγερθησομένου καταστήματος σε πολυεθνικό όμιλο.¹⁴ φαρμακευτική εταιρεία πωλεί φάρμακα σε δημόσιο νοσοκομείο, πιστώνοντας το τίμημα, και στην συνέχεια ενεχυριάζει τις απαιτήσεις αυτές σε τράπεζα προς εξασφάλιση δανείου.¹⁵ επιχείρηση που δραστηριοποιείται στην κατασκευή επίπλων ανοίγει πίστωση σε τράπεζα και ως ασφάλεια συνιστάται ενέχυρο σε απαίτηση της πιστούχου με αντικείμενο την καταβολή ασφαλιστικής αποζημίωσης από ασφαλιστική εταιρεία.¹⁶ ΑΕΒΕ, μέλος κοινοπραξίας λαμβάνει από πιστωτικό ίδρυμα εγγυητική επιστολή, ως κάλυμμα της οποίας χρησίμευσε η σύσταση ενεχύρου σε τραπεζικό λογαριασμό της ως άνω ΑΕΒΕ.¹⁷

Κατόπιν των ανωτέρω αναπτύξεων, είναι πια καιρός να αποκαλύψουμε το θέμα της παρούσας εργασίας, καθώς και της ακολουθητέας δομής. Όπως υπονοεί και ο τίτλος, στις γραμμές που ακολουθούν καταπιανόμαστε με την εξέταση της ενεχυρίασης απαίτησης σύμφωνα με τον ΑΚ και την ειδική νομοθεσία, ήτοι το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 και τον ν. 2844/2000. Τα ζητήματα που εγείρει το νομικό αυτό μόρφωμα είναι ποικίλα, μερικά μάλιστα εξ αυτών δισεπίλυτα, όπως αποδεικνύει και η δικαστηριακή πρακτική. Για να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι ρυθμίσεις που εισάγονται με τα ως άνω νομοθετήματα, θα προσεγγίσουμε τις διατάξεις του εθνικού δικαίου κατανέμοντας την ύλη με συγκεκριμένο τρόπο. Το εμπράγματο δικαίωμα που αποκτά ο δανειστής επί της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως πηγάζει από μία σύμβαση που συνάπτουν τα μέρη, από την οποία απορρέουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και για τις δύο πλευρές. Όταν οι υπό στοιχεία II και III ενότητες χωρίζονται σε τρία κυρίως μέρη, την σύσταση του ενεχύρου, την λειτουργία της σχέσης και την λήξη αυτής, ενώ διαφορετική δομή ακολουθείται στην ενότητα που αφορά τον ν. 2844/2000, καθ' ο μέτρο δεν εισάγει κάποιον νέο τύπο εξασφάλισης, αλλά ειδικότερες ρυθμίσεις για την δημοσιότητα της ενεχυρίασης.

¹⁴ ΑΠ 1564/2017 ΕΕμπΔ 2018.549

¹⁵ ΑΠ 151/2020 ΕΕμπΔ 2020.919

¹⁶ ΑΠ 1168/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ=ΕΕμπΔ 2015.822

¹⁷ ΑΠ 1065/2009 ΧρΙΔ 2010.274=ΕΠολΔ 2010.60 με παρατηρήσεις Κατηφόρη=ΕφΑΔ 2010.108 με παρατηρήσεις Ρεντούλη=ΧρηΔικ 2009.338 με παρατηρήσεις Τσολακίδη (σελ. 448 επ.)=ΕπισκεΔ 2010.118 με εισαγωγικό σημείωμα Κ. Παμπούκη.

Παρ' όλα αυτά, η παραπάνω στερεοτυπική κατανομή της ύλης οφείλει να λάβει υπόψη και τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν την ενεχυρίαση απαιτήσεως, τις οποίες καλείται να ρυθμίσει ο νομοθέτης. Κατ' αρχάς, θα μας απασχολήσουν τα πρόσωπα που δύνανται κατά νόμον να προβούν στην σύσταση του ενέχυρου, όπως επίσης και το είδος των απαιτήσεων για την εξασφάλιση των οποίων συνιστάται το ενέχυρο. Όπως θα φανεί στην συνέχεια, το πεδίο εφαρμογής κάθε νομοθετήματος παραλλάσσει ανάλογα με το αν απαιτείται η συνδρομή συγκεκριμένης ιδιότητας στο πρόσωπο του ενεχυρούχου δανειστή. Έπειτα, ιδιαίτερη σημασία για την ανάλυσή μας έχουν τα αποτελέσματα που επάγεται κάθε ένα από τα ειρημένα ενέχυρα. Ειδικότερα, η ενεχυραζόμενη απαίτηση επιβαρύνεται με εμπράγματο βάρος ή εκχωρείται στον ενεχυρούχο δανειστή; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν είναι άμοιρη συνεπειών. Εάν συνιστάται μόνο εμπράγματο βάρος επί της απαιτήσεως, τότε δανειστής αυτής παραμένει ο ενεχυραστής, δικαιούμενος να συστήσει περαιτέρω ενέχυρα, ενώ εγκύρωσ οι δανειστές του μπορούν να επιβάλουν κατάσχεση επ' αυτής. Αντιθέτως, εάν ο ενεχυραστής αποξενώνεται πλήρως από την απαίτησή του, δεν είναι δυνατή η διενέργεια των νομικών αυτών πράξεων. Εξάλλου, και η μεταχείριση της θέσης του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης αποτελεί σημαντική παράμετρο στο πλαίσιο της σύμβασης ενεχυρίασης. Εν προκειμένω, ενδιαφέρει ο τρόπος με τον οποίον εκείνος ενημερώνεται σχετικά με την κατάρτιση της σύμβασης ενεχυρίασης, ούτως ώστε να γνωρίζει με ασφάλεια σε ποιον χρεωστεί να καταβάλει την παροχή. Η δημοσιότητα αυτή μπορεί να λάβει χώρα είτε με γνωστοποίηση της σύμβασης ενεχυρίασης στον τρίτο είτε με την καταχώρισή της σε δημόσια βιβλία. Κάθε μία δε από τις μορφές δημοσιότητας επιδρά διαφορετικά στις συναλλαγές και στους σχεδιασμούς των συμβαλλομένων μερών. Για παράδειγμα, η υποχρέωση γνωστοποίησης της σύμβασης ενεχυρίασης με επίδοση αυτής στον τρίτο θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι επιβραδύνει τις συναλλαγές και επιβαρύνει τους ενδιαφερομένους με έξοδα.¹⁸

Αρχικά, θα εξετασθούν οι διατάξεις του ΑΚ περί ενεχυρίασης απαιτήσεων. Και τούτο διότι οι διατάξεις των ΑΚ 1248 επ., ως γενικές, εφαρμόζονται συμπληρωματικώς για ζητήματα που δεν ρυθμίζονται από το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 και τον ν. 2844/2000.¹⁹ Στην συνέχεια προσεγγίζουμε την ενεχυρίαση απαιτήσεως κατά το ως άνω ΝΔ. Δεδομένου ότι κατά το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 η ενεχυρίαση ονομαστικών απαιτήσεων επάγεται τα αποτελέσματα της καταπιστευτικής εκχώρησης απαιτήσεων, στην οικεία ενότητα είναι απαραίτητο να επεκταθούμε στην εξέταση του είδους αυτού της εκχώρησης. Επίσης, ιδιαίτερη θέση στην ίδια ενότητα καταλαμβάνει το λεγόμενο ενέχυρο επί ιδίας οφειλής, ένα από τα πιο πολύπλοκα ζητήματα που έχουν απασχολήσει κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του ΝΔ. Τελευταίο από τα κείμενα που αναλύονται είναι ο χρονικά πιο πρόσφατος ν. 2844/2000. Κλείνοντας θα επιχειρήσουμε να εξάγουμε ορισμένα συμπεράσματα για το καθεστώς του ισχύοντος δικαίου αναφορικά με την ενεχυρίαση απαιτήσεως.

¹⁸ Βλ. για την αντίστοιχη προβληματική στην εκχώρηση *Ρούσση*, ΧρΙΔ 2016.569-570

¹⁹ Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η νομολογία σε ό,τι αφορά την σχέση των διατάξεων του ΑΚ με εκείνες του ΝΔ της 17.7/13.8.1923, βλ. ολΑΠ 11/2018 ΧρΙΔ 2021.26, ΑΠ 906/2019 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1028/2018 ΕΕμπΔ 2019.144, ΑΠ 1564/2017 ό.π., ΑΠ 1883/2014 ΕλλΔνη 2015.1405 με παρατηρήσεις *Χρ. Φίλιου*, ΤρΕφαθ 5825/2019 ΧρΙΔ 2020.202

II. Η ΕΝΕΧΥΡΙΑΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΚ

Κατά την 16^η συνεδρίασή της, την 21^η Ιανουαρίου 1931, η Αναθεωρητική Επιτροπή του ΑΚ ασχολήθηκε με ζητήματα εμπράγματης ασφάλειας. Η ρύθμιση του ενεχύρου επί απαιτήσεως ανεφέρθη ακροθιγώς από τον Πέτρο Θηβαίο, ο οποίος, απαντώντας σε σχετική ερώτηση του Ηλία Αναστασιάδη, περιορίστηκε να επισημάνει ότι για το νομικό αυτό μόρφωμα πρόκειται να υπάρξει σειρά άρθρων στον ΑΚ, ενώ τόνισε πως πρέπει να κανονιστεί «όσον τον δυνατόν απλούστερον, διότι (...) η γοργότης, των νέων μάλιστα συναλλαγών, δεν ανέχεται τυπικολογίας».²⁰ Όπως προαναγγέλθηκε από τον εισηγητή του Προσχεδίου του Εμπραγμάτου Δικαίου, η ενεχυρίαση απαίτησης προβλέπεται στα άρθρα 1247-1256 του ΑΚ, εκείνο δε το θέμα που έχει την μεγαλύτερη πρακτική σημασία από την ύλη είναι ο τρόπος είσπραξης της ενεχυραζομένης απαίτησης.

1) Σύσταση του ενεχύρου

Σχετικές με την σύσταση του ενεχύρου σε απαίτηση είναι οι ΑΚ 1247 και 1248. Σύμφωνα με την πρώτη διάταξη «Ενέχυρο μπορεί να συσταθεί και σε δικαίωμα, εφόσον αυτό είναι μεταβιβάσιμο. Η σύσταση γίνεται κατά τον τρόπο που γίνεται και η μεταβίβαση του δικαιώματος. Η σύμβαση για την σύσταση του ενεχύρου απαιτείται να γίνει με έγγραφο συμβολαιογραφικό ή ιδιωτικό με βέβαιη χρονολογία». Το ειρημένο άρθρο, αφιερωμένο στο ενέχυρο *επί δικαιώματος*, τυγχάνει εφαρμογής και στο ενέχυρο *επί απαιτήσεως*. Τούτο προκύπτει από την θέση και την διατύπωση της ΑΚ 1248, η οποία έχει ως παράτιτλο «ιδίως ενέχυρο απαίτησης», ορίζει δε ότι «αν αντικείμενο του ενεχύρου είναι απαίτηση, απαιτείται επιπλέον ο ενεχυραστής να γνωστοποιήσει στον οφειλέτη την ενεχύραση». Συνεπώς, για να συσταθεί ενέχυρο σε απαίτηση απαιτείται η συνδρομή των όρων της ΑΚ 1247 και επιπροσθέτως γνωστοποίηση της ενεχύρασης στον οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης. Αναλυτικότερα παρατηρούμε τα ακόλουθα.

Όπως αναφέρθηκε, η σύσταση ενεχύρου σε απαίτηση γίνεται όπως και η μεταβίβαση δικαιώματος (ΑΚ 1247 εδ. β'). Η μεταβίβαση δικαιώματος, εάν δεν ορίζεται άλλως, διέπεται από τις διατάξεις για την εκχώρηση απαιτήσεων (ΑΚ 470), και όθεν λαμβάνει χώρα κατόπιν *συμβάσεως* (ΑΚ 455) μεταξύ του δικαιούχου του δικαιώματος και εκείνου που το αποκτά. Υπό το φως των ανωτέρω, η ενεχυρίαση απαίτησης συστήνεται με σύμβαση που συνάπτεται ανάμεσα στον ενεχυραστή και τον ενεχυρούχο δανειστή. Ο νόμος δεν απαιτεί την ύπαρξη κάποιας ιδιαίτερης ιδιότητας στο πρόσωπο των συμβαλλομένων. Επομένως, οποιοδήποτε δικαιοπρακτικώς ικανό φυσικό πρόσωπο ή νομίμως συστηθέν νομικό πρόσωπο μπορεί να συμβληθεί σε μία ενεχυρίαση απαίτησης, είτε ως ενεχυρούχος δανειστής είτε ως ενεχυραστής. Απαραίτητη είναι, βέβαια, και η ύπαρξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης, γεγεννημένης ή μελλοντικής ή υπό αίρεση (ΑΚ 1256, 1210), μπορεί δε, του νόμου μη διακρίνοντος, να πηγάζει από οποιαδήποτε ενοχή είτε είναι χρηματική είτε μη, αρκεί να δύναται να αποτιμηθεί χρηματικώς, είτε συνίσταται σε πράξη είτε σε παράλειψη.²¹ Στην ενεχυρική σύμβαση πρέπει να προσδιορίζεται η ασφαλιζόμενη απαίτηση (ΑΚ 1256, 1211 εδ. β') σε περίπτωση δε που είναι μελλοντική δεν είναι αναγκαίος ο ακριβής

²⁰ Σχέδιον Αστικού Κώδικος: εμπράγματων δίκαιον, σελ. 52.

²¹ Μπαλής, ΕμπΔ § 202 αρ. 1.

ποσοτικός προσδιορισμός της, πρέπει, όμως, να γίνεται μνεία της ενοχικής σχέσεως, από την οποία πηγάζει η ασφαλιζόμενη απαίτηση, ώστε, μελλοντικά και, κυρίως, στο στάδιο της αναγκαστικής εκτελέσεως να είναι δυνατός ο ακριβής προσδιορισμός της.²² Η ενεχυραζόμενη απαίτηση επί της οποίας συνιστάται το ενέχυρο, πρέπει να αφορά κινητά²³ και να είναι δεκτική μεταβίβασης (ΑΚ 1247 εδ. β').²⁴ Τούτο έχει ως συνέπεια ότι δεν είναι έγκυρη η σύσταση ενεχύρου σε απαιτήσεις ακατάσχετες, ανεκχώρητες, στις συνδεόμενες στενά με το πρόσωπο του δανειστή, καθώς και σε εκείνες που έχουν ως περιεχόμενο την μεταβίβαση ακινήτου.²⁵ Το τελευταίο αυτό ζήτημα απασχόλησε προσφάτως την ολομέλεια του ΑΠ, στην οποία ήχθη δυνάμει της ΑΠ 744/2017.²⁶

Στην συγκεκριμένη περίπτωση, κατασκευαστική εταιρεία είχε συμφωνήσει με ένα κοινοφελές ΝΠΙΔ να ανεγείρει ορισμένες οικοδομές σε οικόπεδο ιδιοκτησίας του δεύτερου, σύμφωνα με το σύστημα της αντιπαροχής. Η δε αμοιβή της εργολήπτριας συνίστατο στην υποχρέωση του κυρίου του έργου να μεταβιβάσει σε αυτήν ορισμένες οριζόντιες ιδιοκτησίες από την ανεγερθησομένη οικοδομή, όπως, άλλωστε προβλεπόταν με το συμβολαιογραφικό προσύμφωνο που καταρτίστηκε. Στην συνέχεια, η ως άνω εργολήπτρια συνήψε με τράπεζα σύμβαση πίστωσης με ανοιχτό αλληλόχρεο λογαριασμό, προς εξασφάλιση της οποίας συνέστη ενέχυρο κατά τις διατάξεις του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 σε μέρος της ως άνω εργολαβικής αμοιβής της, ήτοι στην υποχρέωση του κυρίου του έργου να μεταβιβάσει ποσοστό 580/1000 εξ αδιαιρέτου του οικοπέδου και τις αντιστοιχούσες οριζόντιες ιδιοκτησίες. Εν τέλει η διαληφθείσα κατασκευαστική εταιρεία τέθηκε σε ειδική εκκαθάριση κατ' άρθρο 46α του ν. 1892/1990, στο πλαίσιο της οποίας η διορισθείσα ειδική εκκαθαρίστρια επέσπευσε αναγκαστική εκτέλεση κατά της υπό εκκαθάρισιν εταιρείας, επιβάλλοντας κατάσχεση, μεταξύ άλλων, και στο διαληφθέν εργολαβικό αντάλλαγμα. Η υπέρ ης το ενέχυρο τράπεζα ανέκοψε την κατάσχεση, ισχυριζόμενη ότι είναι αποκλειστική δικαιούχος της ενεχυρασμένης απαίτησης.²⁷ Η ολομέλεια του ΑΠ έκρινε κατά πλειοψηφία με την υπ' αριθμόν 11/2018 απόφασή της²⁸ ότι κατά το δίκαιο του ΑΚ περί ενεχυρίασης απαιτήσεων, εφαρμοζόμενο συμπληρωματικά επί του ΝΔ της 17.7/13.8.1923, μόνον απαιτήσεις κινητών ενεχυριάζονται διότι «αν ενεχυριαζόντουσαν οι περί των ακινήτων απαιτήσεις η είσπραξή τους θα οδηγούσε σε ενέχυρο επί ακινήτων, αποτέλεσμα ασυμβίβαστο με την ρύθμιση του Αστικού Κώδικα». Με βάση τις σκέψεις αυτές αναιρέθηκε η απόφαση του Εφετείου που δέχθηκε ότι μία τέτοια ενεχυρίαση δεν θέτει ζήτημα έμμεσης σύστασης ενεχύρου σε ακίνητο.

Η σύμβαση είναι τυπική, καθώς οι δηλώσεις βουλήσεως των μερών απαιτείται να περιβληθούν τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου ή ιδιωτικού με βέβαιη

²² ΤρΕφαθ 5825/2019, ΧρΙΔ 2020.202. Βλ. και ΑΠ 661/2004, ΕλλΔνη 2004.1678 η οποία αφορά το ίδιο ζήτημα στο πλαίσιο εκχώρησης απαίτησης.

²³ Μπαλής, ό.π. § 231 αρ. 3, ολΑΠ 11/2018 ό.π.

²⁴ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 90 αρ. 14.

²⁵ ό.π.

²⁶ ΤΝΠ ΔΣΑ.

²⁷ Επειδή ο ισχυρισμός αυτός άπτεται της ύλης του ΝΔ της 17.7/13.8.1923, και δη των αποτελεσμάτων που συνεπάγεται η ενεχυρίαση απαίτησης κατά το νομοθέτημα αυτό, εδώ θα περιοριστούμε απλώς να επισημάνουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ η ενεχυραζόμενη απαίτηση εκχωρείται στον ενεχυρούχο δανειστή.

²⁸ Βλ. σημ. 19.

χρονολογία (ΑΚ 1247 εδ. γ'). Η ρύθμιση της ΑΚ 1247 εδ. γ' εγείρει ερωτήματα ως προς την δικαιολογητική της βάση. Τούτο γίνεται αντιληπτό εάν η διάταξη αυτή παραβληθεί με το δίκαιο της εκχώρησης, όπου η συμφωνία μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα δεν απαιτείται να περιβληθεί κάποιον τύπο. Για ποιον λόγο, λοιπόν, η εκχώρηση να συνιστάται ατύπως ενώ η ενεχυρίαση απαίτησης, η οποία αποτελεί κάτι το έλασσον εν σχέσει με την πρώτη, αφού εν προκειμένω ο δανειστής δεν αποξενώνεται πλήρως από την απαίτηση, να υποβάλλεται σε τύπο; Ορισμένοι συγγραφείς υιοθετούν την άποψη ότι η υποχρέωση τήρησης του τύπου, ιδίως εγγράφου βέβαιης χρονολογίας, εξηγείται από την ανάγκη διαφύλαξης των συμφερόντων των δανειστών του ενεχυραστή, δοθέντος ότι ο τελευταίος, σε συμπαιγνία με τον ενεχυρούχο δανειστή, θα μπορούσε να εμφανίζει προχρονολογημένες συμβάσεις ενεχυρίασης, ματαιώνοντας ούτω την δυνατότητα των πιστωτών του να ικανοποιηθούν από αυτές.²⁹ Ωστόσο, η σκέψη αυτή ελέγχεται ως προς την ορθότητά της, αφ' ης στιγμής ο ενεχυραστής, αν επιθυμεί να ενεργήσει καταδολιευτικά, δεν μπορεί τάχα να επιτύχει το ίδιο αποτέλεσμα, εμφανίζοντας *προχρονολογημένες* συμβάσεις εκχώρησης απαιτήσεων; Επομένως, η προστασία των τρίτων δεν αποτελεί πειστικό επιχείρημα για την καθιέρωση τύπου κατά την κατάρτιση της σύμβασης ενεχυρίασης.³⁰ εάν ίσχυε πράγματι αυτό, τότε για την ταυτότητα του νομικού λόγου θα έπρεπε η ίδια διάταξη να είχε εισαχθεί και στο σύστημα των ΑΚ 455 επ. Μάλιστα, η ύπαρξη της ΑΚ 1247 εδ. γ' ξενίζει και για τον λόγο ότι, όπως σημειώθηκε, κατά την 16^η συνεδρίαση της Αναθεωρητικής Επιτροπής, ο Πέτρος Θηβαίος, αναφερόμενος στην ενεχυρίαση απαιτήσεων, επεσήμανε ότι «η γοργότης των νέων συναλλαγών δεν ανέχεται τυπικολογίας». Βάσει των ανωτέρω, κρίνουμε ότι η υποχρέωση τήρησης του ως άνω τύπου για την σύσταση ενεχύρου σε απαίτηση χρήζει επαναξιολόγησης.³¹

Τελευταία προϋπόθεση για την σύσταση ενεχύρου σε απαίτηση είναι η γνωστοποίησή της ενεχυρίασης από τον ενεχυραστή στον οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης (ΑΚ 1248). Η γνωστοποίηση αυτή, η οποία είναι άτυπη,³² πρέπει να λάβει χώρα μετά την ενεχυρίαση, ενώ δύναται να διενεργηθεί και από τον ενεχυρούχο δανειστή, κατόπιν σχετικής εξουσιοδοτήσεώς του από τον ενεχυραστή.³³ Κατά την άποψη που κρατεί στην θεωρία, εάν παραλειφθεί η γνωστοποίηση, τότε το ενέχυρο δεν έχει συσταθεί εγκύρως, με συνέπεια να μην ισχύει ούτε μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.³⁴ Η ΑΚ 1248 εξυπηρετεί τον σκοπό της δημοσιότητας της ενεχυρικής σχέσης, ώστε ο οφειλέτης της ενεχυρασθείσας απαίτησης να γνωρίζει σε ποιόν οφείλει να καταβάλει την παροχή και να είναι σε θέση να ενημερώσει για την

²⁹ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 89 αρ. 54 και § 90 αρ. 8, βλ. Μπαλή, ΕμπΔ § 230 αρ. 3, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 59, Σπυριδάκη, ΕμπΔ σελ. 922, Παπαστερίου, ΕμπΔ τ. ΙΙΙ, σελ. 285.

³⁰ Βλ. και Λαδογιάννη, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 330, ο οποίος επισημαίνει ότι ο εν γένει σκοπός του τύπου είναι να αποτρέψει απερίσκεπτες ενέργειες του δικαιοπρακτούντος.

³¹ Βλ. και Λαδογιάννη, ό.π., σελ. 330-331.

³² Βάλληνας, άρθρο 1248, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 69, Βαθρακοκόιλης, άρθρο 1248 αρ. 3, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1248-1250 αρ. 11.

³³ Μπαλής, ΕμπΔ § 231 αρ. 1.

³⁴ Βάλληνας ό.π., Τούσης § 248, Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1154, Σπυριδάκης. Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ σελ. 136, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 64, Δωρής, σελ. 121, Βαθρακοκόιλης, άρθρο 1248 αρ. 2, Παπαστερίου, ΕμπΔ τ. ΙΙΙ, σελ. 289 σημ. 67, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1248-1250 αρ. 10.

ύπαρξη του ενεχύρου τούς τρίτους που τυχόν ενδιαφέρονται για την απαίτηση.³⁵ Πάντως, όπως επισημαίνεται και για την, παρεμφερή με την γνωστοποίηση, αναγγελία της εκχώρησης κατ' άρθρο 460 ΑΚ, ο τρόπος αυτός δημοσιότητας είναι *ατελής* διότι ο οφειλέτης μπορεί να αρνηθεί να δώσει τις ζητούμενες πληροφορίες ή να τις παράσχει μεν, πλην όμως να είναι ανακριβείς.³⁶

Ειπώθηκε παραπάνω ότι κατά την κρατούσα άποψη χωρίς την γνωστοποίηση της ενεχυρίασης η σύμβαση δεν ισχύει ούτε μεταξύ των μερών. Ωστόσο, η υποχρέωση που πηγάζει από την ΑΚ 1248 βαρύνεται με δύο ουσιώδη μειονεκτήματα. Πρώτον, διότι η ενημέρωση του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης μπορεί να είναι άτυπη και όθεν ανέξοδη, αφού ακόμα και μία απλή τηλεφωνική κλήση περί τούτου θα αρκούσε, ωστόσο στην πράξη θα επιλέγεται, για λόγους αποδεικτικής ευχέρειας, η επίδοση εγγράφου μέσω δικαστικού επιμελητή, η οποία, ως γνωστόν, συνεπάγεται κόστος. Δεύτερον, διότι ο ενεχυραστής, σε περίπτωση που είναι επιχειρηματίας, μπορεί να μην επιθυμεί να πληροφορηθούν ο *debitor obriagneratus* και κατ' επέκτασιν οι τρίτοι το γεγονός ότι αναγκάστηκε να παράσχει ασφάλεια στους πιστωτές του, καθώς τούτο θα μπορούσε να βλάψει την φήμη του στις συναλλαγές και την πιστοληπτική του ικανότητα.³⁷ Επομένως, ένεκα των ανωτέρω λόγων είναι πιθανόν να μην προτιμηθεί εν τέλει η προσφυγή στις διατάξεις για την ενεχυρίαση απαίτησης. Τούτο εξαρτάται και από την ύπαρξη κάποιας εναλλακτικής δυνατότητας στο πλαίσιο της ασφαλειοποίησης απαιτήσεων, η οποία να διαφυλάσσει την μυστικότητα της σύμβασης μεταξύ ασφαλειολήπτη και ασφαλειοδότη.

Σχετικά με το ζήτημα αυτό παρατηρούμε ότι στις συναλλαγές επιλέγεται συχνά από τους ενδιαφερομένους η καταπιστευτική εκχώρηση μιας απαίτησης. Βέβαια, υπάρχει και εδώ νομοθετική πρόβλεψη για την δημοσιότητα της εκχώρησης, καθώς, σύμφωνα με την ΑΚ 460, ο εκδοχέας δεν αποκτά την απαίτηση έναντι του οφειλέτη και των τρίτων πριν την αναγγελία της εκχώρησης. Ωστόσο, από την ειρημένη διάταξη δεν αποσαφηνίζεται το αν ο εκδοχέας αποκτά την απαίτηση *έναντι του εκχωρητή* με μόνη την σύναψη της σύμβασης εκχώρησης, χωρίς δηλαδή να απαιτείται και η αναγγελία της στον οφειλέτη. Η ερμηνευτική εκδοχή που τελικά θα επιλεγεί για το θέμα αυτό έχει σημασία εν προκειμένω, αφού αν γίνει δεκτό ότι η παράλειψη της αναγγελίας δεν επηρεάζει την μεταβίβαση της απαίτησης μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα, αυτό θα αποτελεί προτέρημα της καταπιστευτικής εκχώρησης έναντι της ενεχυρίασης απαιτήσεων, με συνέπεια να αμβλύνεται η πρακτική χρησιμότητα της τελευταίας στις συναλλαγές. Μία πρώτη άποψη δέχεται ότι η εκχώρηση είναι έγκυρη ως ενοχή και χωρίς την αναγγελία, αλλά έναντι του εκχωρητή ο εκδοχέας δεν αποκτά την απαίτηση.³⁸ Κατ' άλλη άποψη, στις σχέσεις μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα η μεταβίβαση της απαίτησης έχει συντελεσθεί και πριν την αναγγελία, όμως ο ενοχικός δεσμός δεν αντιτάσσεται στον οφειλέτη και τους τρίτους, ο δε εκχωρητής εγκύρως

³⁵ Βλ. για το ίδιο ζήτημα αναφορικά με τον σκοπό της αναγγελίας στο πλαίσιο της εκχώρησης, *Λιτζερόπουλο* § 293 σελ. 440-441.

³⁶ *Λιτζερόπουλος* ό.π., ο οποίος παρ' όλα αυτά καταλήγει ότι είναι προτιμότερη αυτού του είδους η δημοσιότητα από την παντελή έλλειψη αυτής.

³⁷ *Απ. Γεωργιάδης*, Η Εξασφάλιση, σελ. 590. Από την άλλη πλευρά, ο *Σταθόπουλος* (ΕπισκΕΔ 1997.26) επισημαίνει ότι οι αρνητικές συνέπειες της δημοσιότητας δεν πρέπει να υπερεκτιμώνται, δεδομένου ότι η παροχή απαιτήσεων ως ασφάλεια αποτελεί πλέον μία συνήθη συναλλακτική πρακτική και δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου την κακή οικονομική κατάσταση της πιστοδότριας επιχείρησης.

³⁸ *Μπαλής*, *ΕνοχΔ* § 157 σελ. 483, ολΑΠ 158/1969 ΝοΒ 1969.563

εισπράττει την παροχή από τον οφειλέτη, ενώ δικαιούται να προβεί και σε περαιτέρω εκχωρήσεις.³⁹ Είναι προφανές ότι αν ακολουθήσουμε την δεύτερη άποψη, τότε τα συμβαλλόμενα μέρη σε μία ασφαλειοδοτική σύμβαση, ιδίως ο ασφαλειοδότης, θα έχουν συγκεκριμένους λόγους, που επιστημάνθηκαν παράπανω, να προτιμήσουν την καταπιστευτική εκχώρηση απαίτησης.

Συνοψίζοντας, για την σύσταση ενεχύρου σε απαίτηση κατά τον ΑΚ απαιτείται: α) συμφωνία των μερών, β) τήρηση τύπου, γ) απαίτηση δεκτική ενεχυριάσεως και δ) γνωστοποίηση της ενεχυρίασης στον οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης. Ως μειονεκτήματα της ρύθμισης του ΑΚ εντοπίσαμε: α) την υποχρέωση η συμφωνία των μερών να περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου ή ιδιωτικού με βέβαιη χρονολογία· και β) την υποχρέωση γνωστοποίησης κατ' άρθρο 1248 ΑΚ.

2) Η λειτουργία της σχέσης

Α) δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών

Με την σύσταση του ενεχύρου, ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά το δικαίωμα να ικανοποιηθεί προνομιακά από την αξία της ενεχυραζομένης απαίτησης όταν λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος.⁴⁰ Κατά τα λοιπά, ο ενεχυραστής παραμένει δανειστής της απαίτησης, αφού η ενεχυρίασή της συνεπάγεται την επιβάρυνση και όχι την μεταβίβασή της,⁴¹ με αποτέλεσμα να προβαίνει εγκύρω σε περαιτέρω ενεχυριάσεις της ίδιας απαίτησης (επιχ. από ΑΚ 1250), ενώ οι δανειστές του δικαιούνται να την κατάσχουν στην περιουσία του.

Εκτός, όμως, από τα ανωτέρω αποτελέσματα, η ενεχυρίαση μιας απαίτησης ιδρύει μια σχέση ανάμεσα στον ενεχυρούχο δανειστή και τον ενεχυραστή, από την οποία απορρέουν και για τις δύο πλευρές δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Ειπώθηκε ότι ο ενεχυραστής έχει δικαίωμα να διαθέσει περαιτέρω την απαίτηση, ιδίως να την ενεχυριάσει, εκχωρήσει κλπ. Μολαταύτα, στην εξουσία του αυτή τίθενται ορισμένα όρια που προκύπτουν από το δικαίωμα του ενεχυρούχου δανειστή. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται δεκτό ότι ο ενεχυραστής δεν δύναται όσο διαρκεί το ενέχυρο να καταργήσει την απαίτηση π.χ. με άφεση χρέους, συμψηφισμό ή συμβιβασμό.⁴²

---

³⁹ Σταθόπουλος, ΓενΕνοχΔ σελ. 1678, Απ. Γεωργιάδης, Η Εξασφάλιση, σελ. 598, Παπανικολάου, Μελέτες Αστικού Δικαίου, σελ. 495 σημ. 6. Υπέρ της άποψης αυτής φαίνεται να τάσσεται και η ΑΠ 208/2016 (ΕλλΔνη 2016.1361), κατά την οποία «η εκχώρηση, ως εκποιητική σύμβαση παράγει αμέσως το σκοπούμενο με αυτήν (μεταβιβαστικό) αποτέλεσμα, ώστε με την συντέλεση αυτής ο εκδοχέας αποκτά - με την επιφύλαξη βεβαίως της τιθέμενης στο άρθρο 460 ΑΚ ρυθμίσεως- πλήρως τις εξουσίες που συγκροτούν το περιεχόμενο της εκχωρηθείσας απαίτησεως».

⁴⁰ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1157.

⁴¹ Ο.π., Παπαστερίου ΕμπΔ τ. ΙΙΙ, σελ. 290, Σ. Γεωργιάδης άρθρα 1248-1250 αρ. 14, ΑΠ 1576/2014 ΕλλΔνη 2015.1404 με παρατηρήσεις Χρ. Φίλιου (σελ. 1406).

⁴² Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1156, Σ. Γεωργιάδης άρθρα 1248-1250 αρ. 14.

Περαιτέρω, σύμφωνα με μία άποψη, ο ενεχυραστής ευθύνεται έναντι του ενεχυρούχου δανειστή για την ύπαρξη της ενεχυραζομένης απαίτησης, καθώς εν προκειμένω βρίσκει εφαρμογή η ΑΚ 467.⁴³

Από την άλλη πλευρά, ο υπέρ ου το ενέχυρο υποχρεούται να διαφυλάσσει την απαίτηση του ενεχυραστή κατά τρίτου, εάν δε από πταίσμα του επέλθει απόσβεση ή αποδυνάμωση της απαίτησης και προκληθεί ζημία στον ενεχυραστή, ο ενεχυρούχος δανειστής υποχρεούται σε αποζημίωση (βλ. ΑΚ 1256, 1224 εδ. α').⁴⁴ Η ευθύνη αυτή μπορεί να είναι συμβατική, δεν αποκλείεται όμως να είναι και αδικοπρακτική.

Ιδιαίτερα διαφωτιστικό παράδειγμα αδικοπρακτικής ευθύνης ενεχυρούχου δανειστή έναντι του ενεχυραστή αποτελεί το πραγματικό που ήχθη ενώπιον της ΑΠ 1452/2007. Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα ιστόρησε ότι ενεχυρίασε είκοσι δύο επιταγές, των οποίων ήταν νόμιμη κομίστρια, υπέρ ενός πιστωτικού ιδρύματος, προς εξασφάλιση πίστωσης που χορηγήθηκε από το τελευταίο στην ενεχυράστρια, παραδίδοντας τα σώματα των αξιογράφων στην κατοχή της τράπεζας. Η τελευταία, μολονότι οι υπέρ αυτής ενεχυρασθείσες επιταγές έληξαν, εντούτοις δεν επεδίωξε την είσπραξη καμίας εξ αυτών, στην συνέχεια δε παραιτήθηκε από το ενέχυρο επί των αξιογράφων, χωρίς, μολαταύτα, να τα επιστρέψει στην ενεχυράστρια, παρακρατώντας τα για διάστημα μεγαλύτερο της πενταετίας από την ημερομηνία λήξης τους. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να αποσβεσθούν οι απορρέουσες από τα αξιόγραφα απαιτήσεις και ούτω να περιέλθει η ενεχυράστρια σε αδυναμία είσπραξης του ποσού που προέκυπτε από το άθροισμα όλων των επιταγών, το οποίο ανήρχετο στις 47.071.507 δρχ. Με βάση τα ανωτέρω η πιστούχος ζήτησε με αγωγή της να υποχρεωθεί η δανείστρια τράπεζα να της καταβάλει, σύμφωνα με τις διατάξεις περί ευθύνης από αδικοπραξία, το ως άνω ποσό των 47.071.507 δρχ ως αποζημίωση, καθώς και το ποσό των 120.000.000 δρχ ως χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης της, επειδή η εναγομένη τέλεσε το αδίκημα της υπεξαγωγής των επιταγών. Ο ΑΠ έκρινε ότι η αγωγή με αυτό το περιεχόμενο ήταν «αρκούντως ορισμένη και νόμιμη, στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 914, 922, 297 και 298», αναιρώντας την απόφαση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου που απέρριψε την αγωγή ως αόριστη.

Β) Ειδικότερα η είσπραξη της απαίτησης

α) Εισαγωγικά

Αλλά το πλέον ενδιαφέρον ζήτημα από την ύλη της παρούσας ενότητας, το οποίο αποτελεί και την ουσία της προβληματικής του ενεχύρου επί απαιτήσεως, είναι το δικαίωμα είσπραξης της ενεχυρασθείσας απαίτησης που αποκτάται από τον ενεχυρούχο δανειστή. Ο ΑΚ αφιερώνει στην είσπραξη της απαίτησης τις, σχοινοτενείς και ως έναν βαθμό περίπλοκες, διατάξεις των ΑΚ 1252-1254. Η ρύθμιση που υιοθετεί εν προκειμένω ο ΑΚ δεν είναι ενιαία, αλλά διαφέρει ανάλογα με το αν α) η απαίτηση έχει ως αντικείμενο χρήματα ή άλλα κινητά και β) αν έχει λήξει η ασφαλιζόμενη απαίτηση.

⁴³ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ σελ. 137.

⁴⁴ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1157 σημ. 38, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 137, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 7, Σ. Γεωργιάδης, άρθρο 1254 αρ. 10, ΑΠ 1029/2010 ΔΕΕ 2010. 1207, ΑΠ 512/2007 ΧρΙΔ 2008. 592, ΑΠ 1452/2007 ΤΝΠ ΔΣΑ.

Προτού υπεισέλθουμε σε λεπτομέρειες είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στον τρόπο που επιδρά η σχέση μεταξύ της ασφαλιζόμενης και της ενεχυρασθείσας απαίτησης στο δικαίωμα είσπραξης του ενεχυρούχου δανειστή. Με τον τρόπον αυτόν θα γίνουν καλύτερα κατανοητές οι επιλογές που έχει υιοθετήσει ο νομοθέτης προκειμένου να ρυθμίσει την είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης.

Επισημάνθηκε ότι στην ενεχυρίαση μιας απαίτησης υφίστανται δύο απαιτήσεις: η ασφαλιζόμενη, ανήκουσα στον ενεχυρούχο δανειστή και στρεφομένη κατά του ενεχυραστή, προς εξασφάλιση της οποίας συνιστάται το ενέχυρο· και η ενεχυραζόμενη, με δανειστή τον ενεχυραστή και οφειλέτη ένα τρίτο πρόσωπο, τον debitor obripienatus. Το κυριότερο πρόβλημα της σχέσης μεταξύ των δύο απαιτήσεων αναφύεται στην περίπτωση όπου το ληξιπρόθεσμο τους επέρχεται σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Ειδικότερα, εάν δεν έχει λήξει η ασφαλιζόμενη απαίτηση, αλλά έληξε η ενεχυραζόμενη απαίτηση δικαιούται ο ενεχυρούχος δανειστής να στραφεί κατά του debitor obripienatus; Και αντίστροφα: τί θα συμβεί εάν λήξει πρώτα το ασφαλιζόμενο χρέος, αλλά δεν έληξε η ενεχυρασθείσα απαίτηση; Η απάντηση που θα δοθεί εν προκειμένω δεν στερείται σημασίας, δεδομένου ότι είναι δυνατόν εν τω μεταξύ κάποια από τις απαιτήσεις να υποπέσει σε παραγραφή.

Έστω, για παράδειγμα, ότι ο έμπορος Ε πωλεί με πίστωση του τιμήματος ορισμένα προϊόντα στον Β, συμφωνείται δε ως ημέρα καταβολής του τιμήματος η 31.12.2021. Παράλληλα, ο Ε λαμβάνει δάνειο από την Τράπεζα Τ, αποδοτέο την 1.1.2028, προς εξασφάλιση του οποίου ενεχυριάζει τις ανωτέρω απαιτήσεις του κατά του Β. Η αξίωση του Ε κατά του Β παραγράφεται την 1.1.2027 (ΑΚ 250 αρ. 1, 253, 243 § 3), ήτοι προτού γεννηθεί η αξίωση της Τ κατά του Ε για απόδοση του δανείου. Υποχρεούται η Τ να αναμείνει μέχρι την 1.1.2028 για να εναγάγει τον Β;

β) Η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης πριν από την λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης

Σύμφωνα με την ΑΚ 1252, εφόσον το ασφαλιζόμενο χρέος δεν έληξε, ο ενεχυρούχος δανειστής έχει δικαίωμα να εισπράξει μόνος την ενεχυρασμένη απαίτηση, αν δεν είναι χρηματική. Από την είσπραξη ο ενεχυραστής έχει ενέχυρο σε πράγμα του ενεχυραστή.

Με διαφορετικό τρόπο εισπράττεται η απαίτηση όταν αφορά χρήματα. Η ΑΚ 1253 ορίζει ότι στην περίπτωση του προηγούμενου άρθρου, αν η ενεχυρασμένη απαίτηση είναι χρηματική, την είσπραξη έχουν δικαίωμα και υποχρέωση να κάνουν από κοινού ο ενεχυρούχος δανειστής και ο ενεχυραστής. Αντί για είσπραξη ή μετά από αυτήν έχει δικαίωμα καθένας απ' αυτούς να απαιτήσει την ασφαλή και έντοκη τοποθέτηση των χρημάτων με την επιφύλαξη του δικαιώματος του ενεχύρου. Το είδος της τοποθέτησης ορίζει ο ενεχυραστής.

Παρόλο που δεν αναφέρεται ρητά, οι ανωτέρω διατάξεις ρυθμίζουν την περίπτωση όπου η ενεχυρασθείσα απαίτηση έληξε και κατέστη απαιτητή.⁴⁵ Όθεν ο

⁴⁵ Βλ. Σπυριδάκη, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 138, 139, Βαθρακοκόλλη, άρθρο 1252 αρ. 2, Σ. Γεωργιάδη, άρθρα 1252-1254 αρ. 2

ενεχυρούχος δανειστής στο ως άνω παράδειγμα δεν χρειάζεται να αναμείνει την λήξη της ασφαλιζόμενης απαιτήσεως για να εισπράξει την ενεχυραζόμενη απαίτηση.

Εάν πρόκειται για απαίτηση που αφορά κινητά πράγματα, στην είσπραξή της προβαίνει μόνος του ο ενεχυρούχος δανειστής, δικαιούμενος να λάβει το αντικείμενο της παροχής, καθώς και να διενεργήσει όλες τις νομικές πράξεις που είναι απαραίτητες για την είσπραξη, όπως επιλογή επί διαζευκτικής ενοχής, όχληση, καταγγελία, έγερση αγωγής, επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης, επαλήθευση σε πτώχευση.⁴⁶ Πάντως, μία άποψη δέχεται ότι στις πράξεις που κατατείνουν στην είσπραξη της απαίτησης, για τις οποίες χρησιμοποιείται ο όρος «ανάσκηση» προκειμένου να διακριθούν από την είσπραξη της απαίτησης, μπορεί να προβεί εγκύρως και ο ενεχυραστής, υπό την προϋπόθεση ότι αιτείται την καταβολή της παροχής στον ενεχυρούχο δανειστή.⁴⁷ Πλην της εισπράξεώς της, ο ενεχυρούχος δανειστής δεν διαθέτει άλλη εξουσία επί της απαιτήσεως (ΑΚ 1254 εδ. δ'). Επομένως, δεν δύναται να την εκχωρήσει, μετενεχυράσει, συμψηφίσει, να δεχθεί δόση αντί καταβολής ή να προβεί σε άφεση χρέους, εκτός εάν έχει την συναίνεση του ενεχυραστή.⁴⁸

Από την πλευρά του, ο debtor obriagneratus οφείλει να καταβάλει την παροχή στον ενεχυρούχο δανειστή ή σε εξουσιοδοτημένο απ' αυτόν πρόσωπο, εξακολουθώντας να την χρεωστεί εάν τυχόν δεν πράξει τούτο επειδή π.χ. κατέβαλε στον ενεχυραστή.⁴⁹ Στην περίπτωση αυτή ο ενεχυρούχος δανειστής έχει αξίωση εκπλήρωσης κατά του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως,⁵⁰ ενώ η τυχόν αδυναμία του τελευταίου να καταβάλει το αντικείμενο της οφειλής οδηγεί σε επέκταση του ενεχύρου επί της οφειλομένης αποζημιώσεως, καθιστάμενο εφεξής ενέχυρο επί χρηματικής απαιτήσεως (ΑΚ 1223).⁵¹ Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι εάν η παροχή παραδόθηκε στην κατοχή του ενεχυραστή από τον debtor obriagneratus, ο οποίος εξ αυτού του λόγου αδυνατεί πλέον να εκπληρώσει την υποχρέωσή του, τότε ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά κατά του ενεχυραστή δικαίωμα αποζημιώσεως από την βασική ενεχυρική σχέση.⁵²

Εξάλλου, ενδέχεται η είσπραξη της απαίτησης να εξαρτάται από την καταβολή ορισμένης παροχής ή αντιπαροχής. Εδώ, τίθεται το ερώτημα ποιος θα προσφέρει την παροχή στον οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης, και, εφόσον τούτο έπραξε ο ενεχυρούχος δανειστής, κατά πόσον δικαιούται να ζητήσει τα καταβληθέντα από τον

⁴⁶ Μπαλής, ΕμπΔ §§ 233, 181 Α, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 140, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 7, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 5, βλ. και ΕπΙωαν 14/1982, ΕλλΔνη 1982.57 (αφορά την ΑΚ 1254).

⁴⁷ Για το ζήτημα αυτό βλ. ειδικότερα Λαδογιάννη, ΧρΙΔ 2021.401 επ.

⁴⁸ Βάλληνας, άρθρο 1254, Μπαλής, ΕμπΔ §§ 233, 181 Α, Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1157, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 141, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 8, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 6, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1252-1254 αρ. 10. Η τυχόν «άφεση» χρέους εκ μέρους του ενεχυρούχου δανειστή δεν αποκλείεται υπό τις περιστάσεις να έχει το νόημα της παραίτησής του από το ενέχυρο κατ' άρθρο 1243 αρ. 3 ΑΚ. Βλ. Σπυριδάκη, ό.π.

⁴⁹ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 138, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 6, 5 και 16, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 5 και 11.

⁵⁰ Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 16, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 11.

⁵¹ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 140.

⁵² Ενδεχομένως και απαίτηση να ζητήσει από τον ενεχυραστή τη σύσταση ενεχύρου στο πράγμα που περιήλθε στην κυριότητά του. Τούτο εξαρτάται από την ερμηνεία της ενεχυρικής σύμβασης. Δημάκου, ό.π., Βαθρακοκοίλης, ό.π.

ενεχυραστή. Από την θεωρία γίνεται δεκτό ότι τα ζητήματα αυτά θα επιλυθούν με ερμηνεία της ενεχυρικής σύμβασης.⁵³

Εν πάση περιπτώσει, ο ενεχυρούχος δανειστής, εκτός απροόπτου, εισπράττει την απαίτηση, δηλαδή λαμβάνει το οφειλόμενο, ενεργώντας προς ικανοποίηση του ενεχυραστή και ασκώντας το δικαίωμα αυτού, αλλά δυνάμει της εξουσίας του ως ενεχυρούχου δανειστή.⁵⁴ Με την είσπραξη αυτή, ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά ενέχυρο και οιονεί νομή πάνω στο εισπραχθέν πράγμα (ΑΚ 1252 εδ. β'),⁵⁵ Το γεγονός αυτό επάγεται έννομες συνέπειες και για τον ενεχυραστή, ο οποίος από την κτήση του πράγματος αποκτά δικαίωμα κυριότητας επί του εισπραχθέντος, βεβαρημένου, βέβαια, με ενέχυρο.⁵⁶ Κατά τα λοιπά, με την παράδοση του πράγματος, η ενοχή του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης αποσβέννεται ένεκα καταβολής (ΑΚ 416).⁵⁷

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ενδεχόμενο να μην ανήκει στην κυριότητα του *debitor obripieneratus* το πράγμα που παραδίδεται στον ενεχυρούχο δανειστή προς εκπλήρωση της υποχρέωσής του. Όπως προκύπτει από την ΑΚ 1211, μεταξύ των προϋποθέσεων κτήσης ενέχυρου σε πράγμα συγκαταλέγεται και η παράδοση του πράγματος από τον κύριό του στον ενεχυρούχο δανειστή. Τονίσαμε δε παραπάνω ότι αφ' ης στιγμής καταβληθεί η παροχή στον ενεχυρούχο δανειστή, ο ενεχυραστής καθίσταται κύριος και νομέας του πράγματος, βεβαρημένου με ενέχυρο (ΑΚ 1252 εδ. β'). Σημειωτέον ότι κατά την λήψη του αντικειμένου της απαίτησης, ο ενεχυρούχος δανειστής δρα ως εκ του νόμου αντιπρόσωπος του ενεχυραστή. Επομένως, η τυχόν έλλειψη κυριότητας στο πρόσωπο του *debitor obripieneratus* έχει ως συνέπεια ότι ο ενεχυραστής ουδέποτε αποκτά κυριότητα επί του παραδιδόμενου πράγματος, ο δε ενεχυρούχος δανειστής εξ αυτού του λόγου δεν συνιστά ενέχυρο. Προκειμένου να συσταθεί εγκύρως το ενέχυρο στην ανωτέρω περίπτωση απαιτείται ο ενεχυραστής να συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις της κτήσης κινητού παρά μη κυρίου, η συνδρομή των οποίων, και ιδίως η καλή ή κακή πίστη, θα κριθούν στο πρόσωπο του ενεχυρούχου δανειστή κατ' άρθρο 214 ΑΚ.⁵⁸

Πάντως, ακόμα και αν παραδοθεί η μη χρηματική παροχή, ενέχυρο δεν συνιστάται επ' αυτής εάν η ενεχυρίαση της απαιτήσεως είναι άκυρη.⁵⁹

Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει επί απαίτησης μη χρηματικής, όπου η είσπραξη της διενεργείται μόνο από τον ενεχυρούχο δανειστή, επί χρηματικής απαίτησης η λήψη της παροχής γίνεται από κοινού με τον ενεχυραστή (ΑΚ 1253 εδ. α'). Πρόκειται για αδιαίρετη παροχή (ΑΚ 495), τούτο δε έχει ως συνέπεια ότι δεν είναι απαραίτητη η σύμπραξη του ενεχυρούχου δανειστή και του ενεχυραστή κατά την εναγωγή του *debitor obripieneratus*, αλλά κάθε ένα από τα μέρη της ενεχυρικής σχέσης μπορεί να

⁵³ Μπαλής, ΕμπΔ §§ 233, 181 Α, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 9, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 8,

⁵⁴ Μπαλής, ό.π. Τούτο, βέβαια, σημαίνει ότι ο ενεχυρούχος δανειστής ενεργεί κατά την είσπραξη ως εκ του νόμου αντιπρόσωπος του ενεχυραστή. Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 5, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 4.

⁵⁵ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1158, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 10, Π. Φίλιος, ΕμπΔ σελ. 350, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1252-1254 αρ. 2

⁵⁶ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 138, Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 10, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 9

⁵⁷ Βαθρακοκοίλης, ό.π.

⁵⁸ Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 13, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1252 αρ. 7.

⁵⁹ Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 12.

ασκεί μεμονωμένα το δικαίωμα είσπραξης, υπό την προϋπόθεση ότι αιτείται την καταβολή εις αμφοτέρους από κοινού.⁶⁰ Ομοίως, εκάτερος μόνος εισπράττει εγκύτως την παροχή εάν έχει την συναίνεση του άλλου μέρους προς τούτο.⁶¹ Εφόσον ο ενεχυρούχος δανειστής και ο ενεχυραστής ασκήσουν αγωγή κατά του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης, τότε συνδέονται μεταξύ τους με τον δεσμό της αναγκαστικής ομοδικίας (ΚΠολΔ 76 παρ. 1).⁶² Μόλις χρειάζεται να τονιστεί ότι ο οφειλέτης δεν απαλλάσσεται σε περίπτωση που δεν καταβάλει την παροχή στους ως άνω από κοινού.⁶³

Η άρνηση ενός εκ των μερών της ενεχυρικής σχέσης να στέρξει στην είσπραξη της απαίτησης δίνει το δικαίωμα στο άλλο μέρος να αιτηθεί την καταδίκη του αρνούμενου σε δήλωση βούλησης με περιεχόμενο την συναίνεσή του προς τούτο (ΚΠολΔ 949).⁶⁴ Βέβαια, εάν συμβεί τούτο ο οφειλέτης της ενεχυρασθείσας απαίτησης είναι ελεύθερος να καταθέσει δημοσίως την παροχή δι' αμφοτέρους, όπως άλλωστε δύναται να πράξει και σε κάθε άλλη περίπτωση όπου ο ενεχυρούχος δανειστής ή ο ενεχυραστής αδυνατούν να λάβουν την παροχή ένεκα υπερημερίας τους ή οποιουδήποτε άλλου λόγου.⁶⁵

Μολονότι, όπως είδαμε, καταφάσκει η δυνατότητα να εναχθεί ο debitor obriqneratus από τον ενεχυρούχο δανειστή ή τον ενεχυραστή κεχωρισμένως, υπό τις ως άνω προϋποθέσεις,⁶⁶ η νομολογία του ΑΠ στο πλαίσιο της ερμηνείας και εφαρμογής της ΑΚ 1180 (επικαρπία σε χρηματική απαίτηση), διατάξεως ομοίου περιεχομένου με την ΑΚ 1253, υιοθετεί διαφορετική άποψη. Η τοποθέτηση στην οποία προέβη ο ΑΠ για την ΑΚ 1180 είναι κρίσιμη για το ζήτημα που μας απασχολεί, καθώς η ΑΚ 1253 μέχρι στιγμής δεν έχει τύχει νομολογιακής επεξεργασίας από το ανώτατο ακυρωτικό. Εν όψει, μάλιστα, της ομοιότητας των δύο διατάξεων οι αναπτύξεις που θα ακολουθήσουν μπορούν να μας χρησιμεύσουν για να αντλήσουμε συγκεκριμένα συμπεράσματα.

Ειδικότερα, σε απόκλιση από την ΑΚ 495, η τυχόν ασκηθησομένη αγωγή θα πρέπει να εγείρεται τόσο από τον επικαρπωτή όσο και από τον ψιλό κύριο, οι οποίοι συνδέονται με τον δεσμό της αναγκαστικής ομοδικίας (ΚΠολΔ 76 παρ. 1 περ. δ': αδυναμία ύπαρξης αντιθέτων αποφάσεων), εκτός εάν έχει συμφωνηθεί ότι το δικαίωμα εισπράξεως θα ανήκει σε έναν από τους ανωτέρω, οπότε εγκύτως ενάγεται ο οφειλέτης της απαίτησης μόνον από εκείνον που δικαιούται πλέον να εισπράξει την απαίτηση.⁶⁷

⁶⁰ Και όχι αποκλειστικά για τον εαυτό του. Μπαλής, ΕμπΔ § 232 Α αρ. 2, Δημάκου, άρθρο 1253 αρ. 5, Λαδογιάννης, ΧρΙΔ 2021.405, ΕιρΡόδ 449/2010 ΤΝΠ ΔΣΑ. Αντίθ. Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1253 αρ. 8.

⁶¹ Μπαλής ό.π., Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 139, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1253 αρ. 1

⁶² Δημάκου ό.π., ΕιρΡόδ 449/2010 ό.π. Βλ. και ΑΠ 312/2020 ΧρΙΔ 2021.437 με σημείωση Χριστακάκου, ΑΠ 1824/2008 ΤΝΠ ΔΣΑ (αμφότερες οι αποφάσεις του ΑΠ αφορούν επικαρπία επί χρηματικής απαιτήσεως, για τις οποίες βλ. παρακάτω)

⁶³ Μπαλής ό.π., Σπυριδάκης ό.π., Βαθρακοκοίλης, ό.π.

⁶⁴ Βάλληνας, άρθρο 1253, Σπυριδάκης, ό.π. Εκείνος δε που επέτυχε την έκδοση τελεσίδικης απόφασης με περιεχόμενο την καταδίκη του αρνούμενου σε δήλωση βούλησης περί συναίνεσεως στην είσπραξη, οφείλει στην συνέχεια να καταθέσει δημοσίως το εισπραχθέν ποσό, εκτός εάν συντρέχουν οι όροι των εδ. β' και γ' της ΑΚ 1253. Βλ. τον ίδιο ό.π., Βαθρακοκοίλη, άρθρο 1253 αρ. 3.

⁶⁵ Μπαλής ό.π.

⁶⁶ Βλ. σημ. 56

⁶⁷ ΑΠ 312/2020 ό.π., ΑΠ 1824/2008 ό.π.

Εδώ μεταφερόμενη, η θέση αυτή σημαίνει ότι για να ασκήσει αγωγή ένα μόνο από τα μέρη της ενεχυρικής σχέσης κατά του debitor obriegeratus θα πρέπει να επικαλεσθεί και να αποδείξει την ύπαρξη συμφωνίας με περιεχόμενο την παραχώρηση του δικαιώματος είσπραξης της απαίτησης σε αυτόν. Εν προκειμένω, ο ΑΠ αποκλίνει από την ΑΚ 495 επειδή ο ψιλός κύριος και ο επικαρπωτής τελούν μεταξύ τους σε σχέση αναγκαστικής ομοδικίας ώστε να μην δύναται εκάτερος χωριστά να εναγάγει τον οφειλέτη της απαίτησης, ακόμα και αν αιτείται την καταβολή της παροχής εις αμφοτέρους από κοινού.⁶⁸ Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή μάλλον έχει ως δικαιολογητική βάση την αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων μεταξύ του ψιλού κυρίου, του επικαρπωτή και του οφειλέτη της απαίτησης. Καίτοι η θέση αυτή έχει επιδοκιμασθεί από μέρος της θεωρίας,⁶⁹ πρέπει να επισημανθεί ότι με τον τρόπο αυτόν εκείνος που αρνείται, ακόμα και αδικαιολογήτως, να ασκήσει αγωγή με αίτημα την λήψη της παροχής καθιστά με τον τρόπο αυτό το άλλο μέρος *όμηρό του*, με συνέπεια από την αδράνεια αυτή όχι μόνο να παρίσταται αδύνατη η έκδοση εκτελεστού τίτλου κατά του οφειλέτη της απαίτησης, αλλά και να κινδυνεύει να συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής της. Άλλωστε, στην θεωρία έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη, η οποία, σύμφωνη με το γράμμα της ΑΚ 495, ορθά δέχεται την δυνατότητα να εναχθεί ο οφειλέτης της απαίτησης από τον ψιλό κύριο ή τον επικαρπωτή χωριστά, εφόσον αιτούνται την εις αμφοτέρους από κοινού καταβολή.⁷⁰

Εάν η είσπραξη της απαίτησης εξελιχθεί ομαλώς, ο μεν ενεχυραστής αποκτά κυριότητα και νομή, ενώ ο δανειστής από τον νόμο ενέχυρο και οιονεί νομή στα χρήματα.⁷¹ Περαιτέρω, η από κοινού είσπραξη συνεπάγεται την συγκατοχή των χρημάτων από τον ενεχυρούχο δανειστή και από τον ενεχυραστή, κατά παρέκκλιση από τον κανόνα της ΑΚ 1216 εδ. β', διάταξη που άπτεται της δημοσιότητας του ενεχύρου και ορίζει ότι το ενεχυρασθέν πράγμα δεν επιτρέπεται να παραμείνει ολόκληρο ή κατά ιδανικό μέρος στην κατοχή του ενεχυραστή.⁷² Όπως σημειώθηκε και ανωτέρω στο πλαίσιο της ΑΚ 1253, η καταβολή οδηγεί σε απόσβεση της ενοχής του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης (ΑΚ 416).

Γίνεται, επομένως, αντιληπτό ότι ο δανειστής εισπράττοντας την απαίτηση δεν ικανοποιείται, αλλά απλώς αποκτά ενέχυρο επί των χρημάτων, υποχρεούμενος να

⁶⁸ ΑΠ 1824/2008 ό.π.: «Από τις διατάξεις των άρθρων 914, 297, 298, 1142, 1171, 1172, 1179 και 1180 ΑΚ προκύπτει, ότι στην περίπτωση καταστροφής ξένου πράγματος με υπαίτια και παράνομη πράξη τρίτου, επί του οποίου άλλος έχει δικαίωμα επικαρπίας, η επικαρπία δεν αποσβήνεται αλλά εκτείνεται στο ποσό της οφειλόμενης από τον υπαίτιο αποζημίωσης για την αξία του καταστραφέντος πράγματος, μετατρεπομένης έτσι, της επικαρπίας πράγματος σε επικαρπία χρηματικής απαίτησης, δημιουργούμενης από το νόμο (άρθρο 1189 ΑΚ) κοινής ενεργητικής ενοχής, υποχρεωμένου του δανειστή (ψιλού κυρίου) και του επικαρπωτή να συμπράξουν από κοινού για την είσπραξη του κεφαλαίου της απαίτησης εις βάρους του υπαιτίου, με την άσκηση κατ' αυτού από κοινού σχετικής περί αποζημιώσεως αγωγής, **τελούντες μεταξύ τους σε σχέση αναγκαστικής ομοδικίας, υπό την έννοια του άρθρου 76 παρ.1 ΚΠολΔ, και μη εφαρμοζόμενης στην περίπτωση αυτή της εφαρμοζόμενης επί αδιαιρέτου παροχής διάταξης του άρθρου 495 ΑΚ, κατά την οποία εκάτερος εξ αυτών νομιμοποιείται μόνος του στην άσκηση της περί αποζημιώσεως αγωγής, ζητώντας την καταβολή της παροχής προς όλους, εκτός αν μεταξύ του ψιλού κυρίου και του επικαρπωτή έχει συμφωνηθεί διαφορετικά και δή ότι το δικαίωμα της είσπραξης της αποζημίωσης ανήκει σε έναν εξ αυτών**» (η έμφαση του γράφοντος).

⁶⁹ Βλ. Χριστακάκου σημείωση στην ΑΠ 312/2020 ό.π.

⁷⁰ Μπαλής, ΕμπΔ § 181 Β, Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 77 αρ. 18.

⁷¹ Δημάκου, άρθρο 1253 αρ. 14, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1253 αρ. 6.

⁷² Μπαλής, ΕμπΔ § 232 Α αρ. 2, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 140, Δημάκου, ό.π.

αναμείνει την λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους προκειμένου να ικανοποιήσει την απαίτησή του κατά του ενεχυραστή.⁷³ Μέχρι, όμως, να συμβεί αυτό είναι πιθανό να παρέλθει μακρό χρονικό διάστημα, κατά την διάρκεια του οποίου το εισπραχθέν κεφάλαιο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί οικονομικώς, ιδίως με την έντοκη κατάθεσή του σε κάποιο πιστωτικό ίδρυμα, ώστε να αυξηθεί κατά κεφάλαιο. Εξάλλου, η συγκατοχή από τα μέρη της ενεχυρικής σχέσης θα μπορούσε να δώσει λαβή σε έριδες μεταξύ τους, ενώ παράλληλα η κατοχή του ποσού από τους ανωτέρω είναι, κατά την κοινή πείρα, περισσότερο επισφαλής σε σύγκριση με την κατάθεσή του σε ένα πιστωτικό ίδρυμα. Για όλους αυτούς τους λόγους θα μπορούσε να γίνει προσφυγή στην ΑΚ 1253 εδ. β' και γ', η οποία δίνει την δυνατότητα στον ενεχυρούχο και τον ενεχυραστή αντί για είσπραξη ή μετά από αυτήν να προβούν σε ασφαλή και έντοκη τοποθέτηση των εισπραχθέντων χρημάτων, με την επιφύλαξη του ενεχύρου, την δε τοποθέτηση αυτή ορίζει ο ενεχυραστής.

Την ειρημένη κατάθεση έχει δικαίωμα να αξιώσει από τον οφειλέτη εκάτερος των ενδιαφερομένων.⁷⁴ Σε περίπτωση ύπαρξης περισσότερων εναλλακτικών σχετικά με την ασφαλή τοποθέτηση των χρημάτων, το δικαίωμα επιλογής ανήκει στον οφειλέτη, αλλά εάν διαφωνεί ο ενεχυρούχος, τότε αποφασίζει το δικαστήριο.⁷⁵ Η κατάθεση των εισπραχθέντων γίνεται στο όνομα του ενεχυραστή, ο οποίος είναι πλέον δικαιούχος της απαίτησης απόδοσής τους, βεβαρημένης, ωστόσο με το ενέχυρο του ενεχυρούχου δανειστή.⁷⁶ Πριν από την λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης, τα χρήματα της κατάθεσης αποδίδονται από κοινού στον ενεχυραστή και τον ενεχυρούχο, μετά δε την λήξη δικαίωμα να τα αναλάβει έχει μόνον ο ενεχυρούχος (ΑΚ 1254 εδ. β').⁷⁷

Σημειωτέον ότι μετά την είσπραξη της απαίτησης τα μέρη της ενεχυρικής σχέσης δεν είναι υποχρεωμένα να ενεργήσουν όπως προβλέπει η ΑΚ 1253 εδ. β', αλλά είναι ελεύθερα να αποφασίσουν διαφορετικά, όπως ιδίως να συμφωνήσουν ότι η είσπραξη των χρημάτων συνεπάγεται την εξόφληση του ενεχυρούχου ή ότι θα δοθεί σε αυτόν ολόκληρο το χρηματικό ποσό ως ενέχυρο.⁷⁸

γ) Η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης μετά την λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης

Μέχρι στιγμής εξετάστηκε ο τρόπος που εισπράττεται η ενεχυραζόμενη απαίτηση, σε περίπτωση που λήξει πριν από το ασφαλιζόμενο χρέος. Πως επιδρά, όμως, η λήξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης στην είσπραξη της ενεχυρασθείσας; Σχετική είναι η ΑΚ 1254, η οποία ορίζει τα ακόλουθα: «Όταν λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος, αν η ενεχυρασμένη απαίτηση δεν είναι χρηματική, ο ενεχυρούχος δανειστής την εισπράττει μόνος και επέρχονται οι συνέπειες της ενεχύρασης πράγματος του ενεχυραστή. Αν η ενεχυρασμένη απαίτηση είναι χρηματική, έχει δικαίωμα επίσης ο δανειστής να την εισπράξει αλλά μόνο κατά το ποσόν που απαιτείται για την ικανοποίησή του. Αντί για τέτοια είσπραξη έχει δικαίωμα να απαιτήσει να του

⁷³ Για τον τρόπο ικανοποίησης του δικαιούχου ενεχύρου επί χρημάτων βλ. παρακάτω.

⁷⁴ Μπαλής, ΕμπΔ 232 Α αρ. 2

⁷⁵ Δημάκου, άρθρο 1253 αρ. 11, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1253 αρ. 4.

⁷⁶ Δημάκου, άρθρο 1253 αρ. 15, Βαθρακοκοίλης ό.π.

⁷⁷ Μπαλής ό.π., Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 139.

⁷⁸ Σπυριδάκης ό.π., Δημάκου, άρθρο 1253 αρ. 13, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1253 αρ. 5.

εκχωρηθεί η απαίτηση αντί καταβολής. Δεν δικαιούται σε άλλη διάθεση της ενεχυρασμένης απαίτησης».

Όπως γίνεται αντιληπτό από το γράμμα της ανωτέρω διάταξης, ο νόμος διακρίνει ανάλογα με το αν η απαίτηση αφορά χρήματα ή άλλα κινητά πράγματα. Για να εισπράξει την ενεχυραζόμενη απαίτηση, ασχέτως του αν αντικείμενό της είναι χρήματα ή άλλα κινητά, ο ενεχυρούχος θα πρέπει να αναμείνει την λήξη της, δεδομένου ότι κατά το χρονικό διάστημα που προηγείται του σημείου αυτού δεν διαθέτει αγωγήμη αξίωση κατά του *debitor obriagneratus*.⁷⁹

Ως προς την είσπραξη κινητών πραγμάτων ισχύουν όσα παρατηρήσαμε υπό την ΑΚ 1252. Εδώ θα περιοριστούμε, απλώς, να υπενθυμίσουμε πως με την λήψη της παροχής από τον ενεχυρούχο εκείνος αποκτά πλέον ενέχυρο επί του εισπραχθέντος πράγματος, ενώ ο ενεχυραστής καθίσταται κύριος και νομέας αυτού. Στην συνέχεια ο ενεχυρούχος δανειστής, εάν επιθυμεί να ρευστοποιήσει το πράγμα, οφείλει να ακολουθήσει την διαδικασία που προβλέπει η ΑΚ 1237.⁸⁰

Αντιθέτως, η ρύθμιση της είσπραξης χρηματικών απαιτήσεων κατ' άρθρο 1254 εδ. β' διαφέρει από την ΑΚ 1253, καθώς μετά την λήξη της ασφαλιζόμενης απαιτήσεως, ο ενεχυρούχος δανειστής εισπράττει την ενεχυρασθείσα απαίτηση *μόνος του*. Ωστόσο, προτού προχωρήσουμε είναι σκόπιμη μία διευκρίνιση αναφορικά με τις συνέπειες που επάγεται η διαληφθείσα είσπραξη για τα μέρη της ενεχυρικής σχέσης. Υπό την ΑΚ 1253 δεχθήκαμε ότι με την καταβολή των χρημάτων από τον *debitor obriagneratus*, ο ενεχυρούχος αποκτά ενέχυρο επ' αυτών.⁸¹ Η ικανοποίηση του δικαιούχου ενεχύρου επί χρημάτων παρουσιάζει μια ιδιορρυθμία: όταν λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος η προσφυγή στην ΑΚ 1237 είναι άνευ αντικειμένου, αφού εν προκειμένω ο ενεχυρούχος έχει ήδη χρήματα στα χεριά του, απαλλασσόμενος από την ανάγκη να ρευστοποιήσει κάποιο πράγμα για να τα αποκτήσει. Για τους λόγους αυτούς, ο ενεχυρούχος θα ικανοποιήσει την απαίτησή του κατά του ενεχυραστή είτε με *αυτοκαταβολή* είτε, επί του λεγόμενου ανωμάλου ενεχύρου⁸², με *συμψηφισμό του λήξαντος χρέους προς το αποδοτέο στον ενεχυραστή*.⁸³ Επομένως, παρόλο που δεν εξειδικεύεται από την θεωρία σε τί ακριβώς συνίσταται η είσπραξη της απαίτησης, σύμφωνα με την ΑΚ 1254 εδ. β',⁸⁴ πρέπει να επισημάνουμε ότι με την λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους ο ενεχυρούχος αποκτά ενέχυρο επί των εισπραχθέντων χρημάτων και στην συνέχεια ικανοποιείται έναντι του ενεχυραστή με έναν από τους ανωτέρω τρόπους.

⁷⁹ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 140-141, Δημάκου, άρθρο 1254 αρ. 14.

⁸⁰ Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1254 αρ. 2.

⁸¹ Βλ. σημ. 67.

⁸² Ανώμαλο ενέχυρο είναι εκείνο που χορηγεί στον ενεχυρούχο δανειστή δικαίωμα ανάλωσης των ενεχυρασθέντων χρημάτων, τα οποία μεταβιβάζονται σε αυτόν κατά κυριότητα, με παράλληλη υποχρέωση απόδοσης του ποσού στον ενεχυραστή κατά την απόσβεση του ενεχύρου. Μπαλής, ΕμπΔ § 201 αρ. 10, Π. Φίλιος, ΕμπΔ σελ. 352-353, Ψυχολάκης, ΝοΒ 1990.589-590, Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 23-25.

⁸³ Μπαλής ό.π., Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 89 αρ. 6.

⁸⁴ Βλ. ενδεικτικά Μπαλή, ΕμπΔ § 232 Β, Σπυριδάκη, ό.π., Δημάκου, άρθρο 1254, Βαθρακοκοίλη, άρθρο 1254.

Πάντως, ο ενεχυρούχος δανειστής έχει δικαίωμα να εισπράξει την απαίτηση μόνο κατά το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίησή του (ΑΚ 1254 εδ. β'). Ενδέχεται, όμως, να επιθυμεί να εισπράξει ολόκληρη την ενεχυρασθείσα απαίτηση. Η ΑΚ 1254 εδ. γ' του παρέχει την δυνατότητα να απαιτήσει έναντι του ενεχυραστή την εκχώρηση ολόκληρης της απαίτησης κατά του debitor obpigneratus. Η εκχώρηση αυτή θεωρείται ως δόση αντί καταβολής και επιφέρει απόσβεση τόσο της ασφαλιζόμενης απαιτήσεως (ΑΚ 419) όσο και του ενεχύρου (ΑΚ 1256, 1243 αρ. 1 και 4).⁸⁵ Η εκχώρηση αυτή συνδέεται με δύο σημαντικές εξελίξεις. Πρώτον, ο ενεχυραστής απαλλάσσεται από το χρέος του έναντι του ενεχυρούχου, ο οποίος πλέον μπορεί να στραφεί, ως δανειστής της εκχωρηθείσας σε αυτόν απαίτησης, αποκλειστικά κατά του debitor obpigneratus, ευθυνόμενου με το σύνολο της περιουσίας του. Δεύτερον, η εκχώρηση έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση των παρεπόμενων δικαιωμάτων που συνοδεύουν την απαίτηση και διευκολύνουν την είσπραξή της (ΑΚ 458). Οι διαπιστώσεις δε αυτές είναι κρίσιμες κατά την λήψη της απόφασης του ενεχυρούχου σχετικά με την αξιοποίηση ή όχι της ΑΚ 1254 εδ. γ'. Και τούτο διότι ο ενεχυρούχος θα θελήσει να έχει ως οφειλέτη του τον debitor obpigneratus, μόνον εφόσον κρίνει ότι η περιουσία του τελευταίου είναι περισσότερο εύρωστη εν σχέσει με εκείνην του ενεχυραστή, ενώ η τυχόν ύπαρξη εγγυήσεων ή υποθηκών σίγουρα αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα στα χέρια του ενεχυρούχου.⁸⁶

Η ΑΚ 1254 είναι η τελευταία διάταξη που άπτεται του δικαιώματος είσπραξης απαιτήσεων. Επαναλαμβάνουμε ότι από την ρύθμιση του ΑΚ προκύπτει ότι ο ενεχυρούχος δεν είναι υποχρεωμένος να αναμείνει την λήξη της ασφαλισμένης απαίτησης προκειμένου να εισπράξει την ενεχυρασθείσα. Ωστόσο, έχει παραμείνει σε εκκρεμότητα το ερώτημα σχετικά με το πώς αντιμετωπίζεται η περίπτωση όπου έληξε μεν η ασφαλισμένη απαίτηση, πλην όμως δεν έληξε η ενεχυρασθείσα. Σημειώθηκε, μάλιστα, ότι πριν την λήξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης ο ενεχυρούχος δεν έχει δικαίωμα να αξιώσει από τον οφειλέτη την καταβολή της παροχής.⁸⁷ Όθεν ο ενεχυρούχος, εάν λήξει η ασφαλισμένη απαίτηση, είναι υποχρεωμένος να αναμείνει και την λήξη της ενεχυρασθείσας. Η μόνη διέξοδος που διανοίγεται εν προκειμένω στον ενεχυρούχο είναι να ζητήσει την εκχώρηση σε αυτόν της ενεχυρασθείσας απαίτησης κατ' άρθρο 1254 εδ. γ'.⁸⁸

Επιχειρώντας μια σύντομη αποτίμηση των διατάξεων του ΑΚ περί είσπραξης της ενεχυρασθείσας απαίτησης, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Λέγεται ότι οι ειρημένες διατάξεις, με τις διακρίσεις στις οποίες αυτές προβαίνουν ανάλογα με το αν έληξε ή όχι το ασφαλιζόμενο χρέος, έχουν τεθεί για την διευκολύνουν και απλοποιήσουν την ικανοποίηση του ενεχυρούχου δανειστή.⁸⁹ Τούτο, όμως, δεν είναι αναντίρρητο. Κατά την άποψή μας, η ΑΚ 1253 έχει τεθεί πρωτίστως για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του ενεχυραστή σε βάρος του αντίστοιχου συμφέροντος του ενεχυρούχου. Τούτο γίνεται αντιληπτό εάν αναλογισθεί κανείς πως ο ενεχυραστής, αρνούμενος να συμπράξει στην λήψη της παροχής, μπορεί να

⁸⁵ Δημάκου, άρθρο 1254 αρ. 13

⁸⁶ ό.π.

⁸⁷ Βλ. σημ. 75

⁸⁸ Δημάκου, άρθρο 1254 αρ. 14. Βλ και Μπαλή, Η Ενεχύρασις, σελ. 201 για την ίδια λύση υπό το προϊσχύον δίκαιο.

⁸⁹ Δημάκου, άρθρο 1252 αρ. 1.

δυσχεράνει ουσιωδώς την είσπραξη της χρηματικής απαίτησης, οδηγώντας ούτω τον ενεχυρούχο σε έναν δαπανηρό δικαστικό αγώνα για να επιτύχει την καταδίκη του ενεχυραστή σε δήλωση βούλησης (ΚΠολΔ 949). Εξάλλου, όπως θα φανεί και στην συνέχεια, ο ενεχυρούχος, ασκών το δικαίωμα είσπραξης στην περίπτωση της ΑΚ 1254 εδ. β' δεν δύναται να εισπράξει ολόκληρη την ενεχυρασθείσα απαίτηση, ακόμα και καθ' υπέρβασιν του ποσού που έχει ασφαλισθεί με το ενέχυρο, καθώς είναι εκτεθειμένος σε ένσταση του debitor obriqneratus, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην ενεχυρίαση του ΝΔ της 17.7/13.8.1923.

Κλείνοντας την παρούσα ενότητα θα ασχοληθούμε με κάποια γενικότερα ζητήματα που αφορούν το δικαίωμα είσπραξης.

Κατ' αρχάς, εξεταστέα τυγχάνει η νομική θέση του debitor obriqneratus, ιδίως η δυνατότητα προβολής των ενστάσεων του κατά του ενεχυραστή και στο πρόσωπο του ενεχυρούχου, κατά την άσκηση του δικαιώματος είσπραξης. Παρατηρήσαμε πως η ενεχυρίαση της απαίτησης συνεπάγεται απλώς την επιβάρυνσή της, χωρίς να μεταβάλλει, κατά τα λοιπά τον ενοχικό δεσμό μεταξύ ενεχυραστή και του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης.⁹⁰ Άρα ο ενεχυρούχος δεν αποκτά την απαίτηση, ώστε να μπορεί ο οφειλέτης να προτείνει κατ' εκείνου τις ενστάσεις κατά του αρχικού δανειστή, σύμφωνα με την ΑΚ 463. Άλλωστε, στο δίκαιο της ενεχυρίασης απαιτήσεων ελλείπει κάποια διάταξη που να χορηγεί το σχετικό δικαίωμα στον οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης. Ωστόσο, εν όψει της ομοιότητας της ενεχυρίασης και της εκχώρησης, αφού και στις δύο περιπτώσεις αλλάζει ο δικαιούχος είσπραξης της απαίτησης, γίνεται δεκτό ότι ο debitor obriqneratus έχει δικαίωμα να προβάλει κατά του ενεχυρούχου τις ενστάσεις του κατά του ενεχυραστή, με ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 463.⁹¹

Ένα άλλο θέμα που πρέπει να διευκρινισθεί είναι η ακριβής έκταση του ενέχυρου και δη εάν περιλαμβάνονται σε αυτό οι τόκοι της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως. Η ΑΚ 1249 ορίζει ότι το ενέχυρο απαίτησης εκτείνεται και στους τόκους που γίνονται απαιτητοί μετά την σύσταση του ενέχυρου. Η ειρημένη διάταξη είναι ενδοτικού χαρακτήρα, με συνέπεια να μπορεί να αποκλειστεί η εφαρμογή της με αντίθετη συμφωνία των μερών.⁹² Η ρύθμιση της ΑΚ 1249 καταλαμβάνει τόσο τους συμπεφωνημένους τόκους όσο και τους νόμιμους ή εξ υπερημερίας.⁹³ Όθεν το δικαίωμα είσπραξης του ενεχυρούχου μπορεί να ασκηθεί και επί των τόκων, σύμφωνα με τις ΑΚ 1252-1254.⁹⁴ Το κατά πόσον, όμως, στο ενέχυρο περιλαμβάνονται και τα παρακολουθήματα της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως, όπως έξοδα, ποινικές ρήτρες και αποζημιώσεις, θα κριθεί με ερμηνεία της ενεχυρικής σύμβασης.⁹⁵

⁹⁰ Βλ. σημ. 37.

⁹¹ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ σελ. 1157-1158, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 137, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 4α, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1248 αρ. 8, Παπαστερίου, ΕμπΔ, τ. ΙΙΙ, σελ. 291, Σ. Γεωργιάδης, άρθρο 1254 αρ. 12

⁹² Μπαλής, ΕμπΔ § 231 αρ. 4, Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 136, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1249 αρ. 2.

⁹³ Μπαλής ό.π.

⁹⁴ Σπυριδάκης, Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 136 σημ. 3, Δημάκου, άρθρο 1249 αρ. 6.

⁹⁵ Μπαλής ό.π., Δημάκου, άρθρο 1249 αρ. 3, Βαθρακοκοίλης, άρθρο 1249 αρ. 6. Σύμφωνα με τον Σπυριδάκη (Το Δίκαιον της Εμπραγμάτου Ασφαλείας, τ. ΙΙΙ, σελ. 140), σε περίπτωση αμφιβολίας πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

Τέλος, η ΑΚ 1250 καθορίζει την τηρητέα σειρά ικανοποίησης επί υπάρξεως περισσοτέρων ενεχύρων στην ίδια απαίτηση. Σύμφωνα με αυτήν, «αν στην ίδια απαίτηση έχουν συσταθεί περισσότερα ενέχυρα, η σειρά προτεραιότητας κανονίζεται από τον χρόνο σύστασης κάθε δικαιώματος». Δεδομένου ότι η σύσταση ενεχύρου τελειούται με την γνωστοποίηση της ενεχυρίασης στον οφειλέτη, κρίσιμος για τον καθορισμό της προτεραιότητας είναι ο χρόνος της αναγγελίας κατ' άρθρο 1248.⁹⁶ Ειδικότερα, σε περίπτωση σύστασης πλειόνων ενεχύρων στην ίδια απαίτηση σε διάφορους χρόνους προκύπτουν ενέχυρα διαφορετικών τάξεων, το δε δικαίωμα είσπραξης ανήκει στον δανειστή που έχει ενέχυρο πρώτης τάξεως.⁹⁷ Οι λοιποί ενεχυρούχοι δύνανται να αξιώσουν από τον debitor obriqneratus την καταβολή της παροχής, όχι όμως στους ίδιους, αλλά στον πρώτο τη τάξει ενεχυρούχο.⁹⁸ Επί υπάρξεως περισσοτέρων ενεχυρούχων, των οποίων τα ενέχυρα έχουν την ίδια τάξη, εφαρμόζονται οι κανόνες της αδιαίρετης παροχής (ΑΚ 495), με αποτέλεσμα εκάτερος χωριστά να μπορεί να εναγάγει τον οφειλέτη, αλλά η καταβολή θα γίνει σε όλους από κοινού.⁹⁹ Μετά την είσπραξη της απαιτήσεως, τα πλείονα δικαιώματα ενεχύρου εκτείνονται με την ίδια σειρά επί του εισπραχθέντος.¹⁰⁰

3) Η λήξη της ενεχυρικής σχέσης

Η λήξη της ενεχυρικής σχέσης δεν παρουσιάζει ως προς την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων ιδιαίτερες δυσκολίες, ακολουθεί δε τις γενικές διατάξεις περί ενεχύρου πράγματος. Κατά την ΑΚ 1256 «στην ενεχύραση δικαιώματος εφαρμόζονται κατά τα λοιπά αναλόγως οι διατάξεις για την ενεχύραση πράγματος. Γίνεται δεκτό ότι μεταξύ των διατάξεων που εν προκειμένω τυγχάνουν ανάλογης ανήκει και η ΑΚ 1243.¹⁰¹ Το κείμενο της ΑΚ 1243 έχει ως εξής: Απόσβεση του ενεχύρου επέρχεται ιδίως: 1. με την απόσβεση της απαίτησης για χάρη της οποίας έχει συσταθεί· 2. με την απόδοση του πράγματος από τον δανειστή στον ενεχυραστή ή στον κύριο· 3. με τη μονομερή δήλωση του δανειστή προς τον ενεχυραστή ή τον κύριο ότι παραιτείται από το ενέχυρο· 4. με την ένωση στο ίδιο το πρόσωπο της κυριότητας και του δικαιώματος ενεχύρου. Τα ανωτέρω γεγονότα, που απαριθμούνται ενδεικτικά στο ειρημένο άρθρο, συνιστούν τους ειδικούς αποσβεστικούς λόγους του ενεχύρου, οι οποίοι προσιδιάζουν στο εμπράγματο δικαίωμα του ενεχύρου.¹⁰² Ωστόσο, το ενέχυρο αποσβέννεται και για τους λόγους που προκύπτουν από τους γενικούς ορισμούς του αστικού δικαίου¹⁰³ όπως: η πλήρωση διαλυτικής αίρεσης ή προθεσμίας υπό την οποία τυχόν συνέστη το ενέχυρο· η αναδοχή της ασφαλιζομένης απαίτησης από νέο οφειλέτη, χωρίς να συναινέσει ο ενεχυραστής στην διατήρηση του ενεχύρου (ΑΚ 475)· η δημόσια πώληση του ενεχύρου (ΑΚ 1237)· η καταστροφή του ενεχύρου· η απόσβεση του δικαιώματος ενεχύρου ένεκα χρησικτησίας (ΑΚ 1040, 1053), ένωσης ή ανάμιξης (ΑΚ 1060), ευρέσεως απολωλότος (ΑΚ 1088 εδ. β'). Καίτοι στο κεφάλαιο περί ενεχύρου δεν περιλαμβάνεται ρύθμιση αντίστοιχη με την ΑΚ 1320, ώστε η παραγραφή της

⁹⁶ Βάλληνας, άρθρο 1250, Δημάκου, άρθρο 1250 αρ. 1.

⁹⁷ Σπυριδάκης ό.π.

⁹⁸ Ο.π.

⁹⁹ Δημάκου, άρθρο 1250 αρ. 7, Βαθρακοκόιλης, άρθρο 1250 αρ. 5

¹⁰⁰ Σπυριδάκης ό.π.

¹⁰¹ Δημάκου, άρθρο 1256 αρ. 15, Βαθρακοκόιλης, άρθρο 1256 αρ. 1 και 5.

¹⁰² Μπαλής, ΕμπΔ § 224 Α

¹⁰³ Για τους γενικούς αποσβεστικούς λόγους βλ. Μπαλή ό.π.

ασφαλιζομένης απαιτήσεως να αποσβεννύει το ενέχυρο, εν τούτοις η διαληφθείσα διάταξη εφαρμόζεται αναλόγως εν προκειμένω λόγω διαπίστωσης κενού.¹⁰⁴ Περί των ανωτέρω παραπέμπουμε στα συγγράμματα του εμπραγμάτου δικαίου, στην θέση αυτή απλώς θα περιοριστούμε να επισημάνουμε τα ακόλουθα.

Η καταστροφή του ενεχύρου ως αποσβεστικός λόγος είναι προφανές ότι προϋποθέτει υλικό πράγμα, δυσχερώς δε θα μπορούσε να νοηθεί ότι άγει σε απόσβεση του ενεχύρου επί απαιτήσεως, δεδομένου ότι μία απαίτηση παύει να υφίσταται όταν αποσβέννεται. Ακόμα και αν τα κινητά πράγματα, τα οποία συνιστούν το αντικείμενο της απαίτησης, καταστραφούν πριν την είσπραξή τους, τότε, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, το ενέχυρο εκτείνεται στην αξίωση αποζημίωσης, ενδοσυμβατική ή αδικοπρακτική. Αντιθέτως, σε περίπτωση ανυπαίτιας αδυναμίας παροχής, ως γνωστόν ο οφειλέτης απαλλάσσεται (ΑΚ 336), και όθεν το ενέχυρο παύει να υφίσταται ένεκα απόσβεσης της ενοχής εφ' ης συνέστη. Βέβαια, σε περίπτωση που οφείλεται το περιελθόν (ΑΚ 338), θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το ενέχυρο καταλαμβάνει την σχετική απαίτηση του ενεχυραστή.

Κατόπιν, όμως, της εισπράξεως της απαίτησης, είναι νοητός ως αποσβεστικός λόγος του ενεχύρου η καταστροφή του πράγματος, δεδομένου ότι μετά την είσπραξη το ενέχυρο επί απαίτησης καθίσταται εφεξής ενέχυρο σε πράγμα.

Ζήτημα απόσβεσης του ενεχύρου λόγω καταστροφής μιας απαίτησης θα μπορούσε να τεθεί επί αξιογράφων λόγω της εξάρτησης του ενοχικού δικαιώματος από το εμπράγματο δικαίωμα επί του εγγράφου¹⁰⁵. Ωστόσο, ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας του ενοχικού έναντι του εμπραγμάτου δικαιώματος δεν φθάνει σε τέτοιον βαθμό ώστε επί καταστροφής του αξιογράφου να απόλλονται τα ενσωματωμένα δικαιώματα.¹⁰⁶ Εφόσον το αξιόγραφο απωλεσθεί, κλαπεί ή καταστραφεί απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση των ενσωματωμένων δικαιωμάτων είναι η κήρυξη του αξιογράφου ως ανισχύρου κατά την διαδικασία της προσκλήσεως (ΚΠολΔ 843 επ., 850 επ., ΑΚ 895, 896).¹⁰⁷

Περαιτέρω, η απόσβεση του ενεχύρου εξ αιτίας πρωτότυπης κτήσης εμπραγμάτου δικαιώματος σύμφωνα με την ΑΚ 1036 δεν μπορεί να διεκδικήσει εφαρμογή επί απαιτήσεων, διότι εκποιούνται με εκχώρηση (ΑΚ 455 επ.). Κατ' εξαίρεση, επί αξιογράφων, είναι δυνατή η πρωτότυπη κτήση επ' αυτών κυριότητας παρά μη κυρίου συνεπεία της ειρημένης εμπραγμάτωσης του ενοχικού δικαιώματος, με την συνακόλουθη απόσβεση των τυχόν ενεχύρων (ΑΚ 1040). Τούτο προϋποθέτει πως εν προκειμένω το αξιόγραφο μεταβιβάζεται όπως ένα κινητό πράγμα, δηλαδή με συμφωνία και παράδοση κατ' άρθρο 1034 ΑΚ. Με τον τρόπο αυτό μεταβιβάζονται τα αξιόγραφα στον κομιστή, αλλά και τα αξιόγραφα εις διαταγήν οσάκις η τελευταία

¹⁰⁴ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 89 αρ. 94, Δωρής, ΧρΙΔ 2020.171, Λαδογιάννης, Οι Επιχειρηματικές Απαιτήσεις, σελ. 521. Σημειωτέον ότι ως έρεισμα της ΑΚ 1320 έχει προταθεί η αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι μετά την παραγραφή της απαίτησης η υποθήκη παύει να αποτελεί πρόσφορο μέσο για την προνομιακή ικανοποίηση του δανειστή από το πλειστηρίασμα και ούτω περιορίζει αδικαιολόγητα την κυριότητα του υποθηκικού οφειλέτη. Δωρής, ό.π., σελ. 170.

¹⁰⁵ Για την εξάρτηση του δικαιώματος εκ του εγγράφου από το δικαίωμα επί του εγγράφου βλ. αναλυτικότερα Περάκη/Ρόκα, σελ. 370-372, Κιάντου-Παμπούκη, σελ. 13-14

¹⁰⁶ Περάκη/Ρόκα, σελ. 393 επ., Κιάντου-Παμπούκη, σελ. 45 επ.

¹⁰⁷ ό.π.

οπισθογράφηση έχει τεθεί εν λευκώ. Επί παραδείγματι, οι -κατηρημένες πια- ανώνυμες μετοχές¹⁰⁸, ως αξιόγραφα στον κομιστή (άρθρο 68 § 1 ΝΔ της 17.7/13.8.1923), διέπονται ως προς την μεταβίβασή τους από τους κανόνες που ισχύουν επί κινητών. Άρα στην υποθετική περίπτωση όπου ο Α έχει ενέχυρο επί των μετοχών του Β, οι οποίες έχουν παραδοθεί στον ενεχυροφύλακα Γ (ΑΚ 1244, 1212), εάν ο Γ πωλήσει στον Δ που αγνοούσε άνευ υπαιτιότητάς του την έλλειψη της κυριότητας του Γ και το ενέχυρο του Α, τότε αποκτάται πρωτοτύπως κυριότητα, χωρίς να επιβαρύνεται από το ενέχυρο. Στα αξιόγραφα εις διαταγήν η απόσβεση του ενεχύρου κατ' άρθρα 1036, 1040 ΑΚ δεν είναι κατ' αρχήν δυνατή. Και τούτο διότι η επ' αυτών σύσταση ενεχύρου, σύμφωνα με τα άρθρα 1251 ΑΚ, 19, 77 ν. 5325/1932, γίνεται με οπισθογράφηση περιέχουσα σχετική μνεία της ενεχυρίασης, με περαιτέρω συνέπεια οι τυχόν μεταγενέστερες οπισθογραφήσεις να είναι έγκυρες μόνον εφόσον έγιναν λόγω πληρεξουσιότητας (άρθρο 19 ν. 5325/1932). Άρα ο ενεχυρούχος δεν διατρέχει τον κίνδυνο να απωλέσει το δικαίωμά του, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων που προστατεύουν την καλόπιστη κτήση δικαιώματος (άρθρο 16 § 2 ν. 5325/1932), καθώς ο αποκτών θα βρίσκεται εξ ορισμού σε κακή πίστη, ως αγνοών τον νόμο.¹⁰⁹ Παρ' όλα αυτά, είναι δυνατή η απόσβεση του ενεχύρου σε δύο περιπτώσεις: α) εάν τεθεί καλυμμένη ενεχυρική οπισθογράφηση και ο υπέρ ου οπισθογραφήσει σε κάποιο πρόσωπο που αγνοεί την ενεχυρίαση· και β) εάν σε φανερή ενεχυρική οπισθογράφηση δεν σημειώνεται ο δικαιούχος,¹¹⁰ απωλεσθεί δε στην συνέχεια από τον αληθινό δικαιούχο και αποκτηθεί από πρόσωπο που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του άρθρου 16 § 2 ν. 5325/1932.

Σε ό,τι αφορά τους ειδικούς αποσβεστικούς λόγους θα αρκестούμε να επαναλάβουμε όσα σημειώθηκαν κατά την ανάλυση της ενεχυρικής σχέσης και άπτονται της ΑΚ 1243. Υπενθυμίζουμε ότι ο ενεχυρούχος δανειστής δεν δικαιούται σε άλλη διάθεση της απαίτησης πλην της εισπράξεώς της. Όθεν η άφεση χρέους που συμφωνείται μεταξύ εκείνου και του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης είναι άκυρη, μπορεί όμως να ερμηνευθεί ως παραίτηση από το ενέχυρο (ΑΚ 1243 αρ. 3).¹¹¹ Εξάλλου, η συγκατοχή των χρημάτων από τον ενεχυρούχο και τον ενεχυραστή κατόπιν εισπράξεώς τους κατά την ΑΚ 1253, δεν οδηγεί σε απόσβεση του ενεχύρου κατά παρέκκλιση της ΑΚ 1243 αρ. 2.¹¹²

---

¹⁰⁸ Από την δημοσίευση του ν. 4548/2018 (ΦΕΚ Α' 104/13.6.2018), οι ελληνικές ανώνυμες εταιρείες δεν μπορούν να εκδίδουν ανώνυμες μετοχές, ενώ οι εκδοθείσες ονομαστικοποιούνται υποχρεωτικά από 01.01.2020 (άρθρο 184 § 1 ν. 4548/2018)

¹⁰⁹ Καραβάς, ΕΕΝ 1936.912

¹¹⁰ Μια δυνατότητα που γίνεται δεκτή από την θεωρία. Καραβάς, ΕΕΝ 1936.870.

¹¹¹ Βλ. σημ. 44.

¹¹² Βλ. σημ. 68.

III. Η ΕΝΕΧΥΡΙΑΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΔ ΤΗΣ 17.7/13.8.1923

1) Εισαγωγικά-το πεδίο εφαρμογής του ΝΔ

Από όσα νομοθετήματα εξετάζουμε στην παρούσα, το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών» είναι το προγενέστερο όλων και εκείνο που μέχρι στιγμής έχει απασχολήσει όσο κανένα άλλο την δικαστηριακή πρακτική σε ό,τι αφορά την ενεχυρίαση απαιτήσεων. Κύριος σκοπός της θέσπισής του υπήρξε ο εκσυγχρονισμός και η συστηματοποίηση του προϊσχύοντος νομοθετικού καθεστώτος που διείπε τις τραπεζικές εργασίες, το οποίο εν πολλοίς είχε κριθεί μη ικανοποιητικό.¹¹³ Ειδικά σε ό,τι αφορά το ενέχυρο επιχειρήθηκε να ρυθμισθεί η σύναψή του κατά τρόπο ασφαλή, ενώ εισήχθησαν διατάξεις που αποσκοπούν στην ταχεία περάτωση της αναγκαστικής εκτέλεσης, μια τάση που χαρακτηρίζει όλο το νομοθέτημα.¹¹⁴

Οι διατάξεις του ΝΔ από το 1923 μέχρι σήμερα, ήτοι σχεδόν έναν αιώνα μετά την θέση του σε εφαρμογή, δεν έχουν υποστεί ουσιώδεις μεταβολές. Μολαταύτα, η ψήφιση εν τω μεταξύ του ΑΚ και του ΚΠολΔ είχε ως αποτέλεσμα την κατάργηση ορισμένων άρθρων του ΝΔ, διατηρουμένης κατά τα λοιπά της ισχύος του. Ειδικότερα, η ΕισΝΑΚ 41 § 1 ορίζει ότι με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα καταργούνται τα άρθρα 15, 16, 19 έως 24 και 69 έως 75 του νομοθετικού διατάγματος της 17 Ιουλίου/13 Αυγούστου 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», που εξακολουθεί να ισχύει κατά τα λοιπά. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 52 αρ. 3 ΕισΝΚΠολΔ διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις του ν.δ. της 17 Ιουλίου/13 Αυγούστου 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών» που αφορούν την αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαλιζονται με ενέχυρο ή υποθήκη, εκτός από τις διατάξεις των άρθρων 60, 63, 92 και 94, οι οποίες καταργούνται από την εισαγωγή του ΚΠολΔ. Σύμφωνη είναι και η θέση της νομολογίας, η οποία, προβαίνοντας σε γραμματική ερμηνεία των ΕισΝΑΚ 41 § 1 και ΚΠολΔ 52 αρ. 3, εξακολουθεί να εφαρμόζει το ΝΔ επί ενεχυρίασης απαιτήσεων, δεχόμενη ότι το σχετικό κεφάλαιο του ΝΔ έχει διατηρηθεί σε ισχύ δυνάμει των ανωτέρω διατάξεων.¹¹⁵

Συνεπώς, οι διατάξεις του ΝΔ που άπτονται της σύστασης ενέχυρου σε απαίτηση ισχύουν παράλληλα με εκείνες των ΑΚ 1247-1256. Τούτων δοθέντων, την θεωρία έχει απασχολήσει το ζήτημα του ακριβούς προσδιορισμού της σχέσης μεταξύ των δύο νομοθετικών κειμένων, εν όψει και του άρθρου 1 ΕισΝΑΚ, κατά το οποίο «από την έναρξη ισχύος (εισαγωγή) του Αστικού Κώδικα καταργούνται όλες οι διατάξεις νόμων ή γενικών ή τοπικών εθίμων, που αντιβαίνουν στις διατάξεις του ή στις διατάξεις αυτού του νόμου ή που αφορούν θέματα που ρυθμίζονται απ' αυτούς». Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται δεκτό ότι οι ρυθμίσεις του ΝΔ, μολονότι προγενέστερες, επικρατούν ως ειδικότερες έναντι των αντίστοιχων του ΑΚ.¹¹⁶ Σύμφωνα με άλλη, παρόμοια κατ' αποτέλεσμα άποψη, όπου ο ΕισΝΑΚ πρόβλεψε ρητώς ότι

¹¹³ Δυοβουνιώτης, Δνη 1924.277-278, Μάζης, Η Εμπράγματη Εξασφάλιση, σελ. 27-28.

¹¹⁴ Δυοβουνιώτης, ό.π., σελ. 278, ο ίδιος, ΕΕΝ 1936.210.

¹¹⁵ ολΑΠ 11/2018 ΧρΙΔ 2021.26, ολΑΠ 38/1988 ΕλλΔνη 1990.313, ΑΠ 4/2020 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 906/2019 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1028/2018 ΕΕμπΔ 2019.144, ΑΠ 1616/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1168/2015 ΕΕμπΔ 2015.822, ΑΠ 512/2008 ΧρΙΔ 2008.892

¹¹⁶ Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης αρ. 800.

προγενέστερος του ΑΚ νόμος διατηρείται σε ισχύ, όπως συμβαίνει και με το ΝΔ της 17.7./13.8.1923, τούτο έγινε προς συμμόρφωση με το αξίωμα «lex posterior generalis non derogat legi priori speciali», το οποίο κατ' αρχήν ανατρέπει η γενική διάταξη της ΕισΝΑΚ 1.¹¹⁷ Όθεν ο προγενέστερος ειδικός νόμος δεν θίγεται από τον ΑΚ εφόσον έχει περιληφθεί ειδική διάταξη στον Εισαγωγικό Νόμο η οποία τον διατηρεί σε ισχύ.¹¹⁸ Πάντως, δεν αποκλείεται να συνάγεται ερμηνευτικά ότι μία μεταγενέστερη διάταξη του ΑΚ θέτει εκποδών μία προγενέστερη του ΝΔ.¹¹⁹

Από την πλευρά της, η νομολογία έχει επιλύσει τις ερμηνευτικές δυσχέρειες που προκύπτουν από την «συνύπαρξη» των δύο νομοθετημάτων, εφαρμόζοντας τις ΑΚ 1247-1256 συμπληρωματικά επί των διατάξεων του ΝΔ και δη σε ζητήματα που δεν ρυθμίζονται από το τελευταίο.¹²⁰

Προσφυγή στις διατάξεις του ΝΔ μπορεί να γίνει μόνον από συγκεκριμένους συναλλασσομένους. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 του ΝΔ ορίζει ότι «1. Αι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται α) επί πάσης ελληνικής ανωνύμου εταιρείας εχούσης καταβεβλημένον μετοχικόν κεφάλαιον τουλάχιστον δύο εκατομμυρίων δραχμών και β) επί πάσης εν Ελλάδι εργαζομένης αλλοδαπής ανωνύμου εταιρείας. 2. Κατ' αμφοτέρας τας περιπτώσεις απαιτείται άδεια, παρεχομένη δι' αποφάσεως του επί της Εθνικής Οικονομίας Υπουργού, δημοσιευομένης εν τω Δελτίω Ανωνύμων Εταιρειών της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και κατόπιν γνωμοδοτήσεως επιτροπής (αποτελουμένης...) 3. Τοιαύτη άδεια δεν απαιτείται επί των ανωνύμων ελληνικών εκδοτικών και κτηματικών Τραπεζών». Όθεν απαιτούνται δύο προϋποθέσεις για να εφαρμοσθεί το ΝΔ: α) να πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία και β) να ζητηθεί εκ μέρους της άδεια από τον αρμόδιο υπουργό.¹²¹

Αναφορικά με την δεύτερη εκ των προϋποθέσεων επισημαίνεται ότι ο αρμόδιος υπουργός κατά την χορήγηση της σχετικής άδειας δεν ενεργεί κατά δεσμία αρμοδιότητα, αλλά απόκειται στην διακριτική του ευχέρεια η αποδοχή ή η απόρριψη του αιτήματος της ενδιαφερομένης ανωνύμου εταιρείας, δεσμευόμενος, ωστόσο, κατά την άσκηση της εξουσίας του από τις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου.¹²² Κατ' εξαίρεση των ορισμών του άρθρου 1 §§ 1 και 2, τα πιστωτικά ιδρύματα δεν υποβάλουν αίτηση για την λήψη άδειας εφαρμογής του ΝΔ, καθώς μετά την αδειοδότησή τους από την Τράπεζα της Ελλάδος η ισχύς των διατάξεων του ΝΔ επεκτείνεται αυτομάτως σε αυτά (ν. 2076/1992 άρθρο 26 § 9).¹²³

2) Η σύσταση του ενεχύρου

Το Κεφάλαιο Στ' του ΝΔ τιτλοφορείται «περί ενεχύρου» και, όπως είναι φυσικό, περιλαμβάνει τις διατάξεις που ρυθμίζουν την ενεχυρίαση απαιτήσεων σύμφωνα με αυτό. Ειδικότερα, κατά το άρθρο 35 του ΝΔ «Αι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου εφαρμόζονται οσάκις Εταιρεία (πιστώτρια) λαμβάνει ενέχυρον κινητόν πράγμα ή απαιτήσιν α) λόγω δανείου, είτε απλού, είτε επ' ανοικτώ λογαριασμό, β)

¹¹⁷ Λιτζερόπουλος, ΕρμΕισΝΑΚ, άρθρο 1 αρ. 37

¹¹⁸ ό.π.

¹¹⁹ Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης ό.π. Βλ. και Λιτζερόπουλο, ό.π.

¹²⁰ Βλ. σημ.19.

¹²¹ Μάζης, ό.π., σελ. 29.

¹²² ό.π. σελ. 30.

¹²³ Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης ό.π., ΑΠ 4/2020 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1028/2018 ό.π.

λόγω εξασφάλισης προγενεστεράς απαιτήσεως αυτής». Όπως σημειώσαμε ανωτέρω, η ασφαλιζόμενη απαίτηση χάριν της οποίας συνιστάται το ενέχυρο, μπορεί να είναι γεγεννημένη ή μελλοντική ή υπό αίρεση (ΑΚ 1210).¹²⁴ Και αν μεν είναι προγενέστερη της σύστασης της ασφάλειας, τότε η ασφαλιζόμενη απαίτηση δύναται να προέρχεται από οποιαδήποτε έννομη σχέση της πιστώτριας, δικαιοπρακτική ή εκ του νόμου.¹²⁵ Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 35 περιορίζεται αισθητά οσάκις η ασφαλιζόμενη απαίτηση είναι σύγχρονη ή μελλοντική της ασφάλειας, καθώς στην περίπτωση αυτή η σύσταση ενεχύρου θα πρέπει να γίνεται μόνο για την εξασφάλιση απαίτησης από δάνειο ή άνοιγμα πίστωσης με ανοικτό λογαριασμό.¹²⁶

Τα άρθρα 36 και 39 ρυθμίζουν τον τρόπο και τον τύπο της σύστασης του ενεχύρου. Σύμφωνα με την πρώτη από τις διαληφθείσες διατάξεις, απαιτείται σύμβαση ενχυριάσεως (άρθρο 36 § 1), καταρτιζόμενη είτε δια συμβολαιογραφικού εγγράφου είτε δι' ιδιωτικού, χωρίς να χρειάζεται να έχει βέβαιη χρονολογία, σε αντίθεση με την ΑΚ 1247 εδ. γ'.¹²⁷ Εν όψει της διατύπωσης του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ, το οποίο κάνει λόγο για ενχυρίαση ονομαστικής απαιτήσεως του οφειλέτη κατά του τρίτου, έχει τεθεί το ζήτημα κατά πόσον είναι επιτρεπτό να δοθεί ως ασφάλεια απαίτηση ανήκουσα όχι στον οφειλέτη της πιστώτριας, αλλά σε τρίτον. Με άλλη διατύπωση, είναι επιτρεπτό να συμβάλλεται ως ενχυραστής πρόσωπο που δεν τυγχάνει δανειστής της ενχυραζόμενης απαίτησης; Από την θεωρία αναγνωρίζεται η ευχέρεια αυτή στους συμβαλλομένους, πλην όμως η ενχυρίαση αυτή θα διέπεται από τις κοινές διατάξεις περί ενεχύρου και όχι από τις ειδικές του ΝΔ.¹²⁸ Σε ό,τι αφορά το είδος των ενχυριαζόμενων απαιτήσεων, ισχύουν οι γενικοί ορισμοί του ΑΚ περί ενεχύρου και όθεν οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να έχουν ως αντικείμενο χρήματα ή άλλα κινητά πράγματα και να είναι δεκτικές μεταβιβάσεως.¹²⁹ Μάλιστα, το γεγονός ότι το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ αναφέρεται σε «ονομαστικές» απαιτήσεις έχει ως αποτέλεσμα ότι δεν δύνανται να ενχυριασθούν κατά το ΝΔ δικαιώματα που δεν περιέχουν αξίωση, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα στα προϊόντα της διανοίας, στο σήμα, σε ευρεσιτεχνία.¹³⁰ Καίτοι η ανωτέρω διάταξη ορίζει ότι η ενχυριαζόμενη απαίτηση στρέφεται κατά τρίτου, και ως τρίτος κατά μία άποψη μπορεί να νοηθεί πρόσωπο που δεν ταυτίζεται με τον ενχυρούχο ή τον ενχυραστή,¹³¹ εν τούτοις η νομολογία, συνεπικουρούμενη από μέρος της θεωρίας δέχεται ότι επιτρέπεται η σύσταση ενεχύρου επί απαιτήσεως του ενχυραστή, στρεφόμενης κατά του ενχυρούχου.¹³²

Το ζήτημα αυτό ανήκει μεταξύ των πλέον αμφισβητούμενων από την ύλη του ΝΔ της 17.7/13.8.1923. Βέβαια, η σύσταση ενεχύρου επί «ιδίας οφειλής» θα μπορούσε

¹²⁴ Βλ. και Μάζη ό.π. σελ. 32-33.

¹²⁵ Μάζης ό.π. σελ. 35, ΑΠ 151/2020 ΕΕμπΔ 2020.919, ΑΠ 480/2006 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 857/2004 ΧρΙΔ 2005.52

¹²⁶ ό.π. σελ. 33-35.

¹²⁷ ΑΠ 151/2020 ό.π., ΑΠ 1616/2018 ό.π., ΑΠ 1576/2014 ΕλλΔνη 2015.1404 με παρατηρήσεις Χρ. Φίλιου (σελ. 1406), ΑΠ 512/2008 ό.π., ΑΠ 480/2006 ό.π., ΑΠ 857/2004 ό.π., ΑΠ 1048/1998 ΕλλΔνη 1998.1570

¹²⁸ Και τούτο για λόγους προστασίας του τρίτου. Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 90 αρ. 19, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1248-1250 αρ. 7.

¹²⁹ Μάζης ό.π. σελ. 396.

¹³⁰ Στην περίπτωση αυτή συστήνεται ενέχυρο κατά τις γενικές διατάξεις. Ό.π. σελ. 397.

¹³¹ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990.586.

¹³² ΑΠ 1065/2009 ΕΠολΔ 2010.60, ΑΠ 857/2004 ό.π., ΑΠ 1915/1999 ΝοΒ 2000.1407, Χρ. Φίλιος, ΕΠολΔ 2010.333 σημ. 19, Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης αρ. 828-832.

να είχε λάβει χώρα σε οποιοδήποτε είδος ενεχυρίασης, όπως του ΑΚ ή του ν. 2844/2000. Όμως, μέχρι σήμερα απασχολεί την θεωρία και την νομολογία κυρίως κατά την ερμηνεία του ΝΔ της 17.7/13.8/1923, καθώς στις τραπεζικές συναλλαγές έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να συνιστάται ενέχυρο στην τραπεζική κατάθεση του ενεχυραστή υπέρ της τράπεζας στην οποία αυτή τηρείται, προς εξασφάλισιν δανείου που έχει εκταμιεύσει η ενεχυρούχος. Την εγκυρότητα της πρακτικής αυτής αρνούνται ορισμένες φωνές στην θεωρία, η δε επιχειρηματολογία που προτείνεται προς επίρρωσιν της θέσης αυτής εντοπίζει το πρόβλημα στην σύμπτωση των ιδιοτήτων του ενεχυρούχου δανειστή και οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης.¹³³ Ειδικότερα, επειδή στην περίπτωση που μας απασχολεί η ίδια τράπεζα θα είχε υποχρέωση και απαίτηση συνάμα αποδόσεως της καταθέσεως στον εαυτό της, η ενεχυριαζόμενη απαίτηση αποσβέννεται λόγω συγχύσεως (ΑΚ 453), οδηγώντας σε απόσβεση και του επ' αυτής ενεχύρου.¹³⁴ Κατά την ίδια άποψη, εννοιολογικό στοιχείο των διατάξεων περί ενεχυρίασεως ή εκχωρήσεως είναι το γεγονός ότι η απαίτηση που αποτελεί το αντικείμενο της επιβάρυνσης ή μεταβίβασης αντίστοιχα, κατευθύνεται προς έτερον (ΑΚ 287) και όθεν ότι πάντοτε προϋποτίθεται η ύπαρξη τριμερούς σχέσης.¹³⁵ Σύμφωνα με τον Ρίζο¹³⁶, η ενεχυρική σύμβαση πλήττεται από ακυρότητα, οφειλόμενη στην έλλειψη ενός ουσιώδους στοιχείου, που δεν είναι άλλο από το διακριτό των προσώπων που μετέχουν στην ενεχυρική σχέση. Πρόκειται, δηλαδή, για ακυρότητα όχι επιγενόμενη, αλλά αρχική, που οδηγεί σε αδυναμία κατάρτισης της σύμβασης.

Από την άλλη πλευρά, εκείνοι που μάχονται υπέρ της εγκυρότητας του ενεχύρου επί «ιδίας οφειλής» προβάλλουν το επιχείρημα ότι είναι νοητή η ύπαρξη ενός εξασφαλιστικού με δύο πρόσωπα, όταν το συμφέρον του δανειστή δικαιολογεί την ίδρυση ή την διατήρηση της ασφάλειας παρά την σύγχυση των ιδιοτήτων των εμπλεκόμενων μερών (δανειστή-οφειλέτη-ασφαλειοδότη).¹³⁷ Όπως συνεχίζει η ίδια άποψη, σε κάθε περίπτωση δεν επέρχεται απόσβεση του ενεχύρου κατ' άρθρο 453 ΑΚ, καθώς ο ενεχυρούχος αποκτά μέρος των εξουσιών που συνθέτουν την ενεχυριαζόμενη απαίτηση, χωρίς να καθίσταται εκδοχέας της.¹³⁸ Άλλη τοποθέτηση επιχειρεί να θεμελιώσει την εγκυρότητα του μορφώματος αυτού στην ΑΚ 1248. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται πως η τελευταία αυτή διάταξη απλώς απαιτεί την γνωστοποίηση της ενεχυρίασης όπου υπάρχει ετεροπροσωπία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, ενώ επί υπάρξεως ταυτοπροσωπίας η ΑΚ 1248 δεν διεκδικεί εφαρμογή, με αποτέλεσμα να περιττεύει η γνωστοποίηση της ενεχυρίασης.¹³⁹

Πάντως, η νομολογία, όπως σημειώσαμε δέχεται την δυνατότητα να συσταθεί εγκύρως ενέχυρο επί «ιδίας οφειλής», χωρίς να προβαίνει σε κάποια αιτιολόγηση της θέσεώς της, παρακάμπτοντας ούτω τον σχετικό δογματικό προβληματισμό. Επειδή, όμως, ορισμένες αποφάσεις που εκδόθηκαν επί του ζητήματος αυτού θεώρησαν πως το περί ου ο λόγος ενέχυρο επηρεάζει την νομική φύση και, περαιτέρω, την λειτουργία

¹³³ Απ. Γεωργιάδης, Η Εξασφάλιση, σελ. 586-587, *Ψυχομάνης ό.π.*, Μάζης, ΔΕΕ 2003.37, Ρίζος, Αρμ. 2009.1337-1338

¹³⁴ *Ψυχομάνης, ό.π.*

¹³⁵ *Ψυχομάνης ό.π.*

¹³⁶ Αρμ. 2009.1337-1338

¹³⁷ Χρ. Φίλιος, ΕΠολΔ 2010, σελ. 333 σημ. 19.

¹³⁸ *ό.π.*

¹³⁹ *Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης αρ. 830.*

της ενεχυρίασης απαίτησης κατά το ΝΔ, θα εξετάσουμε εγγύτερα το πρόβλημα αυτό παρακάτω.

Επιπλέον όρος για την εγκυρότητα της σύστασης του ενεχύρου είναι η επίδοση στον τρίτο αντιγράφο της συμβάσεως ενεχυρίασεως (άρθρο 39 §§ 1, 2). Η ρύθμιση αυτή, αφορώσα την δημοσιότητα της ενεχυρίασης, αποκκλίνει διτώς από την αντίστοιχη της ΑΚ 1248: α) η ενεχυρίαση γνωστοποιείται στον τρίτο από οποιονδήποτε εκ των συμβαλλομένων και όχι μόνον από τον ενεχυραστή· και β) η γνωστοποίηση συντελείται με ειδικό τρόπο, ήτοι με την επίδοση αντιγράφου της συμβάσεως ενεχυρίασεως ή με άλλον ισοδύναμο τρόπο, όπως είναι η επίδοση της αγωγής ή η αναγγελία σε πλειστηριασμό.¹⁴⁰ Συνεπώς, όπως γίνεται αντιληπτό, η γνωστοποίηση είναι έγκυρη ακόμα και αν γίνει με άλλα μέσα εκτός από την επίδοση αντιγράφου της σύμβασης, όχι όμως και με απλή προφορική ενημέρωση του τρίτου περί της γενομένης ενεχυρίασης, καθώς τούτο θα συνιστούσε *contra legem* ερμηνεία.¹⁴¹

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η ανωτέρω γνωστοποίηση διέπεται από διαφορετικό νομικό καθεστώς όταν ενεχυριάζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ, απαίτηση στρεφόμενη κατά ΝΠΔΔ. Εν προκειμένω τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 53 του ΝΔ 496/1974 («περί λογιστικού των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου»), το οποίο ορίζει τα εξής: «1. Δια πάσαν κατάσχεσιν χρηματικής απαιτήσεως εις χείρας του ν.π. ως τρίτου, το κατασχετήριο ως και η αναγγελία επί εκχώρησεως χρηματικής απαιτήσεως κατά του ν.π. κοινοποιούνται εις την αρμοδίαν δια την πληρωμήν υπηρεσίαν του ν.π. και εις το αρμόδιον δια την αναγνώρισιν της δαπάνης όργανον αυτού. Το κατασχετήριο κοινοποιείται εις το Δημόσιον Ταμείον εις ο υπάγονται φορολογικώς ο καθ' ου η κατάσχεσις και εις την αρμοδίαν δια την εκκαθάρισιν και εντολήν πληρωμής της δαπάνης, Υπηρεσίαν εντός δέκα πέντε ημερών από της επιδόσεώς του εις την αρμοδίαν δια την πληρωμήν Υπηρεσίαν. 2. Πάσα κατάσχεσις ή εκχώρησις, δια την οποίαν δεν ετηρήθησαν αι ως άνω διατάξεις είναι άκυρος». Περαιτέρω, κατά το άρθρο 12 § 1 του ίδιου ΝΔ «το διοικούν το ν.π.δ.δ. συλλογικόν όργανον, ως κύριος διατάκτης αυτού, διαθέτει τας αναγραφομένας εν τω προϋπλογισμώ πιστώσεις, ας δύναται να μεταβιβάξει δι' επιτροπικών ενταλμάτων εις έτερα όργανα εγκρίσεως δαπανών (δευτερεύοντος διατάκτας)», ενώ κατ' άρθρο 13 § 1 εδ. α' «τα έξοδα των νομικών προσώπων αναγνωρίζονται, και εκκαθαρίζονται υπό των αρμοδίων οργάνων, βάσει των υπό των κειμένων διατάξεων προβλεπομένων δι' έκαστον Ν.Π. η είδος δαπάνης δικαιολογητικών, των αποδεικνυόντων την κατ' αυτήν απαίτησιν, δυναμένων να συμπληρωθούν και δι' ετέρων στοιχείων, καθοριζομένων δι' αποφάσεως του διοικούντος ταύτα οργάνου».

Η ερμηνεία και εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων απασχολούν συχνά την νομολογία, σύμφωνα με την οποία, η ενεχυρίαση χρηματικής απαίτησης κατά ΝΠΔΔ διεπόμενη από το άρθρο 39 του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 και συνεπαγόμενη εκ του νόμου εκχώρησή της στον ενεχυρούχο, οφείλει, για το έγκυρο αυτής, να κοινοποιηθεί στην αρμόδια για την πληρωμή ειδική υπηρεσιακή μονάδα (ταμειακή/οικονομική υπηρεσία) του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου καθώς και (σωρευτικώς) στο αρμόδιο για

¹⁴⁰ ΑΠ 1576/2014 ό.π., ΑΠ 1029/2010 ΔΕΕ 2010.1207, ΑΠ 1065/2009 ό.π., ΑΠ 512/2008 ό.π.

¹⁴¹ Ρίζος, Αρμ. 2009.1323

την αναγνώριση της δαπάνης όργανο αυτού.¹⁴² Σημειωτέον ότι δεν υπάρχει υποχρέωση γνωστοποίησης της εκχώρησης και στον αρμόδιο για την εκκαθάριση και την εντολή πληρωμής της δαπάνης Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς τούτο απαιτείται μόνον όταν επιδίδεται κατασχετήριο έγγραφο.¹⁴³ Στην περίπτωση που δεν γίνουν αυτές οι κοινοποιήσεις (σφραγιστικές), δεν επέρχεται το μεταβιβαστικό της απαίτησης αποτέλεσμα της σύμβασης εκχώρησης έναντι του οφειλέτη νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, δεδομένου ότι ρητά προβλέπεται με την τελευταία παράγραφο του άρθρου 53 του ΝΔ 496/1974 ότι η με οποιονδήποτε άλλο τρόπο γενομένη αναγγελία είναι άκυρη.¹⁴⁴ Η ακυρότητα αυτή είναι απόλυτη και μπορεί να προταθεί τόσο από το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, όσο και από οποιονδήποτε τρίτο που έχει έννομο συμφέρον, ακόμη δε και να ληφθεί υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.¹⁴⁵

Οι αρμόδιες για την παραλαβή των κοινοποιήσεων υπηρεσίες καθορίζονται από την νομοθεσία που ρυθμίζει την εσωτερική λειτουργία του εκάστοτε ΝΠΔΔ. Επί παραδείγματι, είχε νομολογηθεί ότι η ενεχυρίαση απαίτησης κατά Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης¹⁴⁶ γνωστοποιείται στην Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών και σφραγιστικώς στον οικείο Νομάρχη, ενώ εντός δέκα πέντε ημερών από την αναγγελία στην αρμόδια για την πληρωμή υπηρεσία αντίγραφο της σύμβασης ενεχυρίασης πρέπει να επιδοθεί και στην Υπηρεσία Εντελλομένων Εξόδων.¹⁴⁷

Για τις αδυναμίες της δημοσιότητας της ενεχυρικής σχέσης που καθιερώνει το άρθρο 39 § 2 του ΝΔ, συνισταμένης στην γνωστοποίηση της σύμβασης ενεχυρίασης στον οφειλέτη, αντί για την καταχώριση σε κάποιο δημόσιο βιβλίο, παραπέμπουμε στις αναπτύξεις υπό το άρθρο 1248.

3) Η λειτουργία της ενεχυρικής σχέσης

Α) το πρόβλημα του νομικού χαρακτηρισμού

Σύμφωνα με το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ η ενεχυρίαση ονομαστικής απαίτησης του οφειλέτη κατά τρίτου «*συνεπάγεται εκχώρησιν της απαιτήσεως υπό του οφειλέτου προς την πιστώτριαν*». Εξάλλου, από την επίδοση του αντιγράφου της συμβάσεως ενεχυρίασεως «*θεωρείται η πιστώτρια, ως νεμομένη την απαίτησιν*» (άρθρο 39 § 3 του ΝΔ). Η αληθής έννοια της λεκτικής διατύπωσης που χρησιμοποίησε εν προκειμένω ο νομοθέτης αποτελεί εξόχως εριζώμενο ζήτημα στην θεωρία, ενώ η νομολογία δεν έχει τηρήσει συνεπή στάση σχετικά με τις συνέπειες που επάγεται η περί ης ο λόγος ενεχυρίαση. Η ποικιλία των όρων που έχουν εκάστοτε χρησιμοποιηθεί είναι ενδεικτική αυτής της ασυμφωνίας αναφορικά με την νομική φύση της ενεχυρίασης κατ' άρθρο 39

¹⁴² ΑΠ 151/2020 ό.π., ΑΠ 1616/2018 ό.π., ΑΠ 1028/2018 ό.π., ΑΠ 422/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 872/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 480/2006 ό.π.

¹⁴³ ΑΠ 1028/2018 ό.π.

¹⁴⁴ ό.π.

¹⁴⁵ ό.π.

¹⁴⁶ Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, ως δευτεροβάθμιοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Αντικαταστάθηκαν από τις περιφέρειες, δυνάμει των άρθρων 3 και 283 του ν. 3852/2010. *Διατόγλου* αρ. 1135α.

¹⁴⁷ ΑΠ 872/2014 ό.π.

§ 1 του ΝΔ: α) εκχώρηση απαίτησης¹⁴⁸ β) καταπιστευτική (εξασφαλιστική) εκχώρηση απαίτησης¹⁴⁹ γ) «περιορισμένη» εκχώρηση απαίτησης, της οποίας τα αποτελέσματα ρυθμίζονται κατά πρώτο λόγο από το ενεχυριακό δίκαιο και μόνον επικουρικά, εφόσον δεν αντιτίθενται σ' αυτό, από τις γενικές για την εκχώρηση διατάξεις¹⁵⁰ δ) εκχώρηση έχουσα ενέργεια «αρκούντως τροποποιημένη».¹⁵¹

Πέραν, βέβαια, της διαφοράς στην επιλογή των λέξεων, οι ανωτέρω υποστηρικθείσες θέσεις προτείνουν διαφορετικές λύσεις στα ζητήματα που αναφέρονται από την κατάρτιση της σύμβασης ενεχύρου σε απαίτηση, όπως η δυνατότητα του ενεχυραστή να διαθέσει περαιτέρω την απαίτηση ή ο τρόπος με τον οποίον οι δανειστές του θα την κατάσχουν. Εάν γίνει δεκτό, ότι μετά την ενεχυρίαση επέρχονται τα αποτελέσματα της εκχώρησης και όθεν ο ενεχυραστής μεταβιβάζει αυτήν στον ενεχυρούχο, τότε οι τυχόν περαιτέρω διαθέσεις στις οποίες προβαίνει ο πρώτος θα είναι άκυρες ένεκα της αρχής ουδείς μετάγει πλέον ου έχει δικαίωματος.¹⁵² Τούτο, μάλιστα, επιδρά και στον τρόπο κατάσχεσης της ενεχυρασθείσας απαίτησης από τους δανειστές του ενεχυραστή, δεδομένου ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση θα κατασχεθεί στα χέρια του οφειλέτη η κατ' αυτού απαίτηση του ενεχυραστή, υπό την αίρεση της επανεκχώρησής της από τον ενεχυρούχο.¹⁵³ Με άλλες λέξεις, αντικείμενο κατάσχεσης δεν αποτελεί μία γεγεννημένη απαίτηση, αφού ο ενεχυραστής δεν είναι πλέον δανειστής της, αλλά μία υπό αίρεση. Σε αντίθετα αποτελέσματα οδηγεί η εκδοχή περί γνήσιας ενεχυρίασεως. Ειδικότερα, ο ενεχυραστής παραμένει δανειστής της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως, διατηρώντας την εξουσία διαθέσεώς της.¹⁵⁴ Επίσης, η κατάσχεσή της θα ακολουθήσει την διαδικασία των ΚΠολΔ 982 επ., πλην όμως η τυχόν κατ' άρθρο 985 θετική δήλωση του τρίτου θα πρέπει να περιορίζεται στην αναγνώριση της υπάρξεως της απαιτήσεως του ενεχυραστή, με την μνεία του υπέρ του ενεχυρούχου συσταθέντος ενεχύρου, χωρίς καταψήφιση της απαίτησης του ενεχυραστή-καθ' ου η εκτέλεση, η οποία δεν είναι ακόμα απαιτητή και δικαστικώς επιδιώξιμη.¹⁵⁵ Αλλά και γενικότερα, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από την

¹⁴⁸ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990.586, ολΑΠ 38/1988, ΑΠ 151/2020 ό.π., ΑΠ 4/2020 ό.π., ΑΠ 1056/2019 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1616/2018 ό.π., ΑΠ 1552/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1028/2018 ό.π., ΑΠ 422/2018 ό.π., ΑΠ 1029/2010 ό.π., ΑΠ 512/2008 ό.π., ΑΠ 480/2006 ό.π., ΑΠ 857/2004 ό.π., ΑΠ 661/2004 ΕλλΔνη 2004.1636,

¹⁴⁹ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 90 αρ. 20, Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης αρ. 823, Παπανικολάου, Μελέτες Αστικού Δικαίου, σελ. 530 σημ. 129, Καραμπατζός ΕλλΔνη 2017.448, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1248-1250 αρ. 8, ολΑΠ 11/2018 ΧρΙΔ 2021.26, ΑΠ 127/2020 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 906/2019 ό.π., ΑΠ 1447/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1564/2017 ό.π., ΑΠ 208/2016 ΕλλΔνη.2016.1361 με σημείωση Κατρά (1366) και παρατηρήσεις Καραμπατζού (ΕλλΔνη 2017.446), ΑΠ 1168/2015 ό.π., ΑΠ 1883/2014 ΕλλΔνη 2015.1405, ΑΠ 1048/1998 ΕλλΔνη 1998.1570

¹⁵⁰ Μαριδάκης, ΕΕΝ 1936.1013, Μάζης ό.π., σελ. 400-401, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 81, Σταθόπουλος, ΕπισκΕΔ 1997.9, Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 28, Λαδογιάννης, Οι Επιχειρηματικές Απαιτήσεις, σελ. 107-108, Ρίζος, Αρμ. 2009.1324, ΑΠ 1065/2009 ό.π. Επαμφοτερίζουσα στάση τηρεί η ΑΠ 1576/2014, δεχόμενη μεν ότι η εκχώρηση της ενεχυρασθείσας απαίτησης «δεν πρέπει να υπερακοντίζει τον σκοπό για τον οποίον συμφωνήθηκε», χωρίς, ωστόσο, να αναφέρεται στην διαληφθείσα απόφαση ότι η ενεχυρίαση του άρθρου 39 του ΝΔ διέπεται από το ενεχυριακό δίκαιο.

¹⁵¹ Μπαλής, Ενεχυρίασις Απαιτήσεως, σελ. 203

¹⁵² Τσολακίδης, ΧρηΔικ 2009.449

¹⁵³ Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2010.65

¹⁵⁴ Τσολακίδης ό.π. σελ. 449-450.

¹⁵⁵ ΑΠ 1065/2009 ό.π.

ενεχυρική σχέση διαμορφώνονται με άλλον τρόπο, ανάλογα με το ποία τοποθέτηση εν τέλει επιλεγεί.

Β) η κρατούσα στην νομολογία άποψη-η διαμόρφωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών

Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να λεχθεί ότι κρατούσα στην νομολογία είναι η άποψη ότι το άρθρο 39 § 1 ΝΔ καθιερώνει είδος καταπιστευτικής και δη εξασφαλιστικής εκχώρησης.¹⁵⁶ Τούτο δέχθηκε και η πλειοψηφία της ολΑΠ 11/2018, η οποία, σε ό,τι αφορά την ερμηνεία των διατάξεων του ΝΔ, αποτελεί την πιο πρόσφατη απόφαση σε επίπεδο ολομέλειας του ανωτάτου ακυρωτικού. Αξίζει δε να σημειωθεί πως η μειοψηφία που υπήρξε στην ανωτέρω δικαιοδοτική κρίση,¹⁵⁷ καίτοι διαφώνησε με την άποψη της πλειοψηφίας ως προς την δυνατότητα σύστασης ενεχύρου σε απαίτηση για την μεταβίβαση ακινήτου, εν τούτοις και εκείνη έλαβε την θέση ότι η ενεχυρίαση απαίτησης κατά το ΝΔ έχει τα αποτελέσματα της καταπιστευτικής εκχώρησης απαίτησης. Εξάλλου, παρά την ελαφρώς διαφορετική διατύπωσή της, η θεώρηση αυτή ταυτίζεται κατ' αποτέλεσμα με εκείνη που κάνει λόγο, όχι για καταπιστευτική εκχώρηση, αλλά για εκ του νόμου εκχώρηση της ενεχυρασθείσας απαίτησης στον ενεχυρούχο.¹⁵⁸ Και τούτο διότι, όπως θα φανεί στην συνέχεια, και στις δύο περιπτώσεις οι αποφάσεις του ΑΠ προβαίνουν στις ίδιες παραδοχές σχετικά με τις έννομες συνέπειες της εν λόγω ενεχυρίασης.

Σύμφωνα με όσα σημειώθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, οι σχέσεις των μερών εξελίσσονται ως εξής. Κατόπιν της κατ' άρθρον 39 § 3 επίδοσης της ενεχυρικής σύμβασης στον *debitor obligneratus*, αποκόπτεται κάθε δεσμός του τελευταίου με τον εκχωρητή, ο οποίος αποξενώνεται εντελώς και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας, νομιμοποιούμενος να ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη.¹⁵⁹ Ισχύει και εδώ η υποχρέωση του ενεχυρούχου να διαφυλάσσει την ενεχυρασθείσα απαίτηση.¹⁶⁰ Άλλη μία υποχρέωση που βαρύνει τον ενεχυρούχο είναι η επανεκχώρηση στον ενεχυραστή της ενεχυρασθείσας απαίτησης όταν αποσβεσθεί το ασφαλιζόμενο χρέος, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1232 ΑΚ.¹⁶¹ Εάν τυχόν ο ενεχυρούχος περιέλθει σε αδυναμία να πράξει τούτο, επειδή π.χ. εισέπραξε την ενεχυριαζόμενη απαίτηση παρά την γνωστή σε αυτόν απόσβεση του χρέους, τότε ευθύνεται έναντι του ενεχυραστή σε αποζημίωση, κατά τις διατάξεις της ενδοσυμβατικής ευθύνης (ΑΚ 335 επ.).¹⁶² Ιδιαίτερα χαρακτηριστική για το τελευταίο ζήτημα είναι η υπόθεση που απασχόλησε την ΑΠ 1883/2014. Όπως προκύπτει από τα πραγματικά περιστατικά που παρατίθενται στην εν λόγω απόφαση, μία κατασκευαστική εταιρεία έλαβε δάνειο από ένα πιστωτικό ίδρυμα, προς εξασφάλιση του οποίου σύστησε ενέχυρο επί του εργολαβικού ανταλλάγματος που δικαιούτο για την κατασκευή ενός έργου. Λόγω οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε, η ενεχυράστρια συμφώνησε με τους πιστωτές της, μεταξύ των οποίων και η ενεχυρούχος τράπεζα, την ρύθμιση και

¹⁵⁶ Βλ. σημ. 132.

¹⁵⁷ Αποτελούμενη από τους Αρεοπαγίτες *Ι. Τσαλαγανίδη και Χρ. Βρυνιώτη*.

¹⁵⁸ Βλ. σημ. 131.

¹⁵⁹ ΑΠ 1491/2021 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 151/2020 ό.π., ΑΠ 1616/2018 ό.π.

¹⁶⁰ Βλ. σημείωση 40.

¹⁶¹ ΑΠ 127/2020 ό.π., ΑΠ 906/2019 ό.π., ΑΠ 1447/2018 ό.π., ΑΠ 1564/2017 ό.π., ΑΠ 1168/2015 ό.π.

¹⁶² ΑΠ 1883/2014 ό.π.

αναδιάρθρωση των χρεών της. Κατ' εφαρμογήν της διαληφθείσας συμφωνίας, αποπληρώθηκε το 80% του χρέους που οφείλετο στην ενεχυρούχο ενώ το υπολειπόμενο 20% διεγράφη, και ούτω αποσβέσθηκε η ασφαλιζόμενη με το ενέχυρο απαίτηση. Στην συνέχεια, παρά το γεγονός ότι γνώριζε την απόσβεση του χρέους, η ενεχυρούχος εισέπραξε την ενεχυριαζόμενη απαίτηση, ύψους 657.373,44 ευρώ, και με αυτό τον τρόπο αθέτησε την υποχρέωσή της να την επανεκχωρήσει στην ενεχυράστρια. Εν όψει των ανωτέρω, η ενεχυράστρια ζήτησε με αγωγή της να αναγνωρισθεί ότι η ενεχυρούχος οφείλει να της καταβάλει το ως άνω ποσό ως αποζημίωση ένεκα πλημμελούς εκπλήρωσης της ειρημένης υποχρέωσης για επανεκχώρηση της ενεχυρασθείσας απαίτησης, δυνάμει των ΑΚ 1232, εφαρμοζομένης αναλόγως, και ΑΚ 335. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή, αλλά το Εφετείο, αφού εξετάσισε την απόφαση αυτή, δέχθηκε την αγωγή, η δε κρίση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου επικυρώθηκε από τον ΑΠ.

Από πλευράς του, ο ενεχυραστής δεν μπορεί να μεταβιβάσει περαιτέρω την απαίτηση,¹⁶³ δεδομένου ότι η ενεχυρίαση αυτή δεν συνεπάγεται απλή επιβάρυνση της απαίτησης, όπως η συνήθης ενεχυρίαση απαίτησης, αλλά την εκχώρησή της στον ενεχυρούχο.¹⁶⁴ Είναι, όμως, επιτρεπτό να συμφωνηθεί μεταξύ των μερών ότι ο ενεχυραστής, παρά την εκχώρηση, θα διατηρεί την εξουσία να εισπράξει την απαίτηση.¹⁶⁵

Γ) ο αντίλογος της θεωρίας

Ωστόσο, οι παραδοχές της κρατούσας στην νομολογία άποψης σχετικά με τον νομικό χαρακτηρισμό της ενεχυρίασης του άρθρου 39 του ΝΔ, όπως αυτή παρατέθηκε παραπάνω, δεν είναι αναντίρρητες. Πράγματι, από μεγάλο μέρος της θεωρίας έχει υποστηριχθεί ότι, παρά το γράμμα του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ, η περί ης ο λόγος ενεχυρίαση δεν έχει τα αποτελέσματα της εκχώρησης, αλλά στην πραγματικότητα συνιστά γνήσιο ενέχυρο επί απαιτήσεως, διεπόμενο κατά πρώτο λόγο από τις αντίστοιχες διατάξεις του ΑΚ.¹⁶⁶ Το κύριο επιχείρημα που προβάλλεται προς επίρρωση της θέσης αυτής βασίζεται στην ιστορική ερμηνεία της ως άνω διάταξης. Συγκεκριμένα, η λέξη «εκχώρηση» που απαντάται στο άρθρο 39 § 1 του ΝΔ δεν έχει την συνηθισμένη της έννοια, δηλαδή την μεταβίβαση μιας απαίτησης, αλλά χρησιμοποιήθηκε από τον νομοθέτη προκειμένου να καταστήσει σαφές ότι ο ενεχυρούχος δικαιούται να εισπράξει την ενεχυρασθείσα απαίτηση τόσο πριν όσο και μετά την λήξη του ασφαλιζομένου χρέους, επιλύοντας ούτω την σχετική αμφισβήτηση που είχε ανακύψει υπό το προΐσχύον του ΝΔ δίκαιο επί ενεχυρίασεως απαιτήσεων.¹⁶⁷ Ομοίως, διορθωτικά ερμηνεύεται η φράση «από της επιδόσεως θεωρείται η πιστώτρια, ως νεμομένη την απαίτησιν» (άρθρο 39 § 3 του ΝΔ), έχει δε το νόημα ότι ο ενεχυρούχος, καθιστάμενος στην πραγματικότητα οιονεί νομέας της ενεχυρασθείσας απαίτησης,¹⁶⁸ αποκτά απλώς την εξουσία εισπραξής της, ενώ η «κυριότητά» της παραμένει επιβαρυσμένη στον ενεχυραστή.¹⁶⁹ Περαιτέρω, υποστηρίζεται ότι η

¹⁶³ ΑΠ 1029/2010 ό.π., ΑΠ 512/2008 ό.π., ΑΠ 988/2004 ό.π.

¹⁶⁴ ΑΠ 1028/2018 ό.π.

¹⁶⁵ ΑΠ 208/2016 ό.π.

¹⁶⁶ Βλ. τους συγγραφείς της σημ. 139.

¹⁶⁷ Μάζης ό.π. σελ. 400-401, Δημάκου, άρθρα 1247-1248 αρ. 81, Ρίζος, Αρμ.2009.1324

¹⁶⁸ Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 27.

¹⁶⁹ Μάζης ό.π. σελ. 401-402, Ρίζος, Αρμ 2009.1324-1325. Βλ. και Μαριδάκη, ΕΕΝ 1936.1013

υιοθέτηση της άποψης περί πλήρους εκχώρησης προσκρούει στο γράμμα του άρθρου 44 του ΝΔ, το οποίο υποχρεώνει τον ενεχυρούχο να αποδώσει ό,τι περίσσεψε μετά την είσπραξη της απαίτησης στον ενεχυραστή. Και τούτο διότι η ενοχική υποχρέωση επιστροφής της διαφοράς μετά από την είσπραξη της απαίτησης είναι ασυμβίβαστη με την λειτουργία της πλήρους εκχώρησης.¹⁷⁰ Ούτε, όμως, γίνεται δεκτό ότι η ενεχυρίαση του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ έχει τα αποτελέσματα της καταπιστευτικής εκχώρησης, καθώς κύριο γνώρισμα των καταπιστευτικών συμφωνιών είναι η έλλειψη χαρακτήρα παρεπόμενου δικαιώματος, σε αντίθεση με όσα υπογραμμίζει η νομολογία σχετικά με την ανωτέρω ενεχυρίαση.¹⁷¹ Στο ίδιο πλαίσιο, επισημαίνεται ότι η θεώρηση περί καταπιστευτικής εκχώρησης δεν εξυπηρετεί κάποια συναλλακτική σκοπιμότητα, αφού τα μέρη, εάν επιθυμούν να επιλέξουν την καταπιστευτική εκχώρηση ως μορφή ασφάλειας μπορούν να κάνουν χρήση των ΑΚ 455 επ.,¹⁷² χωρίς να χρειάζεται να τηρήσουν τους όρους του ΝΔ ως προς την σύσταση του ενεχύρου και την δημοσιότητα του.¹⁷³ Κατά την ίδια άποψη, εάν προκριθεί ο χαρακτηρισμός της ενεχυρίασης του άρθρου 39 του ΝΔ ως *stricto sensu* ενεχύρου, τότε διανοίγεται, μετά την ενεχυρίαση απαίτησης του ΑΚ και την καταπιστευτική εκχώρηση, μία τρίτη δυνατότητα στους συναλλασσομένους, και δη ενός ενεχύρου επί απαιτήσεως που συστήνεται υπό λιγότερο αυστηρούς όρους σε σύγκριση με τις αντίστοιχες διατάξεις του ΑΚ, απολαμβάνον δε των διευκολύνσεων του ΝΔ ως προς την είσπραξη.¹⁷⁴

Επιχειρώντας μία αξιολόγηση του αντιλόγου που έχει προβληθεί, παρατηρούμε τα εξής. Το γεγονός ότι ο όρος «εκχώρηση» στο άρθρο 39 § 1 του ΝΔ χρησιμοποιήθηκε για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω τεκμηριώνεται από τους θιασώτες αυτής της θέσης¹⁷⁵ με παραπομπή στο άρθρο του Γ. Μπαλή, *Ενεχύρασις Απαιτήσεως και Εκχώρησις Pignoris Causa*,¹⁷⁶ όπως επίσης και σε σχετική γνωμοδότηση του Γ. Μαριδάκη.¹⁷⁷ Και είναι μιν αληθές ότι το προϊσχύον βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο, συμπληρωματικώς εφαρμοζόμενο επί του ν. της 1/6 Δεκεμβρίου 1836 «περί ενεχύρου», δεν αναγνώριζε στον ενεχυρούχο την δυνατότητα να εναγάγει τον *debitor obpigneratus* πριν από την λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους, ακόμη και αν έληξε η ενεχυρασθείσα απαίτηση.¹⁷⁸ Μολαταύτα, από το γεγονός αυτό δεν μπορεί να συναχθεί ότι ο νομοθέτης χρησιμοποίησε τον όρο «εκχώρηση» στο άρθρο 39 § 1 του ΝΔ μόνον για να απονείμει το ανωτέρω δικαίωμα στον ενεχυρούχο. Σημειωτέον δε ότι ούτε ο Μπαλής ούτε ο Μαριδάκης ισχυρίστηκαν ποτέ ότι σκοπός του ΝΔ ήταν να άρει αυτή την ασάφεια. Αντιθέτως, η ανάγνωση του άρθρου 40 § 1 του ΝΔ οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή «εάν το δάνειον κατέστη απαιτητόν οπωσδήποτε, δικαιούται η πιστώτρια να προβή εις ονομαστικήν εκτέλεσιν αρχομένην δι' επιδόσεως επιταγής προς πληρωμήν». Η

¹⁷⁰ Σταθόπουλος, ΕπισκΕΔ 1997.9, *Χρ. Φίλιος*, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 26.

¹⁷¹ *Χρ. Φίλιος*, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις σελ. 26-27.

¹⁷² Καθώς η εκχώρηση είναι σύμβαση αναίτιωδης, τα μέρη είναι ελεύθερα να διαμορφώσουν το περιεχόμενό της κατά τρόπο ώστε τα νομικά αποτελέσματα της εκχωρήσεως να μπορούν να βαίνουν πέρα από τον σκοπό που ενυπάρχει στην υποκειμένη της εκχωρήσεως ενοχική σύμβαση. Βλ. ΑΠ 208/2016 ό.π.

¹⁷³ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 107-108.

¹⁷⁴ ό.π.

¹⁷⁵ Βλ. σημ. 156

¹⁷⁶ ΤιμΤ Ζηλήμονος, σελ. 199 επ.

¹⁷⁷ ΕΕΝ 1936.1011 επ.

¹⁷⁸ Μπαλής, *Ενεχύρασις*, σελ. 202.

διατύπωση αυτή εγείρει σοβαρές αμφιβολίες ως προς το αν το ΝΔ δίνει το δικαίωμα στον ενεχυρούχο να εισπράξει την ενεχυρασθείσα απαίτηση κατ' άρθρο 44 του ΝΔ προ της λήξεως του χρέους.¹⁷⁹ Βέβαια, όπως θα δούμε παρακάτω, η δυνατότητα είσπραξης της απαίτησης πριν λήξει η ασφαλιζόμενη απαίτηση εν τέλει καταφάσκειται, με ερμηνεία του άρθρου 40 § 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ. Ήδη, όμως, προέκυψε ότι ο σκοπός της «εκχώρησης» του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ δεν μπορεί να συνίσταται στην αναγνώριση του ειρημένου δικαιώματος στον ενεχυρούχο, αφού, για τους λόγους που εκτέθηκαν, το σχετικό ζήτημα παρέμεινε αμφισβητούμενο και υπό το καθεστώς του ΝΔ.

Κατά την άποψή μας, η εκχώρηση στην οποία αναφέρεται το άρθρο 39 § 1 πρέπει να εκληφθεί με την συνηθισμένη της έννοια. Και τούτο διότι όταν τέθηκαν σε ισχύ οι διατάξεις του ΝΔ, η θεωρία προσέφευγε στο βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο προκειμένου να ρυθμίσει πληρέστερα το ενέχυρο επί απαιτήσεως, ένεκα των ατελειών του ν. της 1/6 Δεκεμβρίου 1836 «περί ενεχύρου».¹⁸⁰ Σύμφωνα δε με την αντίληψη που είχε διαμορφωθεί υπό το κράτος του Ιουστινιανείου δικαίου, η ενεχυρίαση απαίτησης είχε τα αποτελέσματα της εκχώρησης, με αποτέλεσμα η απαίτηση να μεθίσταται στον ενεχυρούχο, με την συνακόλουθη αποκοπή του δεσμού μεταξύ ενεχυραστή και οφειλέτη.¹⁸¹ Επομένως, κατά την θέση που προκρίνουμε εδώ, η εκχώρηση του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ εκφράζει την θεώρηση αυτή του προϊσχύοντος δικαίου.

Πάντως, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι ο ιστορικός νομοθέτης είχε την αντίληψη πως η ενεχυρίαση απαίτησης επάγεται τις συνέπειες της εκχώρησης, τα προβλήματα παραμένουν. Ορθώς παρατηρείται πως είναι ασυμβίβαστη με την έννοια της πλήρους εκχώρησης η από το άρθρο 44 του ΝΔ απορρέουσα υποχρέωση του ενεχυρούχου για την απόδοση του υπολοίπου της ενεχυρασθείσας απαίτησης.¹⁸²

Από την άλλη πλευρά, η υιοθέτηση της εκδοχής περί καταπιστευτικής εκχώρησης απαίτησης εναρμονίζεται με το άρθρο 44 του ΝΔ, δεδομένου ότι με την απόσβεση του χρέους παύει να υφίσταται η εξασφαλιστική αιτία, χάριν της οποίας εκχωρήθηκε η απαίτηση, όπως άλλωστε δέχεται και η νομολογία, με αποτέλεσμα ο ενεχυρούχος να είναι υποχρεωμένος να την επανεκχωρήσει στον ενεχυραστή.¹⁸³ Είδαμε, όμως, ότι ούτε η τοποθέτηση αυτή βρίσκει σύμφωνους ορισμένους συγγραφείς.¹⁸⁴ Ειδικότερα, ο Σταθόπουλος για να θεμελιώσει τα επιχειρήματά του, προσφεύγει στην ανωτέρω εκτεθείσα -και αποκρουόμενη εδώ- ερμηνεία περί δήθεν νομοθετικού σκοπού διασφάλισης του δικαιώματος είσπραξης του ενεχυρούχου έναντι των ασφαειών του προϊσχύοντος δικαίου και όθεν ότι ο νομοθέτης δεν κυριολεκτεί όταν κάνει λόγο για εκχώρηση.¹⁸⁵ Ο Χρ. Φίλιος επιχειρεί να καταδείξει ότι στο ζήτημα αυτό η νομολογία είναι εσφαλμένη επειδή δέχεται ότι η καταπιστευτική εκχώρηση του άρθρου 39 § 1 έχει χαρακτήρα παρεπόμενου δικαιώματος, ενώ, όπως ορθά παρατηρεί ο συγγραφέας, κύριο γνώρισμα των καταπιστευτικών συμφωνιών είναι η έλλειψη ενός

¹⁷⁹ Μαριδάκης ό.π. σελ. 1013.

¹⁸⁰ Βλ. σημ. 12

¹⁸¹ Μπαλής ό.π. σελ. 199-200.

¹⁸² Βλ. σημ. 159.

¹⁸³ Βλ. σημ. 150.

¹⁸⁴ Σταθόπουλος, ΕπισκΕΔ 1997.9, Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 26-27, ο ίδιος, ΕΠολΔ 2010.330-332.

¹⁸⁵ Σταθόπουλος ό.π.

τέτοιου χαρακτήρα.¹⁸⁶ Προς υποστήριξη δε της θέσης αυτής γίνεται επίκληση¹⁸⁷ της ολΑΠ 38/1988¹⁸⁸, η οποία, κατά το ενδιαφέρον μέρος της, διαπίστωσε πως «κατά τις διατάξεις των άρθρων 1209, 1210, 1211 εδ, β', 1218 του ΑΚ, οι οποίες εφαρμόζονται συμπληρωματικώς και όταν το ενέχυρο συνιστάται προς ανώνυμη εταιρεία, το ενέχυρο είναι παρεπόμενο δικαίωμα και συνιστάται για την εξασφάλιση απαιτήσεως». Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί πως η νομολογία πλέον στο σημείο αυτό είναι συνεπής, κατά το μέτρο που αναγνωρίζει ότι με την απόσβεση του ασφαλιζόμενου χρέους δεν επανέρχεται αυτοδικαίως η απαίτηση στον ενεχυραστή, ελεύθερη από το ενέχυρο, σε αντίθεση με ό,τι θα ίσχυε¹⁸⁹ εάν επρόκειτο για παρεπόμενο δικαίωμα, αλλά γεννάται ενοχική υποχρέωση επανεκχώρησής της από τον ενεχυρούχο.¹⁹⁰

Περαιτέρω, ο ίδιος συγγραφέας προτείνει έναν ακόμη λόγο που κατατείνει στην άρνηση του χαρακτηρισμού της ενεχυρίασης κατ' άρθρο 39 § 1 του ΝΔ ως καταπιστευτικής εκχώρησης, και δη την αδυναμία της πιστώτριας να διαθέσει περαιτέρω την απαίτηση, δυνατότητα που, ως γνωστόν, διατηρεί ο εκδοχέας, ευθυνόμενος ενδοσυμβατικά έναντι του εκχωρητή, εάν πράξει τούτο κατά παράβαση της εξασφαλιστικής συμφωνίας.¹⁹¹ Πάντως, το επιχείρημα αυτό κλονίζεται μετά την - αναλυθείσα παραπάνω- ΑΠ 1883/2014,¹⁹² καθώς η είσπραξη της απαίτησης από τον ενεχυρούχο εν γνώσει της απόσβεσης του ασφαλιζόμενου χρέους επισύρει την ευθύνη του κατά τις ΑΚ 335 επ., 1232. Από την ανάγνωση της ειρημένης απόφασης, θα πρέπει να δεχθούμε, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ότι η ευθύνη αυτή γεννάται όχι μόνον όταν καταναλώνεται η απαίτηση, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, αλλά και σε κάθε άλλη περίπτωση όπου υπάρχει αδυναμία επανεκχώρησης της ενεχυρασθείσας απαίτησης, δηλαδή και όταν η πιστώτρια την μεταβίβασε σε κάποιον τρίτο.

Μέχρι στιγμής τέθηκαν υπό την βάσανο της κριτικής σχεδόν όλες οι τάσεις της θεωρίας που αμφισβητούν την κρατούσα αντίληψη σχετικά με την νομική φύση της ενεχυρίασης κατ' άρθρο 39 § 1 του ΝΔ. Δυσκολότερο, όμως, είναι το έργο εκείνου που υπερασπίζεται την κρατούσα στην νομολογία άποψη, εάν ληφθεί υπόψιν ότι το άρθρο 39 § 3 του ΝΔ ορίζει ότι από την επίδοση της σύμβασης ενεχυρίασης η πιστώτρια λογίζεται ως νεμομένη την απαίτηση. Εν προκειμένω τίθεται το εξής ερώτημα: αφού η πιστώτρια, όπως κάθε εκδοχέας, αποκτά οριστικά την απαίτηση, δηλαδή καθίσταται «κύριος» της, για ποιον λόγο αναφέρεται στην ως άνω διάταξη ότι έχει απλώς την νομή της, η οποία συνιστά κάτι το έλασσον εν σχέσει με την «κυριότητα»; Δεν είναι άραγε προφανές ότι τούτο εξυπονοείται ήδη από την ιδιότητα του ως εκδοχέα; Σχετικώς προβάλλεται ότι η διατύπωση του άρθρου 39 § 3 του ΝΔ δεν πρέπει να ξενίζει, διότι το προϊσχύον βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο εξομοίωνε τις απαιτήσεις με κινητά, με αποτέλεσμα να είναι νοητή η «νομή» και επί των πρώτων.¹⁹³ Αν υποθεθεί ότι η επισήμανση αυτή αληθεύει, τότε η διάταξη αυτή αποτελεί έναν

¹⁸⁶ Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 26-27.

¹⁸⁷ ό.π. σελ. 27 σημ. 53.

¹⁸⁸ ΕλλΔνη 1990.313

¹⁸⁹ Βλ. Μάζη ό.π. σελ. 402, Σταθόπουλο ό.π. Την ίδια θέση, ότι δηλαδή η απόσβεση του χρέους επιφέρει την αυτοδίκαιη επάνοδο της απαίτησης στην περιουσία του ενεχυραστή, είχε λάβει ο Μπαλής (Ενεχύρασις, σελ. 203).

¹⁹⁰ Βλ. σημ. 150.

¹⁹¹ Χρ. Φίλιος, ΕΠολΔ 2010.331

¹⁹² ΕλλΔνη 2015.1405 με παρατηρήσεις Χρ. Φίλιου.

¹⁹³ Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης αρ. 822.

πλεονασμό, στερουμένου οιασδήποτε πρακτικής χρησιμότητας για τον ερμηνευτή. Απεναντίας, πειστικότερη κρίνεται η εκδοχή που πρώτος υποστήριξε ο *Μαριδάκης*,¹⁹⁴ δεχόμενος ότι η «νομή» του άρθρου 39 § 3 του ΝΔ δεν σημαίνει ουδέν άλλο, παρά την κτήση από τον ενεχυρούχο της εξουσίας εισπραξής της ενεχυρασθείσας απαίτησης, χωρίς κατά τα λοιπά να αποξενώνεται ο ενεχυραστής από αυτήν.¹⁹⁵ Πράγματι, με τον τρόπο αυτόν το ως άνω άρθρο έχει ουσιαστικό πλέον περιεχόμενο, συνιστάμενο στην διάκριση ανάμεσα στο πρόσωπο «εξουσιάζει» άμεσα την απαίτηση και στο πρόσωπο που είναι δικαιούχος της.¹⁹⁶

Δ) η νομολογιακή απόκλιση από την κρατούσα άποψη

Εάν η συζήτηση που διεξάγεται στο θεωρητικό επίπεδο αναφορικά με την ενεχυρίαση κατά τις διατάξεις του ΝΔ χαρακτηρίζεται από έντονη διαμάχη, δεν συμβαίνει το ίδιο και στην νομολογία του ΑΠ, η οποία κατ' αρχήν παραμένει σταθερή στην θέση της ότι η περί ης ο λόγος ενεχυρίαση συνιστά καταπιστευτική εκχώρηση απαίτησης. Τούτο όμως δεν είναι απόλυτο. Τα τελευταία έτη δύο αποφάσεις του ανωτάτου ακυρωτικού ήλθαν σε ρήξη με την ανωτέρω θεώρηση, καθώς έγινε δεκτό ότι η ενεχυρίαση απαίτησης του ΝΔ έχει τα αποτελέσματα της κοινής ενεχυρίασης απαίτησης του ΑΚ. Οι αποφάσεις αυτές είναι η ΑΠ 1065/2009¹⁹⁷ και η ΑΠ 1576/2014.¹⁹⁸ Ήδη είχε προηγηθεί η έκδοση της ΑΠ 1915/1999,¹⁹⁹ όπου το δικάσαν δικαστήριο, μολονότι απέστη της κρατούσας άποψης περί εκχώρησης, εν τούτοις δεν έκανε λόγο για σύσταση γνησίου ενεχύρου επί της ενεχυρασθείσας απαίτησης, θεωρώντας ότι η ενεχυρίαση σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 39 του ΝΔ παρέχει στην πιστώτρια δικαίωμα «εισπράξεως» της απαίτησης. Επειδή το δογματικό έρεισμα των δικαιοδοτικών κρίσεων που αναφέρθηκαν είναι κρίσιμο για την παρούσα ανάλυση, παρακάτω θα επιδοθούμε σε μία σύντομη παρουσίαση τους.

Στο πραγματικό επί του οποίου έκρινε η ΑΠ 1915/1999, είχε συσταθεί ενέχυρο σε τραπεζική κατάθεση υπέρ της τράπεζας που υπεχρεούτο σε απόδοση του προϊόντος της καταθέσεως. Το ειδικότερο ζήτημα που τέθηκε ήταν κατά πόσον η ενεχυρίαση αυτή προσέκρουε στις διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΝΔ 1059/1971, επιφέροντας ούτω την ακυρότητά της. Προκειμένου να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, ο ΑΠ προέβη σε νομικό χαρακτηρισμό του ενεχύρου που είχε συσταθεί εν προκειμένω, όπου οι ιδιότητες του ενεχυρούχου και του οφειλέτη της απαίτησης συνέπιπταν στο πρόσωπο της τράπεζας, θεωρώντας ότι κατ' απόκλιση του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ η απαίτηση δεν εκχωρήθηκε στην πιστώτρια, αλλά απλώς παρεσχέθη σε αυτήν το δικαίωμα εισπράξεως της «αφού δεν ενεχυράζεται απαίτηση του καταθέτου κατά τρίτου». Εν όψει δε του γεγονότος ότι δεν λαμβάνει ανακοίνωση της υπάρχουσας καταθέσεως του ενεχυραστού σε τρίτο, έγινε δεκτό ότι η εν λόγω ενεχυρίαση δεν αντιτίθετο στις διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου.

Ομοίως η ΑΠ 1065/2009 ασχολήθηκε με ενέχυρο που είχε συσταθεί σε τραπεζικό λογαριασμό του ενεχυραστή, υπέρ της τράπεζας στην οποία αυτός τηρείτο.

¹⁹⁴ EEN 1936.1013

¹⁹⁵ Ομοίως και *Μάζης* ό.π. σελ. 402.

¹⁹⁶ *Ρίζος*, Αρμ 2009.1325

¹⁹⁷ ΕΠολΔ 2010.60

¹⁹⁸ ΕλλΔνη 2015.1405

¹⁹⁹ ΝοΒ 2000.1407

Μολονότι η διαληφθείσα απόφαση αρχικά συντάχθηκε με την κρατούσα άποψη ότι η ενεχυρίαση κατ' άρθρο 39 § 1 του ΝΔ συνεπάγεται εκχώρηση της απαίτησης στην πιστώτρια, στην συνέχεια τόνισε πως ειδικά το ενέχυρο επί ίδιας οφειλής συνιστά μία «περιορισμένη» εκχώρηση, τα αποτελέσματα της οποίας ρυθμίζονται κατά πρώτο λόγο από το ενεχυριακό δίκαιο, επικουρικά δε και εφόσον δεν αντιτίθενται σε αυτό, από τις γενικές για την εκχώρηση απαιτήσεων διατάξεις. Για να δικαιολογήσει την απόκλιση αυτή από τα κρατούντα, ο ΑΠ επεσήμανε πως «η εκ του νόμου εκχώρηση αυτή, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι φθάνει και μέχρι το σημείο να υπερακοντίζει τον σκοπό για τον οποίον συνομολογείται η ενεχύραση απαιτήσεως του οφειλέτη κατά τρίτου, που είναι η εξασφάλιση της πιστώτριας τράπεζας». Η διαπίστωση αυτή οδήγησε το δικάσαν δικαστήριο σε μία σημαντική παραδοχή: η ύπαρξη του ενεχύρου δεν εμποδίζει τους δανειστές του ενεχυραστή να κατάσχουν την τραπεζική του κατάθεση. Επομένως, όταν κατάσχεται η κατ' αυτής απαίτηση για την απόδοση του προϊόντος της κατάθεσης, η τράπεζα οφείλει να αναφέρει στην κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ δήλωσή της το ποσό που περιέχει ο τραπεζικός λογαριασμός του ενεχυραστή κατά τον χρόνο της κατάσχεσης, με μνεία του υπέρ αυτής ενεχύρου. Ωστόσο, η ύπαρξη του δικαιώματός της επί της κατάθεσης έχει ως αποτέλεσμα ότι δεν δύναται να υποχρεωθεί σε απόδοση του ποσού στον κατασχόντα. Ο τελευταίος θα ικανοποιηθεί από την κατασχεθείσα απαίτηση μόνον όταν αποσβεσθεί το ενέχυρο.

Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ένα πιστωτικό ίδρυμα είχε συστήσει ενέχυρο στην κατ' αυτού απαίτηση από τραπεζικό λογαριασμό που ανήκε στον ενεχυραστή, το προϊόν του οποίου ανήρχετο στο ποσό των 126.152,65 ευρώ. Στην κατάθεση αυτή επεβλήθη από έναν δανειστή του ενεχυραστή αναγκαστική κατάσχεση, πλην όμως η καθ' ης η απαίτηση τράπεζα δήλωσε, σύμφωνα με το άρθρο 985 ΚΠολΔ, ότι ο τηρούμενος λογαριασμός είχε ως υπόλοιπο μόνο το ποσό των 106,95 ευρώ. Ο κατασχών ανέκοψε την δήλωση αυτήν ως ανακριβή, επέτυχε δε στην κατ' έφεσιν δίκη την αναγνώριση της απαίτησης του ενεχυραστή απορρέουσας από την ως άνω τραπεζική κατάθεση, ύψους 126.152,65 ευρώ. Εν τούτοις, η απόφαση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου αναιρέθηκε από τον ΑΠ αφενός επειδή δεν αναφέρθηκε ότι επί της καταθέσεως είχε συσταθεί ενέχυρο αφετέρου επειδή υποχρέωσε την υπέρ ης το ενέχυρο τράπεζα να καταβάλει το ποσόν στον κατασχόντα.

Η ΑΠ 1576/2014 αποτελεί την πιο πρόσφατη απόφαση του ανωτάτου ακυρωτικού που απέκκλιε από την κρατούσα άποψη της νομολογίας σχετικά με την ενεχυρίαση απαιτήσεως κατά τις διατάξεις του ΝΔ της 17.7/13.8.1923. Πλην όμως, η τοποθέτηση του ΑΠ δεν υπήρξε ξεκάθαρη εν προκειμένω. Από την μία πλευρά υιοθετήθηκαν εν μέρει τα πορίσματα της ΑΠ 1065/2009, και δη ότι η εκχώρηση της ενεχυρασθείσας απαίτησης κατ' άρθρο 39 § 1 του ΝΔ «δεν πρέπει να υπερακοντίζει τον σκοπό για τον οποίον συμφωνήθηκε και με την έννοια αυτή αφενός μεν είναι επιτρεπτή η κατάσχεση της ενεχυρασθείσας απαίτησης από δανειστή του ενεχυραστή στα χέρια του ενεχυρούχου ως τρίτου». Από την άλλη, η ΑΠ 1576/2014 δεν στοιχήθηκε πλήρως με την ΑΠ 1065/2009, καθώς έγινε δεκτό πως η απόσβεση του ασφαλιζομένου χρέους πριν την είσπραξη της απαίτησης γεννά απλώς υποχρέωση της πιστώτριας να την επανεκχωρήσει στον ενεχυραστή, σε αντίθεση με ό,τι θα συνέβαινε εάν επρόκειτο για γνήσιο ενέχυρο, όπου η απαίτηση επανέρχεται αυτοδικαίως στην περιουσία του ενεχυραστή. Άλλωστε, η ΑΠ 1065/2009 ρητώς ανέφερε ότι η ενεχυρίαση απαίτησης

σύμφωνα με τον ΝΔ διέπεται κατά πρώτο λόγο από το ενεχυριακό δίκαιο, ενώ στην ΑΠ 1576/2014 απουσιάζει οποιαδήποτε σχετική επισήμανση. Συνεπώς, δεν είναι σαφές σε ποίο ακριβώς συμπέρασμα κατέληξε η ΑΠ 1576/2014 σε ό,τι αφορά την νομική φύση της ενεχυρίασης απαίτησης κατά το ΝΔ.

Επί των ανωτέρω αποφάσεων, λεκτέα τα ακόλουθα.

Από την επισκόπηση των ειρημένων αποφάσεων δεν προκύπτει η δογματική βάση, επί της οποίας στηρίχθηκε η «θραύση» με τα κρατούντα στην νομολογία του ΑΠ, αλλά μάλλον η μεταστροφή αυτή υπαγορεύθηκε από κάποιες ανάγκες των συναλλαγών που έχρηζαν άμεσης αντιμετώπισης. Τούτο ισχύει ιδίως για τις ΑΠ 1915/1999 και ΑΠ 1065/2009. Αντιθέτως, η μείζων πρόταση της ΑΠ 1576/2014, κατά το σκέλος που αναφέρεται στην νομική φύση του ενεχύρου επί απαιτήσεως κατά τις διατάξεις του ΝΔ, παραθέτει ως *obiter dictum* την ανωτέρω εκδοχή της ως προς το ζήτημα που μας απασχολεί, προσπαθώντας να συγκεράσει τόσο την θεωρία περί ενεχύρου όσο και εκείνη της καταπιστευτικής εκχώρησης.²⁰⁰ Το εγχείρημα, όμως, αυτό υπήρξε, όπως παρατηρείται προσφυσώς, νομικά ανεπιτυχές, καθώς οι δύο θεσμοί, του ενεχύρου και της καταπιστευτικής εκχώρησης, αναπτύσσουν διαφορετική λειτουργία και όθεν είναι ασυμβίβαστη η τυχόν συνύπαρξή τους.²⁰¹

Αξίζει να σημειωθεί πως η ΑΠ 1915/1999 δεν επιχειρηματολόγησε υπέρ της μίας ή της άλλης τοποθέτησης προκειμένου να θεμελιώσει την κρίση της. Ως δικαιολογητική βάση της απόψεώς της αποτέλεσε το γεγονός ότι η ενεχυρίαση απαιτήσεως σύμφωνα με το ΝΔ δεν μπορούσε να λειτουργήσει ως εκχώρηση εν προκειμένω επειδή δεν ενεχυριάσθηκε απαίτηση του ενεχυραστή κατά τρίτου, όπως απαιτεί το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ. Τούτο, βέβαια, σημαίνει ότι, σύμφωνα με την ΑΠ 1915/1999, στοιχείο του πραγματικού της σύμβασης ενεχυρίασης του ΝΔ είναι η ύπαρξη τριμερούς σχέσης, όπου τα πρόσωπα του ενεχυρούχου και του *debitor obligneratus* δεν πρέπει να ταυτίζονται. Τούτων δοθέντων, φαίνεται πως εμμέσως θεωρήθηκε άκυρη η ενεχυρίαση που απασχόλησε το δικαστήριο στην κριθείσα υπόθεση, χαρακτηριστείσα κατά μετατροπή ως μία σύμβαση που παρέχει στην πιστώτρια δικαίωμα είσπραξης της απαίτησης. Πάντως, η άρνηση της ιδιότητας της τράπεζας ως τρίτου ήταν απαραίτητη ούτως ώστε το δικάσαν δικαστήριο να δεχθεί στην συνέχεια ότι το μόρφωμα αυτό, παρέχον στον ενεχυρούχο το δικαίωμα είσπραξης της απαίτησης, αλλά και ο προταθείς από την ενεχυρούχο τράπεζα συμψηφισμός κατά της απαίτησης του ενεχυραστή από την κατάθεση, δεν επλήτοντο από ακυρότητα λόγω πρόσκρουσης στις διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου. Κατά την άποψή μας, είναι εμφανής η τάση προστασίας της τραπεζικής πίστης που διέπει την ΑΠ 1915/1999, όπως αυτή προέκυψε από την ανάγνωση της απόφασης.

Η ΑΠ 1065/2009 είναι η μόνη από τις αναλυθείσες αποφάσεις που ξεκάθαρα έλαβε θέση υπέρ του χαρακτηρισμού της ενεχυρίασης του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ ως γνησίου ενεχύρου. Θυμίζουμε ότι η υπόθεση αυτή αφορούσε την σύσταση ενεχύρου υπέρ τράπεζας επί τηρουμένου σε εκείνην τραπεζικού λογαριασμού του ενεχυραστή. Ωστόσο, προβληματική είναι η θεμελίωση της δικαιοδοτικής κρίσης του ΑΠ, αφού το μόνο εγχείρημα που εισφέρθηκε προς επίρρωση της θέσης αυτής είναι η αόριστη

²⁰⁰ Ομοίως *Χρ. Φίλιος*, *ΕλλΔνη* 2015.1407-1408

²⁰¹ *ό.π.*

εξαγγελία πως «η εκ του νόμου εκχώρηση αυτή, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι φθάνει και μέχρι το σημείο να υπερακοντίζει τον σκοπό για τον οποίο συνομολογείται η ενεχύραση απαιτήσεως του οφειλέτη». Με ποιον ακριβώς τρόπο «υπερακοντίζει τον σκοπό» του το ενέχυρο επί τραπεζικής κατάθεσης υπέρ της ίδιας τράπεζας που ενέχεται σε απόδοση του ποσού, είναι ένα ερώτημα που δεν απαντήθηκε από το ανώτατο ακυρωτικό. Η παρατήρηση αυτή, περί υπέρβασης του σκοπού της ενεχυρίασης, θα έπρεπε να αποτελεί το συμπέρασμα του δικαστηρίου, αφού προηγουμένως θα είχαν παρατεθεί συγκεκριμένα επιχειρήματα, τα οποία αρύονται από τις γνωστές μεθόδους ερμηνείας των νόμων και τα οποία έχει εισφέρει η θεωρία προκειμένου να αντικρούσει την κρατούσα άποψη αναφορικά με τα αποτελέσματα της ενεχυρίασης του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ. Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να παροραθεί ότι χάρη στην εκδοχή περί γνησίου ενεχύρου, αναγνωρίστηκε η δυνατότητα των δανειστών του ενεχυραστή να κατάσχουν στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης την τραπεζική του κατάθεση.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να επαναφέρουμε, επιγραμματικά, την επιχειρηματολογία που συνηγορεί υπέρ του γνησίου ενεχύρου, όπως αυτή εκφράζεται στην θεωρία: ο όρος εκχώρηση στο άρθρο 39 § 1 του ΝΔ δεν είναι ακριβής, αλλά χρησιμοποιήθηκε απλώς για να αποσαφηνίσει ότι ο ενεχυρούχος δικαιούται να εισπράξει την απαίτηση πριν τη λήξη του χρέους και όχι για να υποδηλώσει την μεταβίβαση της απαίτησης στον ενεχυρούχο· η «νομή» του άρθρου 39 § 3 του ΝΔ κατά την αληθινή της έννοια απονέμει στον ενεχυρούχο μόνον το δικαίωμα είσπραξης της απαίτησης, ενώ παράλληλα ο ενεχυραστής παραμένει «κύριός» της, δηλαδή δανειστής της· η λειτουργία της εκχώρησης δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 44 του ΝΔ, κατά το οποίο η πιστώτρια υποχρεούται να αποδώσει στον ενεχυραστή το υπόλοιπο που απομένει από την είσπραξη της απαίτησης· η καταπιστευτική εκχώρηση δεν έχει χαρακτήρα παρεπόμενου δικαιώματος, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η νομολογία για την εκχώρηση του άρθρου 39 § 1 του ΝΔ· η θεώρηση περί γνησίου ενεχύρου διανοίγει μία ακόμη συναλλακτική δυνατότητα, πλάι στην ενεχυρίαση του ΑΚ και στην καταπιστευτική εκχώρηση.

Υπό το φως των διαπιστώσεων αυτών, κρίνουμε πως με τις υπ' αριθμούς 1915/1999 και 1065/2009 αποφάσεις του ο ΑΠ θέλησε να προστατέψει την ομαλή εξέλιξη των συναλλαγών, και ειδικότερα στην μεν πρώτη περίπτωση για να ενισχύσει την τραπεζικής πίστη, στην δε δεύτερη για να διευκολύνει τους δανειστές του ενεχυραστή να κατάσχουν τους τραπεζικούς του λογαριασμών, επί των οποίων είχε συσταθεί ενέχυρο. Είναι αναμφίβολο ότι τα συμφέροντα αυτά, εκτός από θεμιτά, οφείλουν να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας από κάθε έννομη τάξη. Δεν μπορούν, μολαταύτα, να αποτελέσουν αφ' εαυτών το στήριγμα για την ανάπτυξη ενός νομικού συλλογισμού, καθώς τα κριτήρια που θα επιτελέσουν αυτή την λειτουργία πρέπει να είναι νομικά. Για την διασφάλιση της νομικής τους αρτιότητας, οι αναλυθείσες αποφάσεις θα έπρεπε να περιλάβουν έστω μία από τις ανωτέρω τοποθετήσεις της θεωρίας προκειμένου να αντικρούσουν επιτυχώς την κρατούσα άποψη. Πλην όμως, τούτο δεν συνέβη, αφού στην μείζονα πρόταση των αποφάσεων αυτών απουσιάζει οποιαδήποτε μνεία των επιχειρημάτων που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν εν προκειμένω.

Ε) η είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης

Είδαμε ότι κατόπιν της γνωστοποίησης της ενεχυρικής σύμβασης στον οφειλέτη, η πιστώτρια καθίσταται μοναδικός δικαιούχος της ενεχυραθείσας απαίτησης,²⁰² δικαιούμενη να την εισπράξει, σύμφωνα με τα άρθρα 39, 40 και 44 του ΝΔ. Σε σύγκριση με τις ισχύουσες επί του ενεχύρου απαίτησης του ΑΚ διατάξεις των άρθρων 1252-1254 του νομοθετήματος αυτού, οι ρυθμίσεις της εισπραξης της απαίτησης κατά το ΝΔ είναι ευνοϊκότερες για τον ενεχυρούχο δανειστή, όπως θα φανεί στην συνέχεια.²⁰³ Πάντως, οι ΑΚ 1252-1254 εφαρμόζονται συμπληρωματικώς επί των αντίστοιχων διατάξεων του ΝΔ.²⁰⁴ Το ΝΔ δεν μεταχειρίζεται την εισπραξη των ενεχυριαζόμενων απαιτήσεων με όμοιο τρόπο, αλλά προβαίνει σε διαφορετική ρύθμιση της εξουσίας αυτής του ενεχυρούχου, ανάλογα με το είδος της ενεχυραθείσας απαίτησης, καθώς και με το αν έληξε ή όχι η ασφαλιζόμενη απαίτηση, σε αντιστοιχία με όσα επισημάνθηκαν παραπάνω υπό τις ΑΚ 1252-1254.

Ειδικότερα, όταν λήξει η ενεχυραθείσα απαίτηση, ενώ δεν έληξε ακόμη το ασφαλιζόμενο χρέος, η ενεχυρούχος δανείστρια έχει δικαίωμα να εισπράξει μόνη την απαίτηση, είτε αυτή είναι χρηματική είτε μη χρηματική.²⁰⁵ Ήδη αναφύεται η πρώτη διαφορά εν σχέσει με την ενεχυρίαση απαίτησης κατά τον ΑΚ, αφού κατ' άρθρο 1253 ΑΚ προ της λήξεως του χρέους ο ενεχυρούχος δεν δύναται να εισπράξει μεμονωμένα την ενεχυραθείσα απαίτηση που έχει ως αντικείμενο χρήματα, υποχρεούμενος να πράξει τούτο από κοινού με τον ενεχυραστή. Ούτω υπό το ΝΔ η θέση του ενεχυρούχου καθίσταται πλεονεκτικότερη, δεδομένου ότι η τυχόν άρνηση του ενεχυραστή να στερήσει στην λήψη της παροχής, ουδόλως προβληματίζει τον ενεχυρούχο, ο οποίος δεν θα έχει ανάγκη να ζητήσει δικαστική προστασία για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό, όπως θα συνέβαινε εάν επρόκειτο για ενεχυρίαση σύμφωνα με τον ΑΚ.

Με την εισπραξη της μη χρηματικής απαίτησης η πιστώτρια αποκτά ενέχυρο επ' αυτής (ΑΚ 1252 εδ. β') και θα ικανοποιηθεί στην συνέχεια όταν λήξει το χρέος κατά το άρθρο 40 του ΝΔ.²⁰⁶ Αν η απαίτηση είναι χρηματική συνιστάται ενέχυρο επί των εισπραχθέντων χρημάτων.²⁰⁷

Αν έληξαν τόσο η ασφαλιζόμενη όσο και η ενεχυριαζόμενη απαίτηση, η ενεχυρούχος δανείστρια έχει κατά το άρθρο 44 του ΝΔ το δικαίωμα να προβεί μόνη στην εισπραξη της απαίτησης, δε η απαίτηση δεν είναι χρηματική, αποκτά με την εισπραξη της ενέχυρο στο πράγμα του ενεχυραστή κατά το άρθρο 1254 εδ. α' που βρίσκει έδαφος εφαρμογής από την λήξη της ενεχυρασμένης απαίτησης, το οποίο μπορεί να εκποιήσει κατά τα άρθρα 40 επ. του ΝΔ.²⁰⁸ Σημειωτέον ότι σε αντίθεση με την ΑΚ 1254 εδ. β', όπου ο ενεχυρούχος έχει δικαίωμα να εισπράξει την ενεχυραθείσα απαίτηση «μόνον κατά το απαιτούμενο για την ικανοποίησή του ποσό», κατά το ΝΔ η πιστώτρια αποκτά μία ουσιώδη διευκόλυνση, καθώς δικαιούται να

²⁰² ΑΠ 906/2019 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1447/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1564/2017 ΕΕμπΔ 2018.549, ΑΠ 1883/2014 ΕλλΔνη 2015.1405

²⁰³ Δημάκου, άρθρο 1254 αρ. 19

²⁰⁴ Βαθρακοκόλλης, άρθρο 1254 αρ. 12, ολΑΠ 11/2018 ΧρΙΔ 2021.26.

²⁰⁵ Δημάκου, άρθρο 1254 αρ 20, Μάζης, ό.π., σελ. 405, Σ. Γεωργιάδης, άρθρα 1252-1254 αρ. 6, ολΑΠ 11/2018 ό.π.

²⁰⁶ Δημάκου ό.π., Μάζης ό.π., Σ. Γεωργιάδης ό.π., ολΑΠ 11/2018 ό.π.

²⁰⁷ Πρόκειται για ανώμαλο ενέχυρο (pignus irregulare). Δημάκου ό.π., Μάζης ό.π.

²⁰⁸ Δημάκου, άρθρο 1254 αρ. 21, Μάζης, ό.π. σελ. 404, ολΑΠ 11/2018

εισπράξει ολόκληρη την απαίτηση, ασχέτως εάν στο μεταξύ έχει μειωθεί το ποσό της ασφαλιζόμενης απαίτησης.²⁰⁹

Τελευταία περίπτωση που ενδέχεται να ανακύψει είναι να λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος προ της ενεχυρασθείσας απαίτησης. Δεδομένου ότι δεν αποκτά αγωγή δικαίωμα κατά του οφειλέτη εάν δεν καταστεί ληξιπρόθεσμη η ενεχυρασθείσα απαίτηση, ο ενεχυρούχος οφείλει να αναμείνει την λήξη της, δικαιούμενος, πάντως, να απαιτήσει την εκχώρησή της αντί καταβολής από τον ενεχυραστή (ΑΚ 1254 εδ. γ').²¹⁰

Αναφέρθηκε ότι η εισπρακτική εξουσία της πιστώτριας κατά το ΝΔ λαμβάνει πάντα την μορφή της κτήσης επί της παροχής δικαιώματος ενεχύρου, χωρίς να ασκεί κάποια επιρροή εν προκειμένω το εάν έληξε ή όχι το ασφαλιζόμενο χρέος. Μολαταύτα, με την εκδοχή αυτή διαφώνησε η μειοψηφία της οΛΑΠ 11/2018, η οποία υποστήριξε πως η είσπραξη της απαίτησης διενεργείται αποκλειστικά μέσω του μηχανισμού που καθιερώνει το άρθρο 40 § 1 του ΝΔ, δηλαδή με την επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης που θα έχει ως σκοπό την ρευστοποίηση της απαίτησης. Με άλλες λέξεις, η πιστώτρια ουδέποτε αποκτά δικαίωμα ενεχύρου επί των εισπραχθέντων πραγμάτων, χρημάτων ή άλλων κινητών. Η τοποθέτηση αυτή ήταν κρίσιμη για την θεμελίωση του πορίσματος της μειοψηφίας, κατά την οποία συνιστάται εγκύρως ενέχυρο επί απαιτήσεως με αντικείμενο την μεταβίβαση ακινήτου. Και τούτο διότι δεν τίθεται ζήτημα κτήσης ενεχύρου επί του ακινήτου, ένα αποτέλεσμα που είναι ασυμβίβαστο με την λειτουργία του ενεχύρου, αλλά ο ενεχυρούχος θα ικανοποιήσει την απαίτησή του ρευστοποιώντας την ενεχυρασθείσα απαίτηση με αναγκαστική εκτέλεση. Την άποψη αυτήν αντέκρουσε η πλειοψηφία της διαληφθείσας απόφασης, με το σκεπτικό ότι στην συνέχεια ο υπερθεματιστής θα αποκτήσει το ακίνητο είτε με αυτοσύμβαση είτε ασκώντας αγωγή καταδίκης σε δήλωση βουλήσεως, δηλαδή αξιοποιώντας τον μηχανισμό του ενεχύρου.

Ένα άλλο θέμα που θα πρέπει να μας απασχολήσει στην παρούσα ενότητα άπτεται της δικαστικής επιδίωξης του δικαιώματος του ενεχυρούχου να εισπράξει την απαίτηση. Όπως εκτέθηκε, η σύσταση ενεχύρου σε απαίτηση σύμφωνα με το ΝΔ λειτουργεί ως καταπιστευτική εκχώρηση, με συνέπεια να αποκόπτεται ο δεσμός μεταξύ του οφειλέτη και του εκχωρητή, ο οποίος αποξενώνεται και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας, ο οποίος νομιμοποιείται να ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη.²¹¹ Εν όψει των ανωτέρω παραδοχών, έχει τεθεί το ερώτημα κατά πόσον ο εκχωρητής πράγματι στερείται οιασδήποτε εξουσίας επενέργειας στην εκχωρηθείσα απαίτηση ή αν αντιθέτως δικαιούται να ασκήσει αυτήν, όπως ιδίως να οχλήσει τον οφειλέτη ή να τον εναγάγει με αίτημα την καταβολή της παροχής στον εκδοχέα.²¹² Η αναγνώριση στο πρόσωπο του εκχωρητή των τελευταίων αυτών εξουσιών θα του επιτρέψει, μεταξύ άλλων, να αντιμετωπίσει επιτυχώς το πρόβλημα που αναφέρεται από την αδράνεια του εκδοχέα να εισπράξει την απαίτηση.²¹³ Επειδή η άρνηση της δυνατότητας του

²⁰⁹ Μάζης ό.π.

²¹⁰ Μάζης ό.π. σελ. 404-405.

²¹¹ Βλ, σημ. 152

²¹² Το ζήτημα αυτό αποτελεί τον κεντρικό προβληματισμό του άρθρου του *Λαδογιάννη*, Ενάσκηση και είσπραξη της ενεχυρασμένης ή της εξασφαλιστικά εκχωρημένης απαίτησης: το πρόβλημα της αδράνειας του ασφαλειολήπτη, ΧρΙΔ 2021.401 επ.

²¹³ ό.π. σελ. 402.

εκχωρητή να αιτηθεί την καταβολή της παροχής στον εκδοχέα θεωρείται ότι δεσμεύει υπέρμετρα την θέση του πρώτου,²¹⁴ γίνεται δεκτό ότι ο εκχωρητής μπορεί, υπό την ιδιότητά του ως δανειστή του εκδοχέα, δικαιούμενου να απαιτήσει την επανεκχώρηση της απαίτησης, να ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 72 ΚΠολΔ.²¹⁵

Τέλος, ο debitor obriagneratus, εναγόμενος από τον ενεχυρούχο, αντιτάσσει κατ' αυτού όσες ενστάσεις είχε κατά του ενεχυραστή μέχρι της στιγμής της αναγγελίας της ενεχυρίασεως.²¹⁶

3) Η λήξη της ενεχυρικής σχέσης

Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στην ενεχυρίαση απαίτησης κατά τον ΑΚ, όπου η με οποιονδήποτε τρόπο απόσβεση του ασφαλιζόμενου χρέους επιφέρει την απόσβεση και του ενεχύρου, με αποτέλεσμα η ενεχυρασθείσα απαίτηση να επανέρχεται αυτοδικαίως στην περιουσία του ενεχυραστή, στην ενεχυρίαση σύμφωνα με το ΝΔ, ένεκα της λειτουργίας της καταπιστευτικής εκχώρησης, ο ενεχυραστής οφείλει να απαιτήσει την επανεκχώρησή της από τον ενεχυρούχο, όπως έχουμε επανειλημμένως τονίσει.

Ως προς το σημείο αυτό άξια μνείας είναι η άποψη του *Μπαλή*, ο οποίος καίτοι δέχεται ότι η ενεχυρίαση του ΝΔ έχει κατ' αρχήν ενέργεια εκχωρήσεως, εν τούτοις δεν συντάσσεται με όσα παρατηρήσαμε ανωτέρω όσον αφορά την επίδραση της απόσβεσης του χρέους επί της ενεχυρασθείσας απαίτησης.²¹⁷ Συγκεκριμένα, με την απόσβεση του ασφαλιζόμενου χρέους η ενεχυρασθείσα απαίτηση επιστρέφει αυτοδικαίως στα χέρια του ενεχυραστή, χωρίς να χρειάζεται να αναμείνει την επανεκχώρησή της από τον ενεχυρούχο.²¹⁸

Κατά τα λοιπά, παραπέμπουμε σε όσα κάναμε δεκτά υπό την αντίστοιχη ενότητα του ενεχύρου επί απαίτησης σύμφωνα με τον ΑΚ.

---

²¹⁴ ό.π. σελ. 407

²¹⁵ ό.π, σελ. 409-410.

²¹⁶ *Μπαλής*, *Ενεχύρασις*, σελ. 203

²¹⁷ ό.π.

²¹⁸ ό.π.

IV.ΕΝΕΧΥΡΙΑΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Ν. 2844/2000

1)Ο λόγος θέσπισης του ν. 2844/2000-Πεδίο εφαρμογής

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, είδαμε ότι στις ενεχυριάσεις που μας απασχόλησαν έχει προβλεφθεί ως τρόπος δημοσιότητάς τους η γνωστοποίηση της ενεχυρίασης στον οφειλέτη της απαίτησης. Μάλιστα, τόσο στον ΑΚ όσο και το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 η γνωστοποίηση αυτή αποτελεί προϋπόθεση του κύρους της ενεχυρίασης, με αποτέλεσμα η τυχόν παράλειψή της να αδυνατεί να επιφέρει την σκοπούμενη από τα μέρη σύσταση του ενεχύρου. Συνεπώς, υπό το ισχύον δίκαιο οι συμβαλλόμενοι είναι αναγκασμένοι να καταστήσουν ευρύτερα γνωστή την ενεχυρική σχέση.

Εξάλλου, παρόμοια με την γνωστοποίηση είναι και η λειτουργία της αναγγελίας κατ' άρθρο 460 ΑΚ στο δίκαιο της εκχώρησης. Ωστόσο, αμφισβητείται κατά πόσον η αναγγελία αποτελεί προϋπόθεση του κύρους ή όρο του ενεργού για την συντέλεση της εκποιητικής δικαιοπραξίας.²¹⁹

Η υποχρέωση αυτή έχει τεθεί για να διασφαλίσει την ενημέρωση αφενός των τρίτων που ενδιαφέρονται για την απαίτηση επειδή π.χ. επιθυμούν να την αποκτήσουν ή να την κατάσχουν, αφετέρου του οφειλέτη, ο οποίος πρέπει να γνωρίζει σε ποιο πρόσωπο χρεωστεί την παροχή.²²⁰ Εκτός, όμως, από την εξυπηρέτηση των ανωτέρω στοχεύσεων, το γεγονός της δημοσίευσης της ενεχυρίασης συνδέεται με μια σημαντική έννομη συνέπεια: εκείνην του καθορισμού της προτεραιότητας σε περίπτωση σύγκρουσης περισσοτέρων ενεχυρούχων λόγω σύστασης διαδοχικών ενεχύρων επί της ίδιας απαίτησεως. Στο πλαίσιο της ενεχυρίασης του ΑΚ, η σειρά προτίμησης των δανειστών κρίνεται με βάση τον χρόνο της γνωστοποίησης (ΑΚ 1250).²²¹ Ούτω ο ενεχυρούχος που αναγγέλθηκε πρώτος αποκτά ενέχυρο πρώτης τάξεως, ο δεύτερος, δεύτερης τάξεως κ.ο.κ. Η τελευταία αυτή πτυχή της δημοσιότητας απουσιάζει από την ενεχυρίαση απαίτησης σύμφωνα με το ΝΔ της 17.7/13.8.1923, δεδομένου ότι κατά την κρατούσα άποψη ο ενεχυραστής δεν δύναται να μεταβιβάσει περαιτέρω την απαίτηση,²²² ώστε να υπάρξουν περισσότεροι του ενός ενεχυρούχοι και συνακόλουθα να απαιτηθεί ο καθορισμός της προτίμησής τους. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η αναγγελία δεν έχει σημασία κατά το ΝΔ της 17.7/13.8.1923, καθώς από τον χρόνο της αναγγελίας θα κριθεί ο ενεχυρούχος που έχει αποκτήσει πρώτος το ενέχυρο επί της απαίτησεως, αποκλείοντας τους επόμενους αναγγεληθέντες δανειστές.

Επομένως, με βάση τις επιλογές του νομοθέτη είναι σαφές ότι όσοι ενδιαφέρονται να πληροφορηθούν για την κατάσταση της απαίτησης θα πρέπει να αποταθούν στον οφειλέτη, καθιστάμενος με τον τρόπο αυτόν σε «πρόσωπο αναφοράς»²²³ για τους τρίτους, ελλείψει κάποιου άλλου συστήματος δημοσίευσης των δικαιοπραξιών, όπως π.χ. η καταχώριση των εκχωρήσεων ή των ενεχυριάσεων σε δημόσιο βιβλίο προσβάσιμο σε κάθε συναλλασσόμενο. Η ρύθμιση αυτή εξηγείται από την σκέψη πως ο οφειλέτης είναι ο πλέον κατάλληλος για να αναλάβει την αρμοδιότητα

²¹⁹ Βλ. σημ. 34, 45.

²²⁰ Βλ. σημ. 31.

²²¹ Δημάκου, άρθρο 1250 αρ. 1

²²² Βλ. σημ. 156

²²³ Κατά την έκφραση του Σταθόπουλου, ΕπισκΕΔ 1997.16

της ενημέρωσης των τρίτων.²²⁴ Εξάλλου, ο διαληφθείς τρόπος δημοσιότητας που έχει καθιερωθεί από τον ΑΚ, συνιστάμενος στην ενημέρωση του οφειλέτη, ανταποκρινόταν στις οικονομικές συναλλαγές που είχε ως πρότυπο ο νομοθέτης του ΑΚ, οι οποίες ήταν εν πολλοίς απλούστερες σε σύγκριση με τις σημερινές.²²⁵

Πάντως, η θεωρία είχε αναδείξει από νωρίς τις αδυναμίες που χαρακτήριζαν τις ανωτέρω διατάξεις. Ήδη ο *Λιτζερόπουλος*²²⁶ ερμηνεύοντας την ΑΚ 460, είχε τονίσει ότι ο οφειλέτης ενδέχεται να αρνηθεί την παροχή των ζητούμενων πληροφοριών ή να τις παράσχει μεν, πλην όμως να είναι ανακριβείς. Σε κάθε περίπτωση οι τρίτοι βρίσκονται σε ολισθηρό έδαφος, αφού η τυχόν πλάνη τους, οφειλόμενη σε ανακριβή ενημέρωση από τον οφειλέτη, ως προς την ύπαρξη βαρών ή την προηγηθείσα εκχώρηση της απαίτησης είναι νομικά αδιάφορη, εάν δε αποκτήσουν κάποιο δικαίωμα επί μίας βεβαρυμένης ή ήδη εκχωρηθείσας απαίτησης, δεν θα τύχουν προστασίας βάσει των ΑΚ 1036 επ., 1040.²²⁷ Περαιτέρω, προβληματική μπορεί να είναι αποβεί και η ίδια η αναζήτηση του οφειλέτη²²⁸ ή να είναι και αδύνατη, επειδή δεν υπάρχει ακόμη οφειλέτης, όπως θα συμβαίνει επί μελλοντικών απαιτήσεων.²²⁹ Επίσης, καθώς αποτελεί πλέον σύνηθες φαινόμενο η ασφαλειοποίηση των απαιτήσεων ως μέσο για την άντληση κεφαλαίων, η σύσταση βαρών επί απαιτήσεων πρέπει να διέπεται από διαφάνεια και να είναι προσβάσιμη από τους τρίτους, ώστε οι τελευταίοι να μπορούν να διαμορφώσουν μια αληθινή εικόνα για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, με την οποία συναλλάσσονται.²³⁰

Οι αδυναμίες αυτές του ισχύοντος συστήματος δημοσιότητας θεραπεύονται σε μεγάλο βαθμό μετά την ψήφιση του ν. 2844/2000 που τιτλοφορείται «συμβάσεις επί κινητών ή απαιτήσεων υποκείμενες σε δημοσιότητα και άλλες συμβάσεις παροχής ασφάλειας». Κυριότερη καινοτομία του νομοθετήματος αυτού σε ό,τι αφορά την ενεχυρίαση απαιτήσεων είναι η καθιέρωση ενός δημοσίου βιβλίου στο οποίο οι ενδιαφερόμενοι δύνανται, υπό τις προϋποθέσεις του νόμου, να καταχωρίσουν την ενεχυρική σύμβαση (άρθρο 11 § 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 3).²³¹ Τούτο, σύμφωνα με την οικεία εισηγητική έκθεση, έγινε για δύο κυρίως λόγους: πρώτον, επειδή η ανωτέρω καταχώριση προκαθορίζει με σαφήνεια την χρονική προτεραιότητα των βαρών που έχουν συσταθεί επί της ίδιας απαιτήσεως²³² δεύτερον, επειδή οι αντιλήψεις τις οποίες είχε υπ' όψιν ο νομοθέτης του ΑΚ έχουν ξεπεραστεί ένεκα της αλματώδους εξέλιξης που σημειώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες.²³³

Ο μόνος όρος που τίθεται για την υπαγωγή στις διατάξεις του ν. 2844/2000 αφορά την φύση της ενεχυριζομένης απαίτησης, η οποία απαιτείται να είναι «επιχειρηματική» (άρθρο 11 § 1). Αντιθέτως, ο νόμος δεν απαιτεί την συνδρομή της

²²⁴ *Λιτζερόπουλος* § 293

²²⁵ *Μάζης*, Αρμ. 2002.1147

²²⁶ § 293

²²⁷ *Σταθόπουλος*, ΕπισκεΕΔ 1997.17-18, *Γ. Γεωργιάδης* αρ. 536.

²²⁸ *Λαδογιάννης*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 113.

²²⁹ *Σταθόπουλος*, ΕπισκεΕΔ 1997.17

²³⁰ ό.π. σελ. 19.

²³¹ Στο εξής, όπου δεν παρατίθεται ο νόμος στον οποίον αναφέρονται οι διατάξεις, νοείται ο ν. 2844/2000.

²³² Εισηγητική Έκθεση ν. 2844/2000 (στο εξής Εισηγητική Έκθεση), υπό Δ.1

²³³ ό.π.

ιδιότητας του επιχειρηματία ή του εμπόρου στο πρόσωπο είτε του ενεχυραστή είτε του ενεχυρούχου. Με βάση την διατύπωση του άρθρου 11 § 1 φαίνεται να αποσυνδέεται η προέλευση της απαίτησης από την ιδιότητα του δανειστή της, ώστε να είναι νοητή η περίπτωση όπου ένα πρόσωπο στερούμενο της ιδιότητας του εμπόρου αποκτά μία επιχειρηματική απαίτηση π.χ. λόγω εκχώρησης ή κληρονομικής διαδοχής και στην συνέχεια την ενεχυριάζει κατά τις διατάξεις του ν. 2844/2000. Φρονούμε, ωστόσο, ότι παρά την σιωπή του νόμου τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να είναι επιχειρηματίες ή επαγγελματίες, η δε ασφάλεια να δίδεται για τις ανάγκες της επιχείρησης ή του επαγγέλματος του οφειλέτη. Και τούτο με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1 § 1, το οποίο ρυθμίζει την σύσταση ενεχύρου επί κινητού χωρίς παράδοση, δεδομένου ότι με την χρήση της φράσης «επιχειρηματική απαίτηση» στο άρθρο 11 § 1, ο νομοθέτης είχε κατά νου το συνήθως συμβαίνον, δηλαδή ότι η ενεχυρίαση μιας τέτοιας απαίτησης θα λαμβάνει χώρα μεταξύ επιχειρήσεων στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας.²³⁴

Πράγματι, από την Εισηγητική Έκθεση του ν. 2844/2000 προκύπτει ότι το ασφαλιζόμενο χρέος θα πρέπει να έχει συνομολογηθεί στο πλαίσιο επιχειρηματικών συναλλαγών. Και τούτο διότι η βούληση των συντακτών του νόμου ήταν να επεκτείνουν την ρύθμιση του πλασματικού ενεχύρου σε κάθε ενεχυρίαση ή εκχώρηση που λαμβάνει χώρα «προς ασφάλεια επιχειρηματικών απαιτήσεων ή δικαιωμάτων».²³⁵ Μία τέτοια απαίτηση δεν μπορεί παρά να έχει ως υποκείμενά της επιχειρηματίες. Δεν θα ήταν πειστικό ένα επιχείρημα που θα αποσυνέδεε τα υποκείμενα της απαίτησης από το αντικείμενό της και άρα θα επέτρεπε την ενεχυρίαση απαίτησης σύμφωνα με τον ν. 2844/2000 προς εξασφάλιση ενός χρέους που κάποτε αφορούσε μια επιχειρηματική συναλλαγή, και περιήλθε, δυνάμει διαδοχής, σε πρόσωπα μη επαγγελματίες. Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή, πέραν του εξεζητημένου χαρακτήρα της, δεν θα ανταποκρινόταν στο πνεύμα του νόμου, όπως αυτό βρίσκει έρεισμα όχι μόνο στην ανωτέρω φράση της Εισηγητικής Έκθεσης, αλλά και στο άρθρο 1 § 1, από τα οποία συνάγεται πως οι κανόνες του ν. 2844/2000 αφορούν δΟΣΟΛΗΨΙΕΣ μεταξύ επαγγελματιών, όπου τόσο ο δανειστής όσο και ο οφειλέτης έχουν την ιδιότητα αυτή, η δε εξασφάλιση του δανειστή παρέχεται για τις ανάγκες της επιχείρησης του οφειλέτη, όπως ορίζει το άρθρο 1 § 1.

Στον νόμο δεν δίνεται ορισμός της έννοιας της «επιχείρησης» ή του «επαγγέλματος». Πάντως, στην Εισηγητική Έκθεση ορίζεται πως οι όροι αυτοί προτιμήθηκαν από εκείνον του «εμπόρου» προκειμένου να επεκταθεί το εύρος των ασφαλιζομένων απαιτήσεων για τις ανάγκες του άρθρου 1, ώστε η διάταξη αυτή να καταλαμβάνει και τις απαιτήσεις που στρέφονται κατά ελεύθερων επαγγελματιών.²³⁶ Υπό αυτό το πρίσμα, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η σκέψη αυτή εκφράζει γενικότερα πνεύμα, με συνέπεια, για τους σκοπούς του άρθρου 11 § 1, να είναι επιτρεπτή η σύσταση ενεχύρου επί απαιτήσεως κατά ενός ελεύθερου επαγγελματία.²³⁷ Κατά τα λοιπά, για την έννοια των ανωτέρω όρων παρατηρούμε τα εξής. Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό του *Μπαλή* επιχείρηση είναι «σύνολον εκ πραγμάτων, δικαιωμάτων,

²³⁴ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 110 σημ. 92

²³⁵ Εισηγητική Έκθεση, υπό Α 2.

²³⁶ ό.π., υπό Β 1.

²³⁷ Ομοίως και Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 111.

πραγματικών καταστάσεων ή σχέσεων, αποτελούν οργανωμένην οικονομικήν ενότητα περί το πρόσωπον του φορέως».²³⁸ Για τον ορισμό του επαγγελματία θα μπορούσε να χρησιμεύσει εν προκειμένω ο αντίστοιχος του άρθρου 2 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ (άρθρο 1Α του ν. 2251/1994)²³⁹, το οποίο θεωρηθεί ως επαγγελματία εκείνον που ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας.

Τούτων λεχθέντων, μπορούμε να ορίσουμε ως «επιχειρηματικές απαιτήσεις» εκείνες που δημιουργήθηκαν κατά την επιχειρηματική δράση φυσικών ή νομικών προσώπων.²⁴⁰ Έχει επισημανθεί ότι οι απαιτήσεις αυτές δεν αποβάλλουν τον χαρακτήρα τους ακόμα και όταν δεν συνδέονται ευθέως με το αντικείμενο της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά σχετίζονται έμμεσα με την τελευταία.²⁴¹ Ομοίως, για τον χαρακτηρισμό μιας απαίτησης ως επιχειρηματικής είναι αδιάφορο αν αυτή πηγάζει από σύμβαση ή αδικοπραξία.²⁴²

Σύμφωνα με μία άποψη, η οποία τονίζει την επιδίωξη κέρδους ως εννοιολογικό γνώρισμα της επιχείρησης, δεν υπάγονται στην ανωτέρω έννοια για τους σκοπούς του άρθρου 11 § 1 οι απαιτήσεις μη κερδοσκοπικών εταιρειών ή σωματείων.²⁴³

Από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 11 § 1 ρητώς εξαιρούνται οι απαιτήσεις που στρέφονται κατά καταναλωτών επειδή, όπως παρατίθεται στην Εισηγητική Έκθεση, θα επιβαρύνονταν συμβουλευόμενοι τα δημόσια βιβλία.²⁴⁴ Με βάση την σκέψη ότι οι απαιτήσεις αυτές έχουν αυξημένη χρηματοδοτική αξία, έχει προταθεί η κατάργηση αυτής της εξαίρεσης, εφόσον καταργηθεί ομοίως το βάρος ελέγχου του δημοσίου βιβλίου από τον τρίτο.²⁴⁵

Ως καταναλωτής θεωρείται κάθε φυσικό πρόσωπο ο οποίο ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα (άρθρο 1Α αρ. 1 ν. 2251/1994). Εξ αντιδιαστολής δεν υπάγονται στην έννοια του καταναλωτή τα νομικά πρόσωπα, οι ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, καθώς και τα φυσικά πρόσωπα που συμβάλλονται για την εξυπηρέτηση των σκοπών του επαγγέλματός τους.²⁴⁶

Συνεπώς, για την κατάφαση της ιδιότητας του καταναλωτή κρίσιμη είναι η διαπίστωση του σκοπού που εξυπηρετεί η σύμβαση,²⁴⁷ δηλαδή αν αφορά ή όχι το επάγγελμά του. Ο σκοπός αυτός θα προκύψει από την επισκόπηση του είδους και ιδίως της φύσης του αγαθού ή της υπηρεσίας που αποτελεί το αντικείμενο της συμβάσεως.²⁴⁸ Το γεγονός ότι ένα πρόσωπο τυγχάνει να διαθέτει ορισμένες γνώσεις ή πληροφορίες δεν έχει σημασία εν προκειμένω, καθώς η έννοια του καταναλωτή έχει αντικειμενικό

²³⁸ ΓενΑρχ § 184.

²³⁹ Στον ν. 2251/1994 γίνεται, βέβαια, λόγος για «προμηθευτή», ωστόσο κατ' αποτέλεσμα η ορολογική διαφορά εν σχέσει με την οδηγία 93/13/ΕΟΚ δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ουσιώδης, εν όψει της ομοιότητας των ορισμών των δύο νομοθετημάτων.

²⁴⁰ Σπυριδάκης, ΕμπΔ, σελ. 1042.

²⁴¹ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 111, Γ. Γεωργιάδης αρ. 521.

²⁴² ό.π.

²⁴³ Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, σελ. 54.

²⁴⁴ Εισηγητική Έκθεση, υπό Δ 2

²⁴⁵ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 112 σημ. 96.

²⁴⁶ Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2018.725

²⁴⁷ ΔΕΕ απόφαση της 3.9.2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, σκ. 22 και 23

²⁴⁸ ό.π.

χαρακτήρα και είναι ανεξάρτητη από την πληροφόρηση που έχει τυχόν λάβει το πρόσωπο αυτό.²⁴⁹ Έχει νομολογηθεί ότι ο δικηγόρος που λαμβάνει δάνειο από μία τράπεζα, χωρίς να αποσαφηνίζεται ο σκοπός της πίστωσης, δύναται να επικαλεσθεί υπέρ του τις προστατευτικές διατάξεις του δικαίου του καταναλωτή, εφόσον η συναφθείσα σύμβαση δεν αφορά τις επαγγελματικές του ανάγκες.²⁵⁰ Μάλιστα, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι προς εξασφάλιση της πιστώτριας ο δικηγόρος, εκπροσωπώντας το γραφείο του, παραχώρησε υποθήκη σε ακίνητο, χρησιμεύον για την άσκηση του λειτουργήματός του.²⁵¹

Είναι, βέβαια, δυνατόν ο συναλλασσόμενος να δρα συγχρόνως για την εξυπηρέτηση τόσο των επαγγελματικών όσο και των προσωπικών του αναγκών. Σύμφωνα με μία άποψη, στην περίπτωση αυτή δεν θα πρέπει το πρόσωπο αυτό να θεωρηθεί καταναλωτής, επειδή η δράση του αυτή δεν είναι άσχετη με την επαγγελματική του δραστηριότητα.²⁵² Πάντως, εάν η επαγγελματική χρήση είναι τόσο περιορισμένη, ώστε να μην έχει εξέχουσα θέση στο πλαίσιο της σύμβασης, τότε ο συναλλασσόμενος δεν θα πρέπει να στερηθεί την προστασία του δικαίου του καταναλωτή.²⁵³

Κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, δεν θεωρούνται ως απαιτήσεις κατά καταναλωτών, και άρα υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2844/2000, οι απαιτήσεις προμηθευτών κατά εκδοτών πιστωτικών καρτών (άρθρο 11 § 1 εδ. β'). Και τούτο προς άρση τυχόν αμφιβολιών, εάν ήθελε υποτεθεί ότι οι περί ων ο λόγος απαιτήσεις, καίτοι στρεφόμενες κατά των εκδοτών πιστωτικών καρτών, εν τούτοις κατ' ουσίαν στρέφονται κατά καταναλωτών.²⁵⁴

Συνοψίζοντας, για την υπαγωγή μιας ενεχυρίασης στο άρθρο 11 § 1, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να έχουν την ιδιότητα του επιχειρηματία ή του επαγγελματία, η ασφάλεια να δίδεται για την εξυπηρέτηση των αναγκών της επιχείρησης του οφειλέτη, ενώ τόσο η ενεχυριαζόμενη όσο και η ασφαλιζόμενη απαίτηση πρέπει να είναι επιχειρηματικές.

2) Η δημοσιότητα του ν. 2844/2000 επί ενεχυρίασης απαιτήσεων

Προτού εξετάσουμε εγγύτερα την λειτουργία της δημοσιότητας στο ενέχυρο επί απαίτησης, σύμφωνα με τον ν. 2844/2000 πρέπει να τονισθεί ευθύς εξ αρχής ότι δεν καθιερώνεται με τις διατάξεις του νόμου αυτού κάποιος νέος τύπος ασφάλειας· απλώς δίδεται η δυνατότητα στους συναλλασσομένους, *εάν το θελήσουν*, να δημοσιεύσουν την ενεχυρίαση με καταχώρηση στο δημόσιο βιβλίο του άρθρου 3.²⁵⁵ Όθεν η σύσταση, η λειτουργία και η απόσβεση του ενεχύρου θα κριθεί με βάση τις διατάξεις που το διέπουν είτε του ΑΚ είτε του ΝΔ της 17.7/13.8.1923. Ιδίως σε ό,τι αφορά την σύσταση, η εγγραφή στο δημόσιο βιβλίο του άρθρου 3 δεν αποτελεί

²⁴⁹ ό.π. σκ. 19

²⁵⁰ ό.π. σκ. 29, 30.

²⁵¹ ό.π. σκ. 29, 30.

²⁵² Μεντής, σελ. 85

²⁵³ Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2018.725.

²⁵⁴ Εισηγητική Έκθεση, υπό Δ 2.

²⁵⁵ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 112

προϋπόθεση της εγκυρότητας του ενεχύρου, αλλά κριτήριο καθορισμού της προτεραιότητας των δανειστών.²⁵⁶

Σε ό,τι αφορά την συντέλεση της δημοσιότητας που εισάγει ο ν. 2844/2000 για το ενέχυρο επί απαιτήσεων, βασικό είναι το άρθρο 11 § 1, το οποίο ορίζει τα ακόλουθα: 1. Ενεχύραση ή εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, πλην των απαιτήσεων κατά καταναλωτών, μπορεί να υποβληθεί σε δημοσίευση, εφόσον έχει καταρτισθεί εγγράφως. Στις απαιτήσεις που μπορεί να δημοσιευθούν περιλαμβάνονται και οι απαιτήσεις προμηθευτών κατά εκδοτών πιστωτικών καρτών. 2. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο δημοσίευση γίνεται με καταχώριση στο βιβλίο του άρθρου 3, που τηρείται στον τόπο της κατοικίας του ενεχυραστή ή εκχωρητή. Οι διατάξεις του άρθρου 3 εφαρμόζονται αναλόγως. 3. Ο ενεχυρούχος δανειστής ή ο εκδοχέας ειδοποιεί τον οφειλέτη για την δημοσίευση. Η παράλειψη της ειδοποίησης δεν θίγει το κύρος της ενεχύρασης ή εκχώρησης με την επιφύλαξη της διάταξης του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 13.

Στο άρθρο 13 §§ 1 και 2 ρυθμίζονται οι έννομες συνέπειες της ανωτέρω δημοσίευσης αναφορικά με την προτεραιότητα των δανειστών, καθώς και την θέση του οφειλέτη της απαίτησης: 1. Έως την κατά το άρθρο 11 δημοσίευση εφαρμόζονται για την ενέργεια της εκχώρησης ή ενεχύρασης οι διατάξεις των άρθρων 460 έως 463 και 1248 έως 1250 του Αστικού Κώδικα. 2. Από την πρώτη δημοσίευση η προτεραιότητα μεταξύ των περισσότερων εκδοχέων και ενεχυρούχων δανειστών καθορίζεται με βάση τον χρόνο της δημοσίευσης. Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 6 εφαρμόζεται αναλόγως και επί εκδοχέων ή ενεχυρούχων δανειστών του παρόντος κεφαλαίου. Από την ειδοποίησή του για τη δημοσίευση ο οφειλέτης απαλλάσσεται, αν καταβάλει μόνο στον δικαιούχο που προηγείται κατά τη ρύθμιση της παραγράφου αυτής.

Από τον συνδυασμό των διατάξεων αυτών προκύπτει πως η δημοσίευση σύμφωνα με τον 2844/2000 ολοκληρώνεται με την καταχώριση στο δημόσιο βιβλίο, αλλά για να μπορεί η ενεχυρίαση να αντιταχθεί κατά του οφειλέτη, απαιτείται και η ειδοποίησή του.²⁵⁷

A) Η δημοσίευση της ενεχυρίασης

Κατ' αρχάς, για να μπορούν τα μέρη να υποβάλουν στην δημοσιότητα του ν. 2844/2000 την ενεχυρίαση, θα πρέπει αυτή να έχει περιβληθεί τον τύπο του εγγράφου (άρθρο 11 § 1 εδ. α'). Στην συνέχεια, προβαίνουν σε δημοσίευση του ενεχύρου, η οποία συνίσταται στην κατάθεση αίτησης περί τούτου από οποιονδήποτε δικαιολογεί έννομο συμφέρον ενώπιον του κατά τόπον αρμοδίου ενεχυροφυλακείου, συνοδευομένης από έντυπο που περιέχει περιληπτικά τα στοιχεία της ενεχυρίασης και υπογράφεται από τα μέρη (άρθρα 11 § 2, 3 § 1 εδ. α'). Το γνήσιο της υπογραφής θεωρείται από τον ενεχυροφύλακα, εκτός αν είναι ήδη θεωρημένο από αστυνομική ή άλλη δημόσια αρχή ή συμβολαιογράφο (άρθρο 11 § 2, 3 § 1 εδ. β'). Τα ενεχυροφυλακεία επρόκειτο να συσταθούν δυνάμει Προεδρικού Διατάγματος (άρθρο 19 § 1 εδ. α'), ενώ μέχρι την ίδρυσή τους η δημοσίευση του άρθρου 3 γίνεται στα υποθηκοφυλακεία ή κτηματολογικά γραφεία (άρθρο 19 § 1 εδ. β'). Η ανάθεση της

²⁵⁶ Πρβλ. Γ. Γεωργιάδη αρ. 544.

²⁵⁷ Απ. Γεωργιάδης, ΕμπΔ § 90 αρ. 35.

αρμοδιότητας αυτής στα υποθηκοφυλακεία ή κτηματολογικά γραφεία επελέγη επειδή το σύστημα δημοσιότητας του ν. 2844/2000 ομοιάζει με το τηρούμενο για την υποθήκη και, συνεπώς, κρίθηκε ότι το προσωπικό των ειρημένων υπηρεσιών είναι το πλέον κατάλληλο για να αναλάβει την τήρηση του βιβλίου.²⁵⁸ Προτιμήθηκαν δε τα πρόσωπα αυτά εν σχέσει με τους γραμματείς πρωτοδικών, οι οποίοι, μολονότι τηρούν ορισμένα δημόσια βιβλία, όπως για το πλασματικό ενέχυρο ή τις χρηματοδοτικές μισθώσεις, εν τούτοις παρέργως ασκούν τα καθήκοντα αυτά, στερούμενοι των αναγκαίων γνώσεων, καθώς έχουν άλλες κύριες αρμοδιότητες.²⁵⁹

Ένα ζήτημα που θα πρέπει να μας απασχολήσει στο σημείο αυτό αφορά την σχέση της σύμβασης για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 11 § 1 εδ. α' με το έντυπο του άρθρου 3 § 1 εδ. α'. Τούτο δε προκειμένου να αποσαφηνισθεί η διαδικασία της δημοσιότητας. Η σύμβαση του άρθρου 11 § 1 εδ. α', υποβαλλόμενη στον τύπο του εγγράφου, συνιστά την ενεχυρική σύμβαση ή, με άλλη διατύπωση, τον «τίτλο» που δίδει το δικαίωμα στα μέρη να προβούν σε δημοσίευση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3.²⁶⁰ Από την άλλη πλευρά, το έντυπο του άρθρου 3 § 1, περιέχον τα αναγκαία στοιχεία της σύμβασης και προοριζόμενο για δημοσίευση, συνιστά στην πραγματικότητα μία περίληψη της ενεχυρίασης, αντιστοιχεί δε στην κατ' άρθρο 1305 ΑΚ περίληψη του τίτλου εγγραφής υποθήκης που απαιτείται να συνοδεύει ως δικαιολογητικό την σχετική αίτηση.²⁶¹ Εκείνο που χρήζει διευκρίνισης είναι αν προϋποτίθεται για την έγκυρη καταχώριση του εντύπου του άρθρου 3 § 1 η προηγούμενη ύπαρξη της βασικής σύμβασης του άρθρου 11 § 1. Με βάση την σκέψη ότι το έντυπο του άρθρου 3 § 1 περιέχει τα ουσιώδη στοιχεία της σύμβασης και υπογράφεται από τα μέρη, γίνεται δεκτό ότι δεν είναι απαραίτητη η προηγούμενη κατάρτιση της ενεχυρικής σύμβασης, αλλά αυτή μπορεί να λάβει χώρα το πρώτον με την καταχώριση του εντύπου, το οποίο στην πραγματικότητα συνιστά μία σύμβαση ενεχυρίασης.²⁶²

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο του εντύπου, τούτο καθορίζεται από την υπ' αριθμόν 118482/23-07-2001 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης (ΦΕΚ 1021/Β/02-08-2001), η οποία ορίζει τα εξής.

«Το προβλεπόμενο στο άρθρο 3 παράγραφος 1 εδάφιο τελευταίο του Ν.2844/2000 έντυπο για τις συμβάσεις του νόμου αυτού, εκτυπώνεται σε λευκό χαρτί γραφής 100 γραμμαρίων και αποτελείται από (1) φύλλο. Το φύλλο έχει διαστάσεις 42 εκατοστά (πλάτος) επί 29,7 εκατοστά (μήκος) και διαιρείται σε δύο ημίφυλλα, τα οποία διπλώνονται ώστε να σχηματίζεται ένα τετρασέλιδο.

Στην πρώτη σελίδα του εντύπου αναγράφονται τα στοιχεία των συμβαλλομένων, το είδος και οι όροι της συμφωνίας, η μορφή της ασφάλειας (σταθερή ή κυμαινόμενη), το νόμισμα και το ποσό του ασφαλιζομένου κεφαλαίου, το έντοκο ή όχι του κεφαλαίου, το ύψος του επιτοκίου, ο γενεσιουργός λόγος και το ύψος της ασφαλιζόμενης απαίτησης.

---

²⁵⁸ Εισηγητική Έκθεση, υπό Β 2.

²⁵⁹ ό.π.

²⁶⁰ Βλ. *Λαδογιάννη*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 333.

²⁶¹ ό.π.

²⁶² ό.π.

Στη δεύτερη σελίδα του εντύπου αναγράφονται τα στοιχεία που αφορούν το αντικείμενο ασφάλειας (ενεχυραζόμενο πράγμα ή ενεχυραζόμενη ή εκχωρούμενη απαίτηση ή άλλα αντικείμενα ασφάλειας). Στην ίδια σελίδα τίθενται επίσης η ημερομηνία και οι υπογραφές των συμβαλλομένων και η θεώρηση αυτών. Στην τρίτη σελίδα του εντύπου καταχωρίζονται οι τυχόν μεταβολές της αρχικής συμφωνίας.

Στην τέταρτη σελίδα σημειώνονται τα σχετικά με την απόσβεση - εξάλειψη του ενεχύρου.

Σε περίπτωση που ο υφιστάμενος για τη συμπλήρωση των ανωτέρω στοιχείων κενός χώρος δεν επαρκεί, μπορεί να χρησιμοποιηθεί συμπληρωματικά το δεύτερο ήμισυ της τέταρτης σελίδας του εντύπου και σε περίπτωση ανάγκης, μετά τη σελίδα 4, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το κάτω μέρος της τρίτης σελίδας.

Το αναλυτικό περιεχόμενο κάθε σελίδας με τις οικείες υποσημειώσεις εμφανίζεται στα προσαρτημένα στο παράρτημα της παρούσας απόφασης υποδείγματα (1-4)».

Εφόσον τηρηθούν οι προϋποθέσεις του νόμου, εγγράφεται η ενεχυρίαση στο δημόσιο βιβλίο του άρθρου 3 § 1. Η δε πρώτη δημοσίευση επιφέρει μία ουσιώδη έννομη συνέπεια, αφού στο εξής η προτεραιότητα μεταξύ των περισσότερων ενεχυρούχων θα καθορίζεται με βάση τον χρόνο της δημοσίευσης (άρθρο 13 § 2 εδ. α'). Μέχρι να συντελεστούν τα γεγονότα αυτά, η προτεραιότητα κρίνεται με βάση τις ΑΚ 1248-1250 (άρθρο 13 § 1). Από την ερμηνεία των παραπάνω διατάξεων προκύπτει πως σε περίπτωση σύγκρουσης, η ενεχυρίαση που καταχωρήθηκε στο δημόσιο βιβλίο υπερισχύει εκείνης που συντελέστηκε με τον «παραδοσιακό» τρόπο, ήτοι με γνωστοποίησή της κατ' άρθρο 1248 ΑΚ, ακόμα και αν η τελευταία προηγήθηκε χρονικά της καταχώρησης.²⁶³ Μάλιστα, με βάση την παραδοχή αυτή, γίνεται περαιτέρω δεκτό ότι η καταχώρηση αναπληρώνει την έλλειψη της γνωστοποίησης της ενεχυρίασης, και όθεν με την εγγραφή στο δημόσιο βιβλίο συνιστάται το ενέχυρο.²⁶⁴ Η σύγκρουση περισσότερων ενεχυριάσεων που έχουν καταχωρηθεί στο δημόσιο βιβλίο επιλύεται υπέρ του ενεχυρούχου, του οποίου η εγγραφή προηγείται έστω και κατ' ελάχιστον, ασχέτως αν οι περισσότερες καταχωρήσεις έγιναν εντός της ίδιας ημέρας.²⁶⁵

Σε αντιστοιχία με τα ισχύοντα στο δίκαιο των υποθηκών, ο νόμος αναγνωρίζει στους δανειστές την δυνατότητα μεταβολής της μεταξύ τους προτεραιότητας, εφόσον η σχετική συμφωνία καταρτισθεί εγγράφως και υποβληθεί σε δημοσίευση (άρθρα 13 § 2 εδ. β', 6 § 2 εδ. α').²⁶⁶ Είναι επίσης δυνατή η συμφωνία ενεχυραστή και ενεχυρούχου, υποκείμενη σε δημοσίευση, ότι θα έχει προτεραιότητα για ορισμένο ποσό άλλο ενέχυρο που δεν έχει ακόμη συσταθεί (άρθρα 13 § 2 εδ. β', 6 § 2 εδ. β'). Οι ανωτέρω συμφωνίες είναι έγκυρες, ακόμα και αν δεν υποβληθούν σε δημοσιότητα, θα δεσμεύουν, ωστόσο, μόνον τους συμβαλλομένους.²⁶⁷

²⁶³ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 371-372.

²⁶⁴ ό.π. σελ. 372.

²⁶⁵ ό.π. σελ. 607 σημ. 72.

²⁶⁶ Βλ. Εισηγητική Έκθεση υπό Β 3.

²⁶⁷ ό.π.

Β) Η ειδοποίηση του οφειλέτη

Σημειώσαμε ότι μετά την δημοσίευση της ενεχυρίασης η προτεραιότητα κρίνεται με βάση τον χρόνο της εγγραφής στο δημόσιο βιβλίο, υπερισχύοντας έναντι των τυχόν προγενέστερων γνωστοποιήσεων σύμφωνα με την ΑΚ 1248. Εξάλλου, σύμφωνα με μία άποψη, η δημοσίευση οδηγεί σε σύσταση του ενεχύρου, ακόμα και αν ελλείπει η γνωστοποίησή του στον οφειλέτη. Παρ' όλα αυτά, ο ν. 2844/2000 απαιτεί, επιπροσθέτως της ανωτέρω εκτεθείσας δημοσιότητας, και ενημέρωση του οφειλέτη της ενεχυρασθείσας απαίτησης αναφορικά με την γενομένη ενεχυρίαση. Σύμφωνα με το άρθρο 13 § 2 εδ. γ' «από την ειδοποίησή του για τη δημοσίευση ο οφειλέτης απαλλάσσεται, αν καταβάλει μόνο στον δικαιούχο που προηγείται κατά τη ρύθμιση της παραγράφου αυτής». Για να μπορεί, λοιπόν, ο ενεχυρούχος να αξιώσει από τον οφειλέτη τον σεβασμό της προτεραιότητας του δημοσίου βιβλίου, οφείλει να τον ειδοποιήσει για την δημοσίευση.²⁶⁸ Δεν συνιστά, δηλαδή, η ειδοποίηση προϋπόθεση του κύρους της ενεχυρίασης, αλλά όρο για την επέκταση των αποτελεσμάτων της δημοσίευσης αυτής έναντι του οφειλέτη (βλ. και άρθρο 11 § 3 εδ. β').²⁶⁹

Η ειδοποίηση διενεργείται από τον ενεχυρούχο δανειστή (άρθρο 11 § 3 εδ. α'). Καθώς ο νόμος δεν απαιτεί την τήρηση κάποιου τύπου, η ειδοποίηση μπορεί να γίνει γραπτά ή προφορικά, ρητά ή συναγόμενα.²⁷⁰ Αναγκαίο της περιεχόμενο αποτελεί η πληροφόρηση του οφειλέτη περί της σύστασης του ενεχύρου και της δημοσίευσής της στο δημόσιο βιβλίο.²⁷¹ Κατά το άρθρο 14 § 1 εδ. β', στο βιβλίο του άρθρου 3 σημειώνεται και η αναγγελία της ενεχυράσεως ή εκχώρησης στον οφειλέτη, καθώς και η εξόφληση από τον τελευταίο της ενεχυρασμένης ή εκχωρημένης απαίτησης. Από την διάταξη αυτή συνάγεται ότι η ειδοποίηση για την δημοσίευση υποβάλλεται σε δημοσιότητα, η οποία εν προκειμένω έχει προαιρετικό χαρακτήρα.²⁷²

Όπως διευκρινίζεται στην Εισηγητική Έκθεση σχετικά με την αναγγελία στο πλαίσιο της εκχώρησης, η ειδοποίηση για την δημοσίευση δεν πρέπει να συγχέεται με την ειδοποίηση για την εκχώρηση.²⁷³ Η πρώτη, αν δεν είχε προηγηθεί αναγγελία, εμπεριέχει και την αναγγελία και συνεπάγεται τη συνέπεια του άρθρου 13 παρ. 2 εδ. 3 του Σχεδίου.²⁷⁴ Πριν από την ειδοποίηση αυτή η τυχόν προηγηθείσα αναγγελία έχει την ενέργεια της ΑΚ 460.²⁷⁵ Μολονότι οι ανωτέρω σκέψεις αφορούν την εκχώρηση, κρίνουμε ότι δεν συντρέχει κάποιος λόγος που να απαγορεύει την ισχύ των ανωτέρω παραδοχών *mutatis mutandis* και επί ενεχυρίασης απαίτησης. Συνεπώς, η ειδοποίηση για την δημοσίευση αναπληρώνει την έλλειψη των γνωστοποιήσεων που επιτάσσουν οι ΑΚ 1248 και το άρθρο 39 § 1 του ΝΔ της 17.7/13.8.1923.

Γ) Η δημοσίευση της ενεχυρίασης μελλοντικής απαίτησης και ομάδας απαιτήσεων

²⁶⁸ Πρβλ. Γ. Γεωργιάδη αρ. 545.

²⁶⁹ ό.π.

²⁷⁰ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 374 σημ. 106.

²⁷¹ ό.π.

²⁷² ό.π., σελ. 376-377 σημ. 106.

²⁷³ Εισηγητική Έκθεση, υπό Δ 3

²⁷⁴ ό.π.

²⁷⁵ ό.π.

Στο ενεργητικό μιας επιχείρησης, πέρα από τις γεγεννημένες απαιτήσεις, ανήκουν και οι μελλοντικές απαιτήσεις, αποτελώντας σημαντικό τμήμα του ενεργητικού της, η ασφαλειοποίηση των οποίων προσθέτει άλλη μία πηγή για την χρηματοδότηση της δραστηριότητάς της.²⁷⁶

Η διάθεση μελλοντικών απαιτήσεων χαρακτηρίζεται από μια ιδιομορφία. Επειδή η γέννηση της απαίτησης αποτελεί όρο του ενεργού της εκπαινετικής δικαιοπραξίας, οι τυχόν διαθέσεις της θα ενεργοποιηθούν συγχρόνως.²⁷⁷ Τούτο θέτει το πρόβλημα του κανονισμού της προτεραιότητας των βαρών που έχουν συσταθεί επί της απαίτησεως: είτε τα περισσότερα ενέχυρα θα αποκτήσουν την ίδια τάξη είτε, κατ' εφαρμογήν της ΑΚ 239 § 2 εδ. β', θα κανονιστεί η προτεραιότητα υπέρ του ενεχύρου που έχει γνωστοποιηθεί προγενέστερα.²⁷⁸

Ειδική ρύθμιση έχει περιλάβει ο ν. 2844/2000 για την δημοσίευση της ενεχυρίασης μελλοντικής απαίτησης και ομάδας απαιτήσεων. Το άρθρο 12 ορίζει τα παρακάτω: 1. Αντικείμενο της κατά το προηγούμενο άρθρο ενεχύρασης ή εκχώρησης μπορεί να είναι και μελλοντικές απαιτήσεις, έστω και αν δεν υφίσταται ακόμη ο λόγος παραγωγής τους, εφόσον οι απαιτήσεις αυτές προσδιορίζονται ή μπορεί να προσδιορισθούν. Στην τελευταία περίπτωση η ενεχύραση ή εκχώρηση αποκτά ενέργεια με τη γέννηση των απαιτήσεων. Ο ενεχυραστής ή εκχωρητής οφείλει να ενημερώνει τον ενεχυρούχο δανειστή ή εκδοχέα για τη γέννηση της απαίτησης. Για τις μελλοντικές απαιτήσεις μπορεί να γίνει αναγγελία και στο μελλοντικό οφειλέτη, εφόσον αυτός είναι ήδη γνωστός. 2. Η κατά το προηγούμενο άρθρο και την προηγούμενη παράγραφο ενεχύραση ή εκχώρηση μπορεί να αφορά και ομάδα απαιτήσεων, που προσδιορίζεται ως σύνολο, χωρίς ανάγκη εξατομίκευσης των επί μέρους απαιτήσεων.

Στο πεδίο εφαρμογής της διαληφθείσας διάταξης, καίτοι δεν αποτυπώνεται στο κείμενό της, υπάγονται και οι υπό αίρεση απαιτήσεις.²⁷⁹ Προτού συνεχίσουμε την ανάλυσή μας, σκόπιμο είναι να ορίσουμε την έννοια των μελλοντικών και των υπό αίρεσιν απαιτήσεων, δεδομένου ότι ο νόμος δεν παραθέτει κάποιον σχετικό ορισμό, προφανώς επαφιέμενος ως προς το ζήτημα αυτό στην θεωρία. Μελλοντική είναι η απαίτηση είτε όταν δεν υφίστανται παντάπασιν είτε όταν δεν υφίστανται πλήρη τα κατά νόμον απαιτούμενα για την κτήση ή γένεση αυτής γεγονότα.²⁸⁰ Στην πρώτη μορφή η απαίτηση είναι αγέννητη ως προς όλα τα γεγονότα αυτής, ενώ στην δεύτερη υπάρχει μία γεγεννημένη έννομη σχέση, πλην όμως δεν έχει γεννηθεί ακόμη εξ αυτής απαίτηση.²⁸¹ Υπό αίρεση λέγεται η απαίτηση οσάκις το προς γένεση της απαιτήσεως υπολειπόμενο γεγονός είναι περιορισμός τεθείς δια δικαιοπραξίας.²⁸²

Από το γράμμα του άρθρου 12 § 1 συνάγεται ότι η ενεχύραση της μελλοντικής απαίτησης καταχωρείται στο δημόσιο βιβλίο ήδη πριν από την γέννηση της απαίτησης, αφού μόνον με τον τρόπο αυτόν μπορεί να λειτουργήσει ως παροχή ασφάλειας στον

²⁷⁶ Γ. Γεωργιάδης αρ. 523.

²⁷⁷ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 618.

²⁷⁸ ό.π. σελ. 618-619.

²⁷⁹ Εισηγητική Έκθεση, υπό Δ 2.

²⁸⁰ Μπαλής, ΕμπΔ § 237 αρ. 5.

²⁸¹ ό.π.

²⁸² ό.π.

ενεχυρούχο.²⁸³ Ομοίως, προτού υπάρξει η απαίτηση δύνανται να διενεργηθούν τόσο η ειδοποίηση για την δημοσίευση όσο και η γνωστοποίηση της ενεχυρίασης.²⁸⁴ Πλάι στις ειδοποιήσεις αυτές, το άρθρο 12 § 1 εδ. γ' προσθέτει και την ειδοποίηση του οφειλέτη για την γέννηση της απαίτησης. Παραπάνω δεχθήκαμε πως η παράλειψη της γνωστοποίησης της ενεχυρίασης στον οφειλέτη αναπληρώνεται από την ενημέρωσή του για την δημοσίευση. Ωστόσο, η ειδοποίηση για την γέννηση της απαίτησης δεν δύνανται να αναπληρώσει τις έτερες ειδοποιήσεις σε περίπτωση που δεν λάβουν χώρα.

Σε ό.τι αφορά τον καθορισμό της προτεραιότητας των περισσότερων ενεχύρων που έχουν συσταθεί στην ίδια μελλοντική απαίτηση, παρατηρείται ότι η σύγκρουση αυτή θα λυθεί με εφαρμογή του κανόνα άρθρου 13 § 2 εδ. α', κατά τον οποίον κρίσιμος είναι ο χρόνος καταχώρισης της ενεχυρίασης.²⁸⁵ Άρα τα περισσότερα ενέχυρα, καιτοι θα ενεργοποιηθούν με την γέννηση απαίτησης, εν τούτοις δεν θα λάβουν όλα την ίδια τάξη.

Δ) Η προστασία του προμηθευτή

Αναφέρθηκε πως η προτεραιότητα των ενεχυριάσεων καθορίζεται με βάση τον χρόνο της καταχώρισής τους στο δημόσιο βιβλίο. Ούτω η προγενέστερη υπερισχύει της μεταγενέστερης. Εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα θέτει το άρθρο 13 § 3, σύμφωνα με το οποίο: «εφόσον η εκχώρηση ή ενεχύραση έχει ως αντικείμενο το αντάλλαγμα από περαιτέρω εκποίηση, εκ μέρους του εκχωρητή ή ενεχυραστή, εμπορευμάτων που ο εκδοχέας ή ενεχυρούχος δανειστής του είχε προμηθεύσει με πίστωση, το δικαίωμα του προμηθευτή στο αντάλλαγμα προηγείται και προγενέστερων δικαιωμάτων σε αυτό». Για να τεθεί σε εφαρμογή η ανωτέρω διάταξη, απαιτείται η συνδρομή των ιδιοτήτων του προμηθευτή και του ενεχυρούχου στο ίδιο πρόσωπο, ενώ η ασφαλιζόμενη απαίτηση θα πρέπει να προέρχεται από την εκποίηση εμπορευμάτων με πίστωση του τιμήματος.²⁸⁶ Η έννομη συνέπεια που επάγεται το άρθρο 13 § 3 είναι η προτίμηση της απαίτησης του προμηθευτή, ακόμα και αν η απαίτησή του συγκρούεται με ενεχυριάσεις ή εκχωρήσεις που καταχωρίστηκαν στο δημόσιο βιβλίο σε χρονικά προγενέστερο σημείο.²⁸⁷

---

²⁸³ Πρβλ. Γ. Γεωργιάδη αρ. 547.

²⁸⁴ ό.π.

²⁸⁵ Λαδογιάννης, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις, σελ. 622-623.

²⁸⁶ ό.π. σελ.

²⁸⁷ Πρβλ. Γ. Γεωργιάδη αρ. 548.

V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ενεχύρωση απαίτησης συναντάται κατά κύριο λόγο σε επιχειρηματικές συναλλαγές ως μορφή εξασφάλισης του ενεχυρούχου δανειστή. Δυνάμει αυτού του μορφώματος, ο ενεχυρούχος αποκτά το δικαίωμα να εισπράξει, υπό τις προϋποθέσεις που αναλύθηκαν παραπάνω, την ενεχυρασθείσα απαίτηση, δηλαδή να στραφεί κατά της περιουσίας του debitor obligneratus. Σε σύγκριση με το ενέχυρο επί κινητού πράγματος και με την υποθήκη, η ενεχύρωση μιας απαίτησης συνδέεται με ένα ουσιώδες πλεονέκτημα, καθώς ο δανειστής δεν είναι υποχρεωμένος να αποκτήσει εκτελεστό τίτλο προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα είσπραξης. Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να παροράται πως μια απαίτηση δεν συνιστά ουδέν άλλο παρά μία ενοχική αξίωση, συνεπαγόμενη, επί μη εκπληρώσεώς της παροχής, την ευθύνη του οφειλέτη, για την οποία είναι υπέγγυα η περιουσία του ως σύνολο. Τούτο, όμως, συνιστά και αδυναμία της σύστασης ενεχύρου επί απαιτήσεως: εάν καταστούν αφερέγγυοι ο ενεχυραστής και ο οφειλέτης απαίτησης, ο ενεχυρούχος δεν διαθέτει κάποιο μέσο για αντιμετώπιση την κατάσταση αυτή. Αντιθέτως, η υπεγγυότητα ενός συγκεκριμένου υλικού πράγματος, αποσυνδέεται από την επιγενόμενη αφερεγγυότητα του κυρίου του.

Στην παρούσα αναλύσαμε την ενεχυρίαση απαίτησης σύμφωνα με τον ΑΚ, το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 και τον ν. 2844/2000. Είδαμε πως το τελευταίο νομοθέτημα δεν εισάγει κάποιον νέο τύπο ασφάλειας, αλλά απλώς δίνει την δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να καταχωρήσουν το ενέχυρο σε δημόσιο βιβλίο. Οι διατάξεις του ΑΚ και του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 χαρακτηρίζονται από ουσιώδεις διαφορές, οι οποίες εξηγούνται με βάση τον σκοπό που καλείται να εξυπηρετήσει έκαστος από τους νόμους αυτούς. Ο ΑΚ, υπορρήτως, διέπεται από ένα πνεύμα προστασίας του οφειλέτη. Τούτο γίνεται αντιληπτό αν αναλογισθεί κανείς πως στον ΑΚ τίθενται ορισμένα όρια στην εξουσία του ενεχυρούχου, όπως φερ' ειπείν στην περίπτωση της ΑΚ 1253. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι η ενεχυρίαση σύμφωνα με το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 συνεπάγεται, βάσει της κρατούσας άποψης, την καταπιστευτική εκχώρηση της απαίτησης στον ενεχυρούχο, αυτός αποκτά μεγαλύτερες ελευθερίες κατά την είσπραξή της και ούτω εξασφαλίζεται αποτελεσματικότερα σε σύγκριση με την ενεχυρίαση του ΑΚ.

Σε σχέση με την καταπιστευτική εκχώρηση απαίτησης, η ενεχυρίαση διαθέτει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει στον ενεχυραστή να συστήσει επ' αυτής περισσότερα ενέχυρα, συνεχίζοντας να την χρησιμοποιεί ως μέσο για την χρηματοδότηση της δραστηριότητάς του. Ωστόσο, η καταπιστευτική εκχώρηση συνιστάται απλούστερα, αφού δεν απαιτείται η τήρηση τύπου, ενώ, όπως δέχθηκε μία άποψη, η μεταβίβαση είναι ισχυρή μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα, ακόμη και αν παραλειφθεί η αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη.

Από όσα νομοθετήματα αναλύσαμε, το ΝΔ της 17.7/13.8.1923 παρουσιάζει τις περισσότερες ερμηνευτικές δυσχέρειες ένεκα της διατύπωσης των διατάξεων του κεφαλαίου που αφορά την ενεχυρίαση απαιτήσεως. Το γεγονός αυτό έχει διχάσει την θεωρία σχετικά με την νομική φύση του μορφώματος που καθιερώνουν οι διατάξεις του ΝΔ της 17.7/13.8.1923. Η νομολογία του ΑΠ φαίνεται πλέον να έχει κατασταλάξει

στην άποψη περί καταπιστευτικής εκχώρησης, παρά τις αποκλίσεις που παρατηρήθηκαν κατά το παρελθόν στους κόλπους του ανωτάτου ακυρωτικού.

Βιβλιογραφία

- Βαθρακοκοίλης Βασίλης*, Ερμηνεία, νομολογία αστικού κώδικα (ΕΡΝΟΜΑΚ), τόμ. Δ, ημιτ. Β', (άρθρ. 1142-1345 και κτηματολόγιο), 2008
- Βάλληγδας Γεώργιος*, Αστικός Κώδιξ και Εισαγ. Νόμος, Εμπράγματον Δίκαιον, Ερμηνεία κατ' άρθρον, τόμ. Γ',
- Γεωργιάδης Απόστολος*, Εμπράγματο Δίκαιο, 2^η έκδ. 2010.
- Γεωργιάδης Απόστολος*, Η Εξασφάλιση των Πιστώσεων, 2^η εκδ. 2008.
- Γεωργιάδης Γεώργιος*, Η εκχώρηση μελλοντικής απαίτησης, 2006.
- Γεωργιάδης Σταύρος*, Άρθρα 1247-1256 εις: *Απ. Γεωργιάδη (επιμ.)*, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ), τόμος ΙΙ (άρθρ. 947-2035), 2013
- Δαγτόγλου Πρόδρομος*, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 7^η έκδ. 2014.
- Δημάκου Φρόσω*, Άρθρα 1247-1256 εις: *Γεωργιάδη Απόστολου/Σταθόπουλου Μιχαήλ*, Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, τόμ. VI (άρθρ. 1118-1345), 1985.
- Δωρής Φίλιππος*, Εμπράγματη Ασφάλεια, 1986
- Καλλιμόπουλος/Καραγιάννης/Τσολακίδης*, Δίκαιο τραπεζικών συναλλαγών, τομ. Ι, 2019
- Κιάντου-Παμπούκη Αλίκη*, Δίκαιο αξιογράφων, 7^η εκδ. 2013.
- Λαδογιάννης Γιώργος*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφάλειας, 2005.
- Λιτζερόπουλος Αλέξανδρος*, Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, 2001 (ανατύπωση)
- Λιτζερόπουλος Αλέξανδρος*, Άρθρο 1 ΕισΝΑΚ, εις: *Αλ. Λιτζερόπουλου (επιμ.)*, Ερμηνεία του Αστικού Κώδικος, 1976
- Μάζης Παναγιώτης*, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιρειών, 2^η έκδ. 1993.
- Μεντής Γεώργιος*, Γενικοί όροι συναλλαγών σε καταναλωτικές και εμπορικές συμβάσεις, 2020.
- Μπαλής Γεώργιος*, Γενικά Αρχαί, 5^η έκδ. 1950.
- Μπαλής Γεώργιος*, Εμπράγματον Δίκαιον, 1950.
- Μπαλής Γεώργιος*, Ενοχικόν Δίκαιον, 1950.
- Οικονομίδης Βασίλειος*, Στοιχεία του Αστικού Δικαίου, τόμ. Α', Γενικά Αρχαί, 4^η εκδ. (ανατύπωση), 1933
- Παπανικολάου Παναγιώτης*, Μελέτες Αστικού Δικαίου, 2012.
- Παπαστερίου Δημήτριος*, Εμπράγματο Δίκαιο, τόμ. ΙΙΙ, 2008.
- Περάκης Ευάγγελος/Νικόλαος Ρόκας*, Γενικός Μέρος Εμπορικού Δικαίου-Αξιόγραφα, 2013.

Σπυριδάκης Ιωάννης, Σπυριδάκης Μιχαήλ (επιμ.), Εμπράγματο Δίκαιο, 2^η εκδ. 2021.

Σπυριδάκης Ιωάννης, Το Δίκαιον της Εμπραγματώτου Ασφαλείας, τεύχος Γ', 1976.

Σταθόπουλος Μιχαήλ, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 5^η έκδ. 2018.

Τούσης Ανδρέας, Εμπράγματων Δίκαιον, 4^η έκδ. 1988.

Φίλιος Παύλος, Φίλιος Χρίστος (συνεργ.), Εμπράγματο Δίκαιο, 4^η εκδ. 2011.

Φίλιος Χρίστος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις

Χριστακάκου-Φωτιάδη Καλλιόπη, Η εξασφάλιση του δανειστή, 2002.

Συμβολές σε Τιμητικούς Τόμους

Μπαλής Γεώργιος, Ενεχύρασις Απαιτήσεως και Εκχώρησις pignoris causa εις: Τιμητικός Τόμος υπέρ του Αντωνίου Ζηλήμονος, (επιμέλεια των Λουκά Γιδόπουλου, Γεωργίου Ράμμου, Χαράλ. Φραγκίστα), 1939

Άρθρα

Δυοβουνιώτης Γεώργιος, Το ν. διάταγμα της 23 Ιουνίου 1923, Δνη 1924, σελ. 277-278

Δυοβουνιώτης Γεώργιος, Το εταιρειακόν εκτελεστικόν δίκαιον, EEN 1936, σελ. 209-213.

Δωρής Φίλιππος, Η ιδιαιτερότητα της κανονιστικής λειτουργίας των αρχών του δικαίου και σημασία τους στο σύστημα του ισχύοντος δικαίου (με έμφαση στο υποσύστημα του ιδιωτικού δικαίου, ΧρΙΔ 2020, σελ. 161-176.

Καραβάς Κωνσταντίνος, Η λόγω ενεχύρου οπισθογράφησις των συν/γματικών και γρ/τίων εις διαταγήν, EEN 1936, σελ. 864-871 & 909-921.

Λαδογιάννης Γεώργιος, Ενάσκηση και είσπραξη της ενεχυρασμένης ή της εξασφαλιστικά εκχωρημένης απαίτησης, ΧρΙΔ 2021, σελ. 401-410.

Μάξης Παναγιώτης, Ο νέος νόμος για την εμπράγματη ασφάλεια σε κινητά και απαιτήσεις (ν. 2844/2000), Αρμ. 2002, σελ. 1133-1160.

Ρίζος Ευριπίδης Ενεχύραση απαίτησης από τραπεζικές καταθέσεις υπέρ της τράπεζας όπου τηρούνται οι καταθέσεις, Αρμ. 2009, σελ. 1311-1342.

Ρούσσης Δημήτριος, Το ειδικό δίκαιο της εκχώρησης απαιτήσεων, ΧρΙΔ 2016, σελ. 569-579.

Σταθόπουλος Μιχαήλ, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης, ΕπισκεΔ 1997, σελ. 3-29.

Τσολακίδης Ζαφείριος, Η έννοια του καταναλωτή μετά τον ν. 4512/2018, ΧρΙΔ 2018, σελ. 721-729.

Φίλιος Χρίστος, Ενεχύραση τραπεζικής κατάθεσης: νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση (μετά από την ΑΠ 1065/2009), ΕΠολΔ 2010, σελ. 329-337.

Ψυχομάνης Σπύρος, Η διάθεση χρηματικών καταθέσεων σε ασφάλεια απαιτήσεων, ΝοΒ 1990, σελ. 581-596.

Γνωμοδοτήσεις

Μάξης Παναγιώτης, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου-Κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ 2003, σελ. 36-37.

Μαριδάκης Γεώργιος, Γνωμοδότηση, ΕΕΝ 1936, σελ. 1011-1013.

Σχολιασμοί Αποφάσεων

Κατηφόρης Νικόλαος, παρατηρήσεις στην ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, σελ. 64-65.

Καραμπατζός Αντώνης, παρατηρήσεις στην ΑΠ 208/2016, ΕλλΔνη 2017, σελ. 446-449.

Κατράς Ιωάννης, σημείωση στην ΑΠ 208/2016, ΕλλΔνη 2016, σελ. 1366-1368.

Παμπούκης Κωνσταντίνος, εισαγωγικό σημείωμα στην ΑΠ 1065/2009, ΕπισκΕΔ 2010, σελ. 120-121.

Ρεντούλης Παντελεήμων, παρατηρήσεις στην ΑΠ 1065/2009, ΕφΑΔ 2010, σελ. 112-113.

Τσολακίδης Ζαφείριος, παρατηρήσεις στις ΑΠ 1065/2009 & ΕφΑθ 1050/2008, ΧρηΔικ 2009, σελ. 448-451.

Φίλιος Χρίστος, παρατηρήσεις στις ΑΠ 1576/2014 & ΑΠ 1883/2014, ΕλλΔνη 2015, σελ. 1406-1409.

Χριστακάκου Κ. Α., σημείωση στην ΑΠ 312/2020, ΧρΙΔ 2021, σελ. 438.

Σχέδια νόμων-εισηγητικές εκθέσεις

Σχέδιον αστικού κώδικος: εμπράγματον δίκαιον, Υπουργείο Δικαιοσύνης, 1936.

Εισηγητική Έκθεση ν. 2844/2000, διαθέσιμη ηλεκτρονικά, στην ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων, www.hellenicparliament.gr.